

ANALIZA SYTUACJI SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM

Badanie wykonane na potrzeby Interwencji
w ramach Osi XI Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętność
Regionalnego Programu Operacyjnego
Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020

Łódź, kwiecień 2017

Analiza sytuacji szkolnictwa zawodowego w województwie łódzkim

DYREKTOR BIURA:

Ewa Paturalska-Nowak

Opracowanie wykonano

w REGIONALNYM OBSERWATORIUM TERYTORIALNYM WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

pod kierownictwem Anny Szymańskiej

Zespół autorski:

Justyna Dolaczyńska

Małgorzata Jura

Emilia Modranka

Bartosz Trojanowski

Barbara Zalega

Współpraca:

Paulina Kaszuba

Łódź, kwiecień 2017 r.

Spis treści

1. Wprowadzenie	5
1.1. Wstęp	5
1.2. Cel badania	5
1.3. Podstawowe definicje	6
1.4. Opis metodologii badania.....	8
1.4.1. Założenia metodyczne.....	8
1.4.2. Opis przebiegu realizacji badania.....	9
2. Uwarunkowania kształcenia zawodowego.....	12
2.1. Szkolnictwo zawodowe w ustawach i dokumentach strategicznych	12
2.2. Wyniki konkursu z RPO WŁ na lata 2014-2020 w obszarze szkolnictwa zawodowego i kształcenia ustawicznego	17
2.3. Uwarunkowania demograficzne oraz społeczno-gospodarcze.....	20
2.3.1. Zmiany demograficzne	20
2.3.2. Przekształcenia na rynku pracy.....	22
2.4. Szkolnictwo zawodowe w województwie łódzkim na tle kraju	25
3. Szkolnictwo zawodowe w województwie łódzkim – wyniki badań ankietowych	29
3.1. Placówki szkolnictwa zawodowego w województwie łódzkim w roku szkolnym 2016/2017 ...	29
3.1.1. Baza szkolnictwa zawodowego w 2017 r.....	29
3.1.2. Zmiany w bazie placówek kształcenia zawodowego do 2017 r.....	34
3.1.3. Przewidywane zmiany w bazie dydaktycznej.....	35
3.2. Poziom wyposażenia szkół.....	36
3.2.1. Przystosowanie szkół do prowadzenia praktycznej nauki zawodu.....	36
3.2.2. Inwestycje w poprawę przystosowania/ wyposażenia szkół pod względem prowadzenia zajęć praktycznej nauki zawodu.....	39
3.2.3. Plany związane z rozwojem wyposażenia placówek w zakresie prowadzenia zajęć dydaktycznych praktycznej nauki zawodu.....	39
3.3. Kadry kształcenia zawodowego	40
3.3.1. Ocena stanu kadry kształcenia zawodowego.....	40
3.3.2. Inwestycje w rozwój kadr kształcenia zawodowego	40
3.4. Oferta kształcenia.....	41
3.4.1. Oferta edukacyjna szkół zawodowych w roku szkolnym 2016/2017 r.	41
3.4.3. Zmiany w ofercie kształcenia do 2017 r.....	45
3.4.3. Planowane zmiany oferty kształcenia	46
3.4.4. Podnoszenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych uczniów	49
3.4.5. Doradztwo zawodowe	50
3.5. Współpraca z przedsiębiorcami	50
3.6. Zawody nadwyżkowe i deficytowe	53
4. Wnioski i rekomendacje	65
5. Aneks	68
Ankieta nt. szkolnictwa zawodowego skierowana do Starostw Powiatowych	68
Ankieta nt. kształcenia zawodowego skierowana do szkół kształcenia zawodowego.....	72
Ankieta nt. kształcenia zawodowego skierowana do Placówek kształcenia zawodowego, praktycznego oraz ośrodków doksztalcenia i doskonalenia zawodowego, umożliwiających uzyskanie i uzupełnienie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych.....	76
Zestawienie zawodów według miejsca oferty kształcenia profilu oraz specjalizacji regionalnych.....	79
Porównanie oferty kształcenia dostępnej na stronach internetowych szkół z zakresem zawodów, w ramach których są organizowane egzaminy kwalifikacyjne.....	85

Lokalizacja zawodów charakteryzujących się brakiem równowagi popytu na rynku pracy.....	94
Spis rysunków	99
Spis tabel.....	100

1. Wprowadzenie

1.1. Wstęp

Celem szkolnictwa zawodowego jest kształcenie wysoko wykwalifikowanych kadr dla nowoczesnej gospodarki regionu. Początek negatywnych zmian w systemie szkolnictwa zawodowego sięga początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku. Transformacja ustrojowa spowodowała upadek wielu przedsiębiorstw, które finansowały przykładowe szkoły zawodowe i zapewniały miejsca pracy absolwentom szkół. Dodatkowo, przeprowadzona pod koniec lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku reforma edukacji spowodowała zmniejszenie prestiżu i znaczenie szkół zawodowych dla uczniów. Zyskało na znaczeniu szkolnictwo ogólnokształcące, tańsze w finansowaniu i otwierające młodzieży wstęp do szkół wyższych. Skutki ówczesnej zapaści szkolnictwa zawodowego są odczuwalne do dnia dzisiejszego. Liczba szkół zawodowych w Polsce systematycznie maleje. W 2005 r. było ich 5 009, a w 2015 r. już tylko 4 026. Ten trend jest też wyraźnie widoczny w województwie łódzkim. Równocześnie na rynku pracy brakuje pracowników posiadających praktyczne umiejętności związane z wykonywaniem konkretnego zawodu. Pracodawcy zwracają uwagę na niezadawalającą jakość kształcenia zawodowego.

Ze względu na najniższą od ćwierćwiecza stopę bezrobocia oraz duży popyt na pracę, rynek pracy stał się rynkiem pracownika. Jednocześnie należy też zwrócić uwagę na zmiany w zakresie wymagań dotyczących kwalifikacji zawodowych, w szczególności w sektorze przemysłowym, związane z automatyzacją i informatyzacją procesów produkcyjnych. Postęp technologiczny wiąże się ze spadkiem pracochłonności przemysłu. Pracowników zastępują zautomatyzowane linie przemysłowe, roboty i komputery przemysłowe. Rośnie zapotrzebowanie na zawody związane z usługami świadczonymi osobiście np. fryzjer czy opiekun medyczny.

Od 2012 r. Ministerstwo Edukacji Narodowej rozpoczęło wprowadzanie zmian w systemie szkolnictwa zawodowego. Objęły one m.in.: reorganizację struktury szkolnictwa zawodowego, zmodyfikowanie klasyfikacji zawodów, wdrożenie zmodernizowanej podstawy kształcenia zawodowego oraz ujednoczenie systemu egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe. W 2015 r. weszło w życie rozporządzenie dotyczące systemu kształcenia dualnego, które zakłada, że kształcenie teoretyczne i ogólne odbywa się w szkole, natomiast umiejętności praktyczne uczniowie zdobywają u pracodawców. Kolejna zmiana w systemie szkolnictwa zawodowego wchodzi w życie od 1 września 2017 r., w związku z uchwaleniem Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe* (Dz. U. 2017 poz. 59). Ustawa ta nie tylko likwiduje gimnazja, ale również wprowadza zmiany w systemie szkolnictwa zawodowego. Najważniejszą zmianą, wynikającą z zapisów ustawy, będzie wprowadzenie w miejsce zasadniczych szkół zawodowych – szkół branżowych I stopnia od 2017 r., a od 2020 r. szkół branżowych II stopnia. Ustawodawca uzasadniając zmiany w systemie szkolnictwa zawodowego wskazuje, że obecnie niedostosowane jest ono do potrzeb rynku pracy, a ponadto zasadnicze szkoły zawodowe są negatywnie postrzegane – jako szkoły gorszego wyboru. Wśród wyzwań rozwojowych, stojących przed szkolnictwem zawodowym jest nie tylko poprawa popularności kształcenia zawodowego wśród młodzieży, ale też dostosowywanie się do potrzeb zmieniającego się rynku pracy oraz adaptacja do zmniejszającej się liczby uczniów będącej skutkiem niekorzystnych procesów demograficznych.

1.2. Cel badania

Konieczność przeprowadzenia niniejszego badania wynika z potrzeb informacyjnych Samorządu Województwa łódzkiego, związanych z prowadzeniem wsparcia szkolnictwa zawodowego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa łódzkiego na lata 2014-2020.

Do głównych celów badania należy:

- Identyfikacja bazy szkół i placówek kształcenia zawodowego w województwie łódzkim,

- Określenie poziomu wyposażenia szkół i placówek w warsztaty i pracownie do praktycznej nauki zawodu,
- Ocena stanu kadry kształcenia zawodowego,
- Identyfikacja oferty kształcenia i ocena jej dostosowania do potrzeb rynku pracy,
- Identyfikacja zakresu i charakteru współpracy z przedsiębiorcami,
- Identyfikacja zawodów deficytowych i nadwyżkowych.

Istotną kwestią, analizowaną w odniesieniu do wszystkich celów jest rozpoznanie aktywności starostw powiatowych, szkół i placówek kształcenia zawodowego w zakresie projektów inwestycyjnych finansowanych ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 i Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 oraz potrzeb i planów związanych z aplikowaniem o środki z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020.

1.3. Podstawowe definicje

W ramach terminologii stosowanej w niniejszym opracowaniu wskazano na najważniejsze definicje odnoszące się do systemu szkolnictwa zawodowego.

- **Zasadnicza szkoła zawodowa** – szkoła dająca wykształcenie zasadnicze zawodowe, umożliwia zdobycie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu, a także dalsze kształcenie w uzupełniających liceach ogólnokształcących lub technikach uzupełniających. Nauka trwa od 2 do 3 lat¹.
- **Technikum** – szkoła czteroletnia, której ukończenie umożliwia, po zdaniu egzaminu, uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. Absolwenci technikum uzyskują wykształcenie średnie, a także mają możliwość uzyskania świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego².
- **Szkoła ponadgimnazjalna specjalna przysposabiająca do pracy** – szkoła trzyletnia działająca na podbudowie programowej gimnazjum, dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi. Po zakończeniu nauki uczeń otrzymuje zaświadczenie o ukończeniu szkoły i przysposobieniu do pracy. Kontynuacja nauki nie jest przewidywana³.
- **Szkoła policealna** – instytucja edukacyjna organizowana na podbudowie programowej szkoły ponadgimnazjalnej, umożliwiająca osobom posiadającym wykształcenie średnie ogólne uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu. Nauka trwa nie więcej niż 2,5 roku⁴.
- **Centrum kształcenia ustawicznego** – publiczna placówka kształcenia ustawicznego, prowadząca kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych (kwalifikacyjny kurs zawodowy, kurs umiejętności zawodowych, kurs kompetencji ogólnych oraz inne kursy umożliwiające uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych⁵. Centrum kształcenia ustawicznego może ponadto realizować zadania z zakresu praktycznej nauki zawodu, wynikające z programu nauczania dla danego zawodu, może współpracować z innymi podmiotami prowadzącymi kształcenie ustawiczne w kraju i zagranicą.

¹ Źródło definicji – Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. Miejsce publikacji: (Dz. U. z 2016 r. poz. 1943, z późn. zm.)

² tamże

³ tamże

⁴ tamże

⁵ Źródło informacji: Art. 23-27, Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 stycznia 2012 r. w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych (Dz. U. z dnia 17 lutego 2012 r., poz. 186)

- **Centrum kształcenia praktycznego** – publiczna placówka kształcenia praktycznego realizująca zadania z zakresu praktycznej nauki zawodu, wynikające z programu nauczania dla danego zawodu, polegające na prowadzeniu: zajęć praktycznych dla uczniów szkół prowadzących kształcenie zawodowe, w zakresie całego lub części programu nauczania dla danego zawodu; zajęć uzupełniających dla młodocianych pracowników. Centrum kształcenia praktycznego może prowadzić także kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych (kwalifikacyjny kurs zawodowy, kurs umiejętności zawodowych, kurs kompetencji ogólnych)⁶.
- **Podstawa programowa kształcenia w zawodach** – należy przez to rozumieć obowiązkowe zestawy celów kształcenia i treści nauczania opisanych w formie oczekiwanych efektów kształcenia: wiedzy, umiejętności zawodowych oraz kompetencji personalnych i społecznych, niezbędnych dla zawodów lub kwalifikacji wyodrębnionych w zawodach, uwzględniane w programach nauczania i umożliwiające ustalenie kryteriów ocen szkolnych i wymagań egzaminacyjnych, oraz warunki realizacji kształcenia w zawodach, w tym zalecane wyposażenie w pomoce dydaktyczne i sprzęt oraz minimalną liczbę godzin kształcenia zawodowego⁷.
- **Szkoła branżowa I stopnia** – dotychczasowa trzyletnia zasadnicza szkoła zawodowa przekształcona z dn. 1 września 2017 r. w szkołę branżową I stopnia na mocy Ustawy z dn. 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe.
- **Szkoła branżowa II stopnia** – dwuletnia szkoła zawodowa na podbudowie szkoły branżowej I stopnia umożliwiająca zdobycie wykształcenia średniego. Zgodnie z Ustawą z dn. 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe rozpocznie działalność z dn. 1 września 2020 r.
- **Kształcenie ustawiczne** – kształcenie w szkołach dla dorosłych, a także uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych przez osoby, które spełniły obowiązek szkolny⁸.
- **Doradztwo zawodowe** – świadczenie pomocy w dokonywaniu kolejnych decyzji wyboru zawodu lub pracy w formie indywidualnej porady zawodowej, poprzez analizę pola problemowego jednostki i udzielenie jej informacji zawodowych, podawanie wskazówek, sugestii oraz instrukcji⁹.
- **Poradnictwo zawodowe** – długofalowe i wieloetapowe działania wychowawcze, towarzyszące jednostce w trakcie jej rozwoju zawodowego. Obejmuje ono udzielanie pomocy uczniom i dorosłym w planowaniu, tworzeniu i rozwoju kariery zawodowej, przynoszącej jednostce satysfakcję i zawodowy sukces¹⁰.
- **Zawód** – wewnętrznie spójny system czynności wymagający określonych kwalifikacji, wykonywanych w uregulowany sposób i systematycznie, stanowiący podstawę utrzymania i zapewniający pozycję w społeczeństwie¹¹.
- **Kwalifikacyjny kurs zawodowy** – kurs, którego program nauczania uwzględnia podstawę programową kształcenia w zawodach, w zakresie jednej kwalifikacji, którego ukończenie umożliwia przystąpienie do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w zakresie tej kwalifikacji.

⁶ tamże

⁷ Źródło definicji – Ustawa z dn. 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r., poz. 59)

⁸ Źródło definicji – Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. Miejsce publikacji: (Dz. U. z 2016 r. poz. 1943, z późn. zm.)

⁹ K. Lelińska: *Założenia i kierunki rozwoju poradnictwa zawodowego w warunkach reformy edukacji*. „Problemy Poradnictwa Psychologiczno-Pedagogicznego”, 1999, nr 2/11

¹⁰ Ogólne zasady funkcjonowania poradnictwa zawodowego w systemie urzędów pracy. Wydawnictwo KUP, 1999 r.

¹¹ J. Szczepański: *Czynniki kształtujące zawód i strukturę zawodową*. Socjologia zawodów. Warszawa, KiW, 1965 r.

1.4. Opis metodologii badania

1.4.1. Założenia metodyczne

Realizacja zakresu tematycznego niniejszego opracowania wymagała zgromadzenia, porównania i analizy danych pochodzących z wielu źródeł danych.

Podstawowym źródłem danych były badania własne pozwalające na identyfikację i charakterystykę kwestii składających się na sytuację szkolnictwa zawodowego, według stanu na koniec marca 2017 r.

Ze względu na specyfikę działalności podmiotów systemu, opracowano i przesłano cztery rodzaje kwestionariuszy ankiet skierowanych do:

- **Starostw powiatowych (wyłączając m. Łódź)** – jednostki administracyjne bezpośrednio odpowiedzialne za nadzorowanie działalności publicznych szkół ponadgimnazjalnych, w tym prowadzących kształcenie zawodowe. Do zakresu ich zadań należy również prowadzenie placówek kształcenia ustawicznego i kształcenia praktycznego, ośrodków dokształcania i doskonalenia zawodowego, prowadzenie spraw związanych z organizacją sieci publicznych szkół i placówek oświatowych, opracowywanie planów naborów na dany rok szkolny, opracowywanie kierunków polityki oświatowej na poziomie powiatów oraz aplikowanie i realizacja projektów inwestycyjnych, w tym finansowanych ze środków funduszy unijnych. Celem badania ankietowego obejmującego starostwa powiatowe było określenie sytuacji szkolnictwa zawodowego na poziomie powiatów pod względem ich aktywności inwestycyjnej i organizacyjnej w rozwijaniu kształcenia zawodowego, w tym rozwijania bazy placówek, poprawie ich wyposażenia, podnoszenia kwalifikacji kadry dydaktycznej, dostosowywania oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy oraz dostosowywania się do zmian w systemie kształcenia zawodowego związanych z reformą oświaty wprowadzanej 1 września 2017 r. Ankieta obejmowała 21 pytań merytorycznych i 2 metryczkowe.
- **Miasta Łodzi** – zakres pytań zawartych w kwestionariuszu ankiety dla miasta pokrywa się z zestawem pytań kierowanych do pozostałych starostw powiatowych. Celem opracowania odrębnego kwestionariusza ankiety była konieczność identyfikacji bazy szkół i placówek kształcenia zawodowego na obszarze rewitalizowanym Łodzi, wyznaczonym w Gminnym Programie Rewitalizacji Łodzi 2026+. W ramach kwestionariusza ankiety opracowano 22 pytania merytoryczne i 1 metryczkowe.
- **Szkół kształcenia zawodowego:** zasadniczych szkół zawodowych, techników oraz szkół policealnych. Ankieta skierowana do szkół zawierała 24 pytania merytoryczne i 5 metryczkowych.
- **Placówek kształcenia ustawicznego i kształcenia praktycznego** – obejmujących placówki kształcenia zawodowego, praktycznego oraz ośrodki kształcenia i doskonalenia zawodowego umożliwiające uzyskanie i uzupełnienie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych. W treści niniejszego opracowania, ze względu na długość zapisu, zastosowano skróconą nazwę (CKZIU), która pomimo wskazywania na jeden rodzaj tego typu placówek, odnosi się do pełnego, wskazanego zakresu. Celem badania skierowanego do tego rodzaju placówek, było w głównej mierze określenie poziomu wyposażenia warsztatów i pracowni do praktycznej nauki zawodu, identyfikacja zmian w ofercie kształcenia w kontekście zajęć praktycznych dla uczniów szkół kształcenia zawodowego. Kwestionariusz ankiety skierowany do placówek kształcenia zawodowego obejmował 20 pytań merytorycznych i 4 metryczkowe.

Kwestionariusze ankiet zostały opracowane przez Regionalne Obserwatorium Terytorialne Województwa Łódzkiego. Wersja ostateczna kwestionariuszy była konsultowana i zaakceptowana przez Departament Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa

Łódzkiego. Zakres tematyczny narzędzi pozyskiwania danych ilustruje Tabela 1. Wzór ankiet stanowi załącznik do niniejszego opracowania.

Tabela 1 Zakres tematyczny pytań ujętych w kwestionariuszach ankiet

Zakres tematyczny	Respondenci		
	Starostwa powiatowe*	Szkoły	Placówki kształcenia ustawicznego
Baza szkolnictwa zawodowego	+	+	
Dotychczasowe i planowane zmiany w bazie szkół kształcenia zawodowego	+	+	
Poziom wyposażenia placówek do prowadzenia praktycznej nauki zawodu	+	+	+
Dotychczasowe i planowane inwestycje w poprawę wyposażenia placówek (w tym finansowane ze środków RPO WŁ 2014-2020)	+	+	+
Ocena stanu kadr kształcenia zawodowego	+	+	
Dotychczasowe i planowane inwestycje w rozwój kadr kształcenia zawodowego (w tym finansowane ze środków RPO WŁ 2014-2020)	+	+	+
Oferta kształcenia zawodowego z uwzględnieniem grup zawodów wg profili kształcenia oraz odpowiadających na potrzeby rozwoju specjalizacji regionalnych	+	+	
Planowane zmiany w ofercie kształcenia (w tym inwestycje finansowe ze środków RPO WŁ 2014-2020 oraz wynikające z reformy systemu oświaty)	+	+	+
Działania związane z podnoszeniem kompetencji i kwalifikacji uczniów	+	+	+
Doradztwo zawodowe (działania realizowane i planowane finansowane m.in. ze środków RPO WŁ 2014-2020)	+	+	
Zakres i charakter współpracy z przedsiębiorcami	+	+	+

Źródło: opracowanie własne

* W badaniu skierowanym do starostw powiatowych zastosowano dwa kwestionariusze ankiet (1) skierowany do powiatów województwa łódzkiego poza Łodzią oraz (2) do miasta Łodzi

Oprócz wersji elektronicznych ankiety, w postaci pliku MS Word, zostały opracowane kwestionariusze ankietowe w oparciu o aplikację webową Google Forms.

1.4.2. Opis przebiegu realizacji badania

Badania zostały przeprowadzone w oparciu o technikę CAWI (ang. *Computer Assisted Web Interview*). Elektroniczne kwestionariusze ankiet zostały przesłane na adresy e-mailowe respondentów w postaci dokumentu MS Word oraz linku do kwestionariusza internetowego. Rozpoczęcie etapu terenowego badania (rozesłanie ankiet elektronicznych) zostało poprzedzone budową bazy adresów mailowych dla wszystkich badanych respondentów (na podstawie wykazu pobranego z bazy Systemu Informacji Oświatowej, dostępnego na stronie Centrum Informacji Edukacyjnej¹²) w oparciu o informacje dostępne na stronach poszczególnych placówek lub portali informacyjnych z zakresu oferty kształcenia zawodowego.

Etapy badania:

- Ankiety do starostw powiatowych zostały wysłane w dn. 6.03.2017 r., zaś 7.03.2017 r. do szkół zawodowych oraz placówek kształcenia ustawicznego i praktycznego. Termin zwrotu ankiet określono na 15.03.2017 r. Przesłanie ankiet stanowiło jednocześnie weryfikację aktualności i poprawności adresów mailowych.

¹² Por. <https://cie.men.gov.pl/sio-strona-glowna/podstawowe-informacje-dotycze-wykazu-szko-i-placowek-owiatowych/wykaz-wg-typow/> (stan na styczeń 2017)

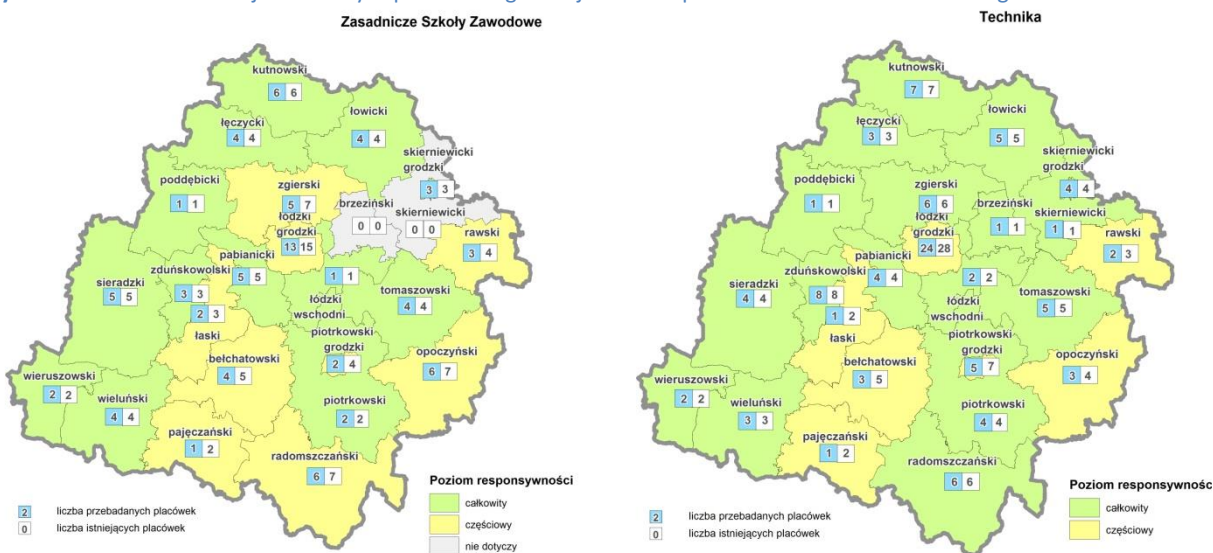
- Ze względu na niską zwrotność ankiet w dniu 21.03.2017 r. przesłano do starostw powiatowych, szkół oraz placówek kształcenia ustawicznego i zawodowego, przypomnienie z prośbą o wypełnienie ankiety do 24.03.2017 r.
- W dniach 27.03.2017 – 12.04.2017 r. wykonano około 300 rozmów telefonicznych z respondentami, w celu przypomnienia o wypełnieniu ankiety oraz określenia możliwości pozyskania odpowiedzi zwrotnych, a także wyjaśniania nieścisłości.
- Prowadzona na bieżąco rejestracja i analiza zwracanych ankiet pozwoliła na weryfikację poprawności i kompletności odpowiedzi. Do najczęstszych błędów należało wypełnianie jednej ankiety dla wszystkich rodzajów szkół funkcjonujących w ramach jednego zespołu szkół oraz nierespektowanie reguł przejścia pomiędzy pytaniami.
- Opracowana struktura bazy danych i klucz kodowy pozwoliły na przetransponowanie kategorii odpowiedzi na liczby (częstości odpowiedzi) oraz opracowanie zestawień tabelarycznych oraz grafik umożliwiających analizę zebranych informacji. Podsumowanie zakładanych oraz zrealizowanych prób w podziale na typy respondentów przedstawia Tabela 2.

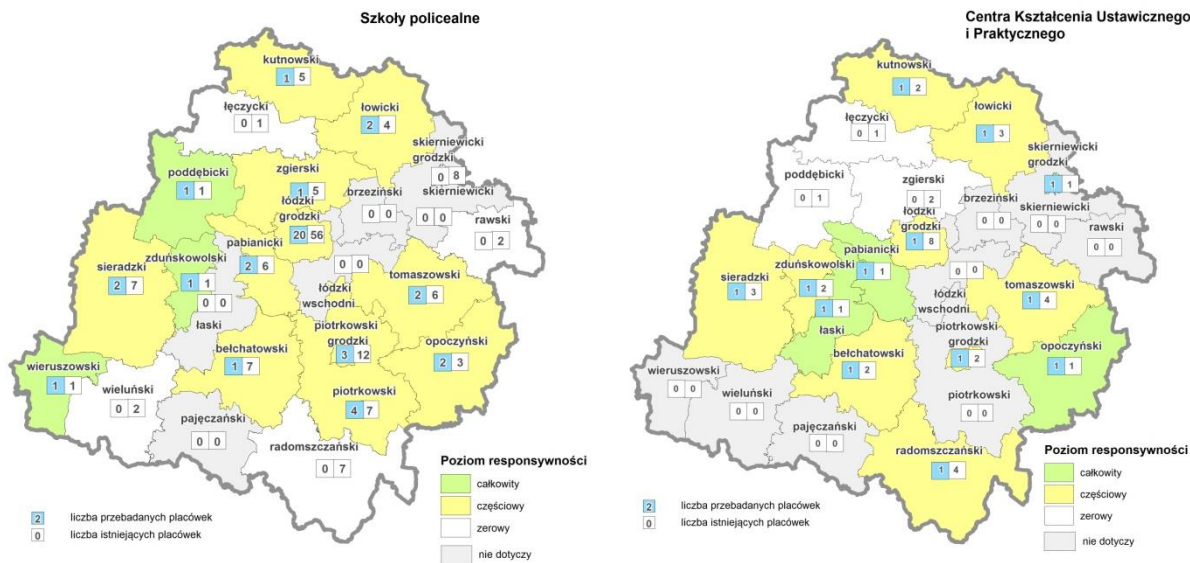
Tabela 2 Opis próby badawczej

	Powiaty	Szkoły zawodowe			Placówki kształcenia ustawicznego i praktycznego
		Zasadnicze szkoły zawodowe	Technika	Szkoły policealne	
Liczba istniejących placówek (wg danych SIO)	nd.	100	119	141	228
Wielkość zakładanej próby (liczba wysłanych ankiet)	24	100	119	64	99
Wielkość zrealizowanej próby (liczba zwróconych ankiet)	24	87	107	36	25
Udział wielkości zrealizowanej próby w wielkości zakładanej	100%	87%	90%	56%	25%

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 1. Poziom realizacji zakładanych prób według rodzajów szkół i placówek kształcenia zawodowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Należy zaznaczyć, że realizacja celów badania była uzależniona od analizy danych dostępnych w rejestrach administracyjnych oraz bazach danych statystyki publicznej, do których należały:

1. Zbiory statystyki publicznej (Banku Danych Lokalnych), z których pozyskano dane dotyczące uwarunkowań demograficznych i gospodarczych systemu kształcenia zawodowego oraz prognoz demograficznych liczby ludności w wieku 16-18 (edukacyjnej grupy wieku kształcenia ponadgimnazjalnego) w powiatach województwa łódzkiego do 2023 r., wygenerowanych z zestawień tabelarycznych wyników *Prognozy ludności na lata 2014-2050*¹³;
2. Zestawienia danych publikowanych przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną w Łodzi o wynikach egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe w zawodach w województwie łódzkim, w trzech sesjach egzaminacyjnych (161, 162 i 163) w roku szkolnym 2015/2016¹⁴. Pozyskane informacje pozwoliły na weryfikację oferty kształcenia szkół zawodowych;
3. Dane pozyskane z przeglądu stron internetowych zasadniczych szkół zawodowych, techników oraz szkół policealnych, pod kątem oferty kształcenia zawodowego;
4. Dane o prognozowanej sytuacji w zawodach na 2017 r. według powiatów, pozyskane z wyników badania pt. Barometr zawodów. Uzyskane informacje umożliwiły przeprowadzenie analizy zróżnicowania powiatów pod względem popytu na 43 zawody.

¹³ Por. http://demografia.stat.gov.pl/bazademografia/Downloader.aspx?file=prognoza_2014_2050_powiaty.zip&sys=prognozy

¹⁴ Por. <http://www.oke.lodz.pl/info.php?i=258>

2. Uwarunkowania kształcenia zawodowego

2.1. Szkolnictwo zawodowe w ustawach i dokumentach strategicznych

Ustawa Prawo oświatowe z dnia 14 grudnia 2016 r. (Dz. U. 2017 poz. 59)

Ustawa Prawo oświatowe obejmuje swym zakresem przedmiotowym część materii regulowanej dotychczas przez Ustawę o systemie oświaty. Najważniejszą zmianą zawartą w ustawie są rozwiązania dotyczące nowego ustroju szkolnego oraz związanych z tym modyfikacji w organizacji i funkcjonowaniu szkół i placówek oświatowych. W systemie szkolnictwa zawodowego pojawią się 2 nowe typy szkół: **szkoły branżowe I stopnia i szkoły branżowe II stopnia**.

Jako uzasadnienie konieczności wprowadzenia zmian w systemie szkolnictwa zawodowego podkreślono jego niedostosowanie do potrzeb rynku pracy oraz negatywne postrzeganie zasadniczych szkół zawodowych. Ponadto Ministerstwo Edukacji Narodowej zwracało uwagę, że celem zmian w systemie kształcenia zawodowego jest upowszechnianie **dualnego systemu kształcenia** odpowiadającego potrzebom gospodarki. Akcentowano także, że **wprowadzenie do systemu branżowych szkół I i II stopnia zapewni drożność systemu kształcenia zawodowego**.

Ustawodawca wylicza jeszcze inne powody konieczności zmian w systemie szkolnictwa zawodowego:

- Brak mechanizmów ograniczających rozpoczęcie i kontynuowanie kształcenia w zawodach nadwyżkowych.
- Brak odpowiedniej oferty dalszego kształcenia dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych.
- Brak skutecznego doradztwa zawodowego.
- Niewydolność systemu egzaminów zewnętrznych i niska ich jakość.
- Nieaktualne i niedostosowane treści podstaw programowych do wymogu rynku pracy.
- Zbyt duża liczba kwalifikacji wyodrębnionych w zawodach.
- Niedobór kadry dydaktycznej kształcenia zawodowego.

Wprowadzając system dualny Polska wzorowała się na doświadczeniach niemieckich, gdzie praktyczna nauka zawodu u pracodawców funkcjonuje od wielu lat i to z dobrym skutkiem. Zdaniem organizacji polskich pracodawców nie da się wprost przenieść doświadczeń niemieckich do Polski, bowiem w Niemczech jest wielokrotnie więcej niż w Polsce dużych i średnich przedsiębiorstw oraz samorząd gospodarczy organizujący i finansujący w pełni kształcenie zawodowe. W Polsce dominują zaś mikro i małe przedsiębiorstwa, które takich zadań nie są w stanie spełnić.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego

Poza wprowadzeniem szkół branżowych I i II stopnia Ustawa Prawo oświatowe wskazuje, że Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określi w drodze **rozporządzenia klasyfikację zawodów szkolnictwa zawodowego oraz podstawę programową kształcenia w zawodach**. W marcu 2017 r. minister edukacji podpisał rozporządzenie w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego. Dokument **określa 213 zawodów szkolnictwa zawodowego, w których kształcenie będzie mogło być prowadzone od 1 września 2017 r.** Rozporządzenie dotyczy nauki w pierwszych klasach szkół branżowych I stopnia, klasach pierwszych 4-letniego technikum oraz słuchaczy pierwszych semestrów szkół policealnych. W dokumencie uwzględniono zawody dotychczas istniejące, jak i zawody nowe.

Funkcjonowanie centrów kształcenia ustawicznego reguluje Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 13 czerwca 2003 r. w sprawie rodzajów, organizacji oraz sposobu działania publicznych placówek kształcenia ustawicznego i publicznych placówek kształcenia praktycznego, w tym publicznych ośrodków dokształcania i doskonalenia zawodowego.

Umowa Partnerstwa

Umowa Partnerstwa kładzie bardzo silny nacisk na szkolnictwo zawodowe w ramach Celu tematycznego 10. – Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie.

Celem szczegółowym UP jest polepszenie kompetencji kadr gospodarki. Interwencje służące osiągnięciu tego celu miały koncentrować się na następujących priorytetach: zwiększenie powiązania systemu edukacji i umiejętności osób z potrzebami rynku pracy, rozwój współpracy szkół, placówek oświatowych i szkół wyższych z ich otoczeniem, zwłaszcza z pracodawcami, **doskonalenie modelu kształcenia zawodowego oraz promocja kształcenia zawodowego, wzrost uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu i szkoleniu oraz poprawa jakości kształcenia osób dorosłych**. Umowa Partnerstwa podkreśla, że **priorytetowymi kierunkami wsparcia obszaru edukacji w okresie 2014-2020 będzie wsparcie szkolnictwa wyższego i szkolnictwa zawodowego**.

W zakresie doskonalenia umiejętności nauczycieli interwencja funduszy unijnych powinna zapewnić nauczycielom (**w szczególności nauczycielom zawodu**) możliwość aktualizowania swojej wiedzy przez bezpośredni kontakt z rzeczywistym środowiskiem pracy. Powinno być to osiągnięte poprzez poszerzanie oferty praktyk i staży dla nauczycieli w przedsiębiorstwach, uruchomienie studiów podyplomowych, szkolenia kaskadowe dla nauczycieli.

Umowa Partnerstwa podkreśla, że przewidziana na poziomie krajowym modernizacja treści kształcenia w zawodach ma jeden kluczowy cel – zaangażowanie przedstawicieli pracodawców w systemowe uwzględnienie w ofercie szkolnictwa zawodowego, jak i w dokumentacji programowej, zapotrzebowania rynku pracy na wspólnie zidentyfikowane kompetencje i kwalifikacje, a co za tym idzie przeciwdziałanie niedopasowaniu kompetencyjnemu absolwentów. Konieczne jest, aby wszyscy uczniowie kończyli szkoły zawodowe z potwierdzonymi w drodze zdanych egzaminów kwalifikacjami. Z kolei w ramach programów regionalnych możliwa powinna być realizacja działań obejmujących wspólny przegląd z pracodawcami oferty edukacyjnej i szkoleniowej szkół i placówek, co pozwoli na efektywne zarządzanie tą ofertą poprzez uruchamianie kształcenia i szkolenia w zawodach, na które występuje potwierdzone zapotrzebowanie rynku. Zachętą dla pracodawców do większego zaangażowania w organizację staży i praktyk dla uczniów szkół zawodowych miało być dofinansowanie kosztów kształcenia z tytułu przyjęcia ucznia na staż. Zaplanowano, że działaniami uzupełniającymi będzie przygotowanie szkół zawodowych do realizacji wysokiej jakości usług poradnictwa edukacyjno-zawodowego.

Podkreślono, że zwiększenie potencjału szkół zawodowych poprzez inwestycje w infrastrukturę jest działaniem niezbędnym, gdyż badania funkcjonowania systemu kształcenia zawodowego w Polsce wskazują na niską jakość bazy dydaktycznej szkolnictwa zawodowego, w tym przestarzałe zaplecze i wyposażenie pracowni do praktycznej nauki zawodu. Braki w nowoczesnym wyposażeniu przekładają się na ofertę edukacyjną, proces dydaktyczny oraz jakość kształcenia w tych placówkach. Odpowiedzią na oczekiwania potencjalnych pracodawców jak i uczniów, którzy wybierają naukę w szkołach zawodowych, jest stworzenie warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej pod kątem wyposażenia, doposażenia warsztatów, pracowni, itp. Interwencja w zakresie wsparcia szkolnictwa zawodowego miała bazować na wykorzystaniu obecnej infrastruktury (kompleksy budynków, hale warsztatowe), którą należy dostosować do warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej. Działania mające na celu poprawę infrastruktury szkół zawodowych powinny być realizowane z zaangażowaniem pracodawców.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020

Strategia informuje, że według danych Eurostat i OECD (za rok 2010) odsetek uczniów ponadgimnazjalnych szkół zawodowych w Polsce jest zbliżony do średniej w UE i OECD – w Polsce wynosi on 48,2% (w UE – 49,6%, w OECD – 44%), przy czym odsetek uczęszczających do szkół ogólnokształcących wynosi 51,8% (w UE – 50,4%, w OECD – 54%).

W strategii podkreśla się, że niezbędnym jest doskonalenie modelu kształcenia zawodowego oraz promocja kształcenia zawodowego, tak aby w większym stopniu odpowiadało na potrzeby nowoczesnego rynku pracy oraz zapewniało nabywanie kompetencji kluczowych, które będą mogły być rozwijane (uzupełniane) w czasie aktywności zawodowej. W tym kontekście konieczny jest dalszy rozwój modelu nowej szkoły prowadzącej kształcenie zawodowe zapewniającej zdobycie kompetencji kluczowych oraz angażującej w większym stopniu pracodawców w proces kształcenia praktycznego uczniów. Konieczny jest też rozwój poradnictwa edukacyjno-zawodowego w szkołach i w placówkach systemu oświaty.

Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju

SOR kluczową rolę przypisuje m.in. **umiejętnościom zawodowym** – w szczególności dla sektorów wymienionych w Strategii jako kluczowe, gdyż brak wykwalifikowanych pracowników może uniemożliwić lub utrudnić ich rozwój. W dokumencie zaakcentowano, że rośnie rozdźwięk pomiędzy stanem umiejętności pracowników a potrzebami gospodarki i rynku pracy, szkoły nie kształcą na poziomie i w treściach oczekiwanych przez pracodawców i nie istnieje wystarczająco atrakcyjna i jednocześnie elastyczna oferta przekwalifikowania osób dorosłych dla wielu branż, które szybko się rozwijają i mają potencjał ekonomiczny do zwiększania zatrudnienia. Brak odpowiednio wykwalifikowanych pracowników stanowi barierę w rozwoju tych branż. Sytuacja w tym zakresie może się jeszcze pogarszać ze względu na zmianę struktury demograficznej i coraz mniejszy zasób siły roboczej na polskim rynku pracy. Z drugiej strony ważne będzie nabywanie nowych umiejętności zawodowych w sektorach, które wymagają przekształceń strukturalnych, w szczególności w zakresie podnoszenia wydajności pracy.

Działania do 2020 r. przewidziane w SOR:

- Zmiana struktury szkolnictwa, przyczyniająca się do wyrównania szans, podniesienia jakości edukacji. Docelowa struktura szkolnictwa będzie obejmowała: 8-letnią szkołę podstawową, 4-letnie liceum ogólnokształcące, 5-letnie technikum, 3-letnią branżową szkołę I stopnia, 2-letnią branżową szkołę II stopnia, szkołę policealną oraz 3-letnią szkołę specjalną przysposabiającą do pracy.
- Dopasowanie szkolnictwa zawodowego do potrzeb nowoczesnej gospodarki – współpraca szkół i samorządów lokalnych z pracodawcami, silniejszy nacisk na kształtowanie umiejętności praktycznych (w tym zwiększenie wymiaru stażu i praktyk realizowanych u pracodawców oraz umożliwianie kształcenia w rzeczywistym środowisku pracy – rozwój i upowszechnianie kształcenia dualnego), modernizacja oferty i treści kształcenia i szkolenia zawodowego, monitorowanie rynku pracy pod kątem zapotrzebowania na zawody, doradztwo i poradnictwo zawodowe, popularyzacja szkolnictwa zawodowego wśród uczniów i ich rodziców, podnoszenie kompetencji i kwalifikacji nauczycieli prowadzących kształcenie w szkołach zawodowych, silniejsze zaangażowanie przedsiębiorców/pracodawców w tym obszarze, poprawa jakości i dostępu do informacji o potrzebach kompetencyjnych dla rynku pracy i racjonalizacja wyboru ścieżki edukacyjnej.
- Uelastycznienie struktury szkolnictwa zawodowego i zapewnienie dostępu do dalszego kształcenia – wprowadzenie dwustopniowej szkoły branżowej zwiększającej drożność kształcenia zawodowego i ułatwiającej jej absolwentom podejmowanie wyborów edukacyjnych i zawodowych.

Projekt strategiczny: Nowoczesne kadry dla polskiego przemysłu (szkolnictwo zawodowe) – nowy model współpracy szkolnictwa zawodowego z gospodarką w tym m.in. kształcenie połączone z praktyką zawodową u pracodawcy, aktywny udział przemysłu w przygotowaniu programów nauczania, rozwój centrów kształcenia praktycznego, modułowej oferty edukacyjnej, kwalifikacyjnych kursów zawodowych itp.

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020

W SRWŁ 2020 silny nacisk położono na **rozwój technologii** na rzecz **inteligentnych specjalizacji regionalnych**, które mają być podstawą rozwoju gospodarczego województwa łódzkiego. Na te specjalizacje, stanowiące potencjał endogeniczny regionu, składają się: przemysły kluczowe, specjalistyczne usługi, przemysły kreatywne oraz zrównoważona gospodarka energetyczna. W strategii wskazuje się, że nowoczesne technologie (biotechnologie, nanotechnologie i zaawansowane materiały, mechatronika, technologie informacyjne i komunikacyjne) powinny pobudzać rozwój kluczowych przemysłów regionu (zwłaszcza przemysłu włókienniczego, energetycznego, medycznego, farmaceutycznego, kosmetycznego, rolno-spożywczego, meblowego, materiałów budowlanych, maszynowego i elektromaszynowego, eko-przemysłów). Obok przemysłów kluczowych endogeniczny potencjał regionu tworzą także specjalistyczne usługi (m.in. usługi ochrony zdrowia, eko-usługi, logistyka, BPO, IT). Rozwój inteligentnych specjalizacji regionalnych i gospodarki innowacyjnej nie jest możliwy bez nowoczesnego kapitału ludzkiego, który jest budowany również przez szkolnictwo zawodowe.

W SRWŁ 2020 szkolnictwo zawodowe znalazło się w 2. Celu Operacyjnym *Nowoczesny Kapitał Ludzki i Rynek Pracy* w Strategicznym kierunku działań 2.1. **Kształtowanie i rozwój kadr dla nowoczesnej gospodarki**. Kierunek działań 2.1.2. zakłada rozwój szkolnictwa zawodowego m.in. poprzez: wspieranie tworzenia sieci szkół zawodowych, w tym o zasięgu ponadlokalnym, wspieranie deficytowych kierunków kształcenia zawodowego zgodnie z zapotrzebowaniem regionalnego rynku pracy, stymulowanie współpracy między szkołami zawodowymi a pracodawcami, w tym wspieranie szkolnictwa modułowego, systemu praktyk zawodowych i klas patronackich oraz indywidualizacji kształcenia uczniów szczególnie zdolnych, wspieranie nowoczesnej bazy materialnej szkolnictwa zawodowego zapewniającej zaplecze do praktycznej nauki zawodu, promowanie kształcenia zawodowego. Istotną kwestię szkolnictwa zawodowego stanowi wyposażenie szkół. Podniesienie standardu placówek edukacyjnych na wszystkich etapach kształcenia stanowi kierunek działań (5.1.2.) Strategicznego kierunku działań 5.1. **Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora edukacji**.

Poza tym na kształcenie zawodowe położony jest silny nacisk w strategicznych kierunkach działań dla niektórych obszarów funkcjonalnych takich jak: Zagłębie Górniczo-Energetyczne Bełchatów – Szczerców – Złoczew, Zagłębie Ceramiczno-Budowlane Opoczno – Tomaszów Mazowiecki, Obszar Rozwoju Intensywnego Rolnictwa.

Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030

Kształcenie zawodowe w RSI LORIS 2030 związane jest bezpośrednio z pierwszym priorytetem – Specjalizacja regionalna, działanie 1.2.3. *Rozwój kształcenia zawodowego i technicznego na potrzeby specjalizacji regionu*. Specjalizacje regionalne w tym dokumencie stanowią węższy katalog niż w SRWŁ 2020: branża medyczna, farmacja i kosmetyki, energetyka, nowoczesny przemysł włókienniczy i mody, zaawansowane materiały budowlane, innowacyjne rolnictwo i przemysł rolno-spożywczy, informatyka i telekomunikacja. W uzasadnieniu dla tego działania wskazano, że pracodawcy w regionie konkurują o pracowników z wykształceniem zawodowym oraz technicznym, a koszty ich pozyskania rosną. Szkolnictwo zawodowe i techniczne powinno być włączone w proces budowy gospodarki opartej na wiedzy. Celem tego działania jest podniesienie znaczenia kształcenia i szkolenia zawodowego oraz technicznego, jak również zwiększenie dostępu do kadr posiadających takie wykształcenie na potrzeby specjalizacji regionu oraz zmiana stereotypu szkoły zawodowej. Zadania do realizacji w ramach tego działania to m.in.:

- Wspieranie wspólnych programów i projektów realizowanych przez przedsiębiorców oraz instytucje edukacyjne, mające na celu promocję oraz wsparcie w zakresie rozbudowy zaplecza niezbędnego do kształcenia zawodowego i technicznego na potrzeby specjalizacji regionu,

- Wspieranie programów i projektów realizowanych przez przedsiębiorców oraz instytucje edukacyjne, obejmujących tworzenie i prowadzenie wspólnych programów kształcenia zawodowego i technicznego na potrzeby specjalizacji regionu.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020

W poprzedniej perspektywie finansowej UE szkolnictwo zawodowe było finansowane z komponentu regionalnego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013, **Działanie 9.2. Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego**. Projekty finansowane z POKL koncentrowały się na współpracy szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe z pracodawcami (przede wszystkim w zakresie organizacji staży i praktyk dla uczniów szkół zawodowych) oraz przygotowaniu programów rozwojowych szkół i placówek prowadzących szkolenie zawodowe.

Obecnie kształcenie zawodowe finansowane jest w województwie łódzkim z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 **Działanie XI.3 Kształcenie zawodowe** (Poddziałanie XI.3.1 *Kształcenie zawodowe* i Poddziałanie XI.3.2 *Kształcenie zawodowe – miasto Łódź*). W ramach Poddziałania XI.3.1 wsparciem zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego. W ramach poddziałania XI.3.2 wsparciem objęte zostaną projekty zlokalizowane na obszarze miasta Łodzi, wynikające z programu rewitalizacji. Celem działania XI.3 jest poprawa zdolności do zatrudnienia absolwentów kształcenia i szkolenia zawodowego oraz dostosowanie kierunków kształcenia i szkolenia zawodowego do regionalnego rynku pracy we współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym.

Typy projektów realizowanych w ramach działania XI.3:

- Wsparcie szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe (w tym szkół policealnych) w zakresie realizacji kształcenia zawodowego w powiązaniu z otoczeniem społeczno-gospodarczym,
- Wsparcie kształcenia ustawicznego poprzez organizacje pozaszkolnych form kształcenia zawodowego (kwalifikacyjne kursy zawodowe, kursy umiejętności zawodowych),
- Tworzenie i rozwój ukierunkowanych branżowo centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego.

Projekty realizowane w ramach Działania XI.3 *Kształcenie zawodowe* zostaną wsparte kwotą 73 757 510 euro w perspektywie do 2023 r. Dzięki interwencji w tym obszarze 10 616 uczniów szkół zawodowych z województwa oraz 599 z Łodzi będzie uczestniczyło w stażach i praktykach u pracodawcy. Poza tym 314 szkół i placówek kształcenia zawodowego z regionu i 12 z Łodzi wyposażonych zostanie w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego.

Dodatkowo działania wspierające rozwój kształcenia zawodowego mogą być wspierane w ramach Osi priorytetowej XII *Pomoc Techniczna*, Działanie XII.2: *System realizacji*, Podprojekt: *Kompleksowa realizacja spotkań*. W 2017 r. przystąpiono do realizacji projektu pt. „*Budowanie zaufania do kształcenia zawodowego. Innowacyjna szkoła zawodowa szyta na miarę współczesnej gospodarki*” (01.01.2017 – 30.06.2017).

Celem podprojektu jest podniesienie jakości i atrakcyjności kształcenia w szkołach zawodowych województwa łódzkiego.

W ramach projektu będą organizowane debaty i panele dyskusyjne w 4 miastach regionu: Łodzi, Sieradzu, Łowiczu i Tomaszowie Mazowieckim dotyczące m.in. prezentacji rozwiązań pilotażowych, współpracy na rzecz budowania nowego wizerunku szkoły zawodowej, podnoszenia jakości praktyk, zwiększenia innowacyjności nauczania oraz wypracowania nowych synergicznych rozwiązań odpowiadających na lokalne potrzeby szkół zawodowych.

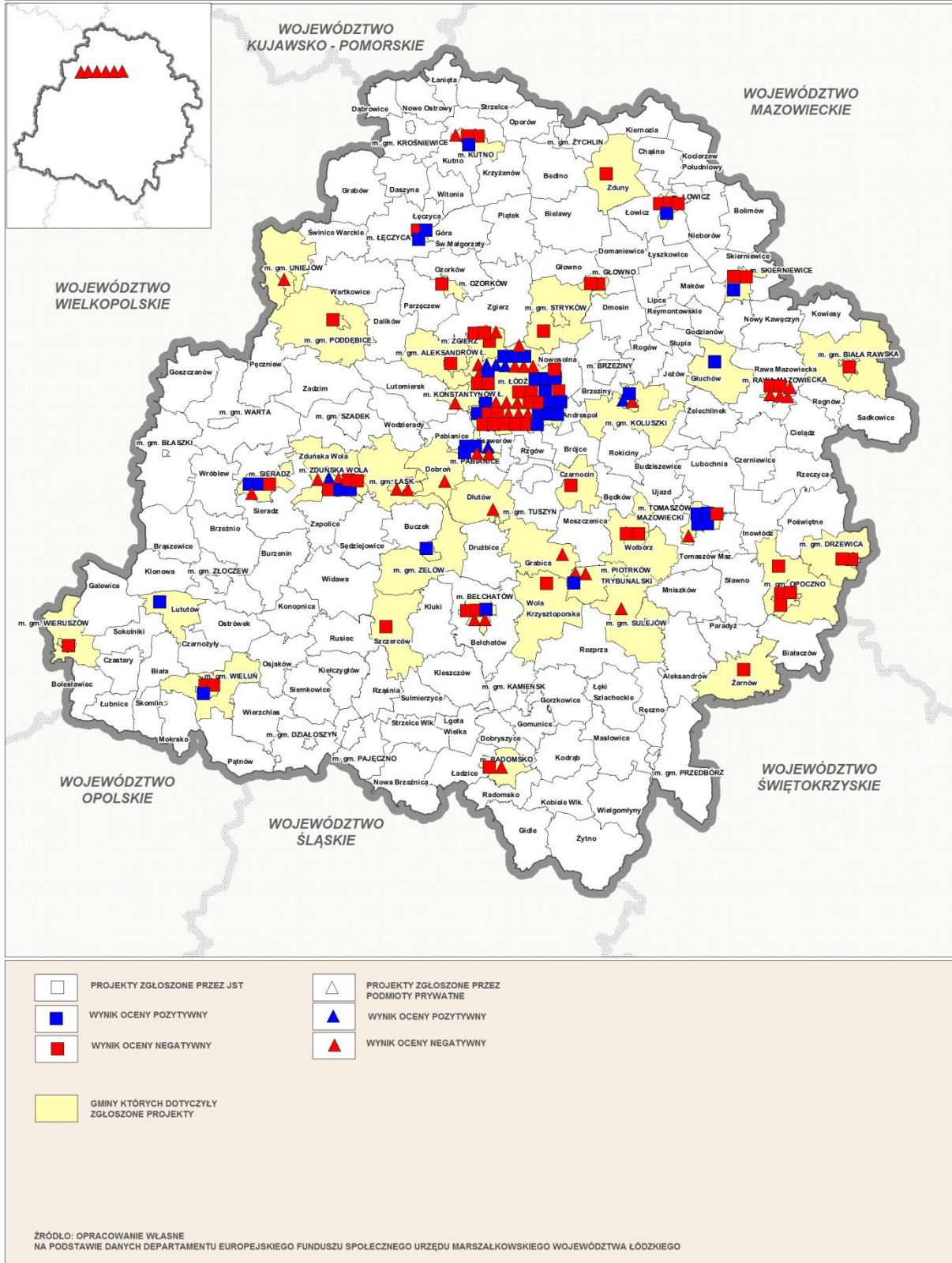
2.2. Wyniki konkursu z RPO Wł na lata 2014-2020 w obszarze szkolnictwa zawodowego i kształcenia ustawicznego

Pierwszy konkurs w ramach działania XI.3. *Kształcenie zawodowe* odbył się w 2015 r. (RPLD.11.03.00-IZ.00-10-001/15). Do konkursu zgłoszono ogółem 126 wniosków, z których 40 zostało pozytywnie zaopiniowanych i zarekomendowanych do dofinansowania. Wnioski pochodziły od samorządów, głównie starostw prowadzących szkoły ponadgimnazjalne oraz od podmiotów prywatnych, przede wszystkim firm szkoleniowych prowadzących szkolenia i kursy zawodowe dla dorosłych. To firmy szkoleniowe często zgłaszały takie projekty, które miały dotyczyć całego województwa. Wszystkie te projekty zostały negatywnie ocenione. Zdecydowanie najwięcej projektów wpłynęło z Łodzi; były to projekty zarówno dotyczące szkół zawodowych, jak i szkoleń organizowanych przez podmioty prywatne. Jeden projekt został zgłoszony do konkursu przez dużą firmę – BSH Sprzęt Gospodarstwa Domowego sp. z o. o. Projekt ten został pozytywnie zaopiniowany. Z pozostałych miast i gmin regionu pochodziło znacznie mniej projektów. W przypadku niektórych miast i gmin wszystkie zgłoszone projekty zostały negatywnie ocenione (Opoczno, Rawa Mazowiecka). Łącznie beneficjenci otrzymali dofinansowanie w kwocie 35 396 020,92 zł.

Kolejny konkurs odbył się w 2016 r. (RPLD.11.03.01-IZ.00-10-001/16). Do konkursu wpłynęło aż 147 projektów, co świadczy o ogromnym zainteresowaniu konkursami dotyczącymi kształcenia zawodowego. Pozytywnie zostało ocenionych 81 projektów na łączną kwotę 71 205 055,96 zł. Pozytywnie zostały ocenione m.in. projekty dotyczące szkół zawodowych z powiatów opoczyńskiego i rawskiego, które we wcześniejszym konkursie nie dostały dofinansowania. W konkursie startowały też szkoły, które rok wcześniej również dostały dofinansowanie. Po raz kolejny zdecydowanie najwięcej projektów dotyczyło Łodzi. Zwraca uwagę fakt, że wśród beneficjentów brakuje szkół zawodowych z niektórych większych miast regionu (Piotrków Trybunalski, Radomsko). Konkurs w 2016 r. cieszył się bardzo dużym zainteresowaniem prywatnych firm szkoleniowych, które swoimi projektami chciały objąć całe województwo łódzkie. Znaczna część projektów zgłoszonych przez podmioty prywatne zyskała uznanie i dostała dofinansowanie z RPO Wł 2014-2020.

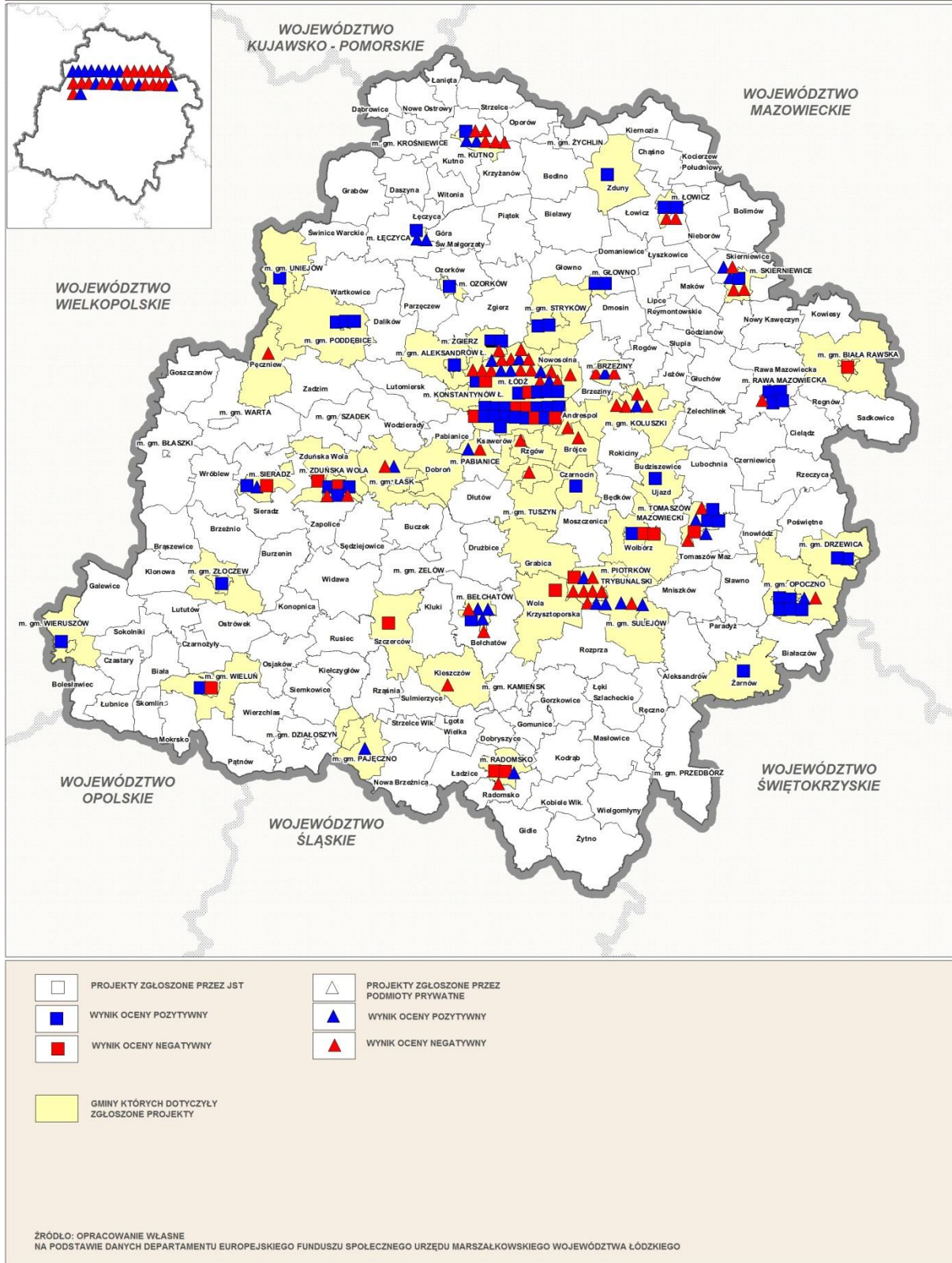
Rysunek 2 Projekty zgłoszone do konkursu nr RPLD.11.03.00-IZ.00-10-001/15 w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego Działanie XI.3 Kształcenie zawodowe

PROJEKTY ZGŁOSZONE DO KONKURSU NR RPLD.11.03.00-IZ.00-10-001/15 W RAMACH REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO DZIAŁANIE XI.3 KSZTAŁCENIE ZAWODOWE

Rysunek 3 Projekty zgłoszone do konkursu nr RPLD.11.03.01-IZ.00-10-001/16 w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego Działanie XI.3 Kształcenie zawodowe

PROJEKTY ZGŁOSZONE DO KONKURSU NR RPLD.11.03.01-IZ.00-10-001/16 W RAMACH REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO DZIAŁANIE XI.3 KSZTAŁCENIE ZAWODOWE

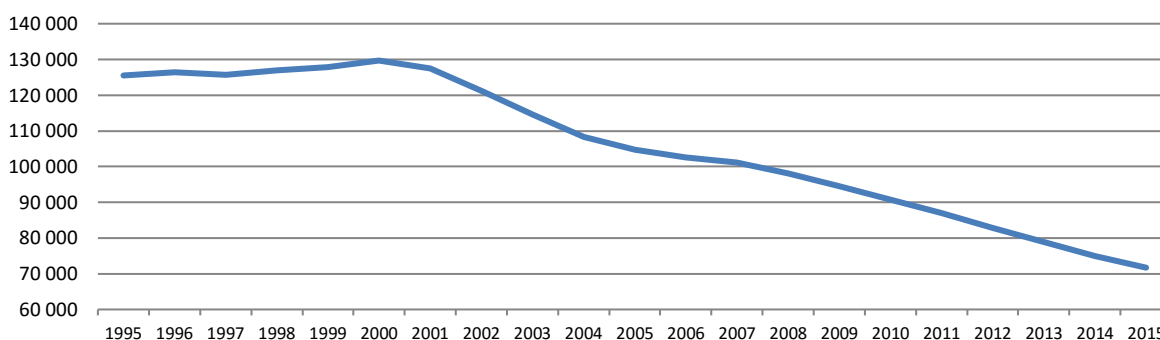

2.3. Uwarunkowania demograficzne oraz społeczno-gospodarcze

2.3.1. Zmiany demograficzne

Analizując zmiany liczby ludności w wieku 16-18 lat należy wskazać na pogłębiające się tendencje spadkowe charakteryzujące województwo łódzkie. W 2015 r. liczba młodzieży w tym wieku była niższa o 42,9% (spadek o 53 722 osoby) w stosunku do poziomu z 1995 r. (w kraju ubytek ten wyniósł 39,0%).

Rysunek 4 Zmiana liczby ludności w wieku 16-18 lat w latach 1995-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W żadnym z powiatów nie odnotowano w analizowanym okresie wzrostu liczby młodzieży. Zarówno pod względem liczby jak i relatywnej wielkości spadku, najgorszą sytuację odnotowano w powiatach m. Łódź (spadek o 55,1% – 19 295 osób), łódzkim wschodnim (spadek o 52,0% – 2 228 osób), m. Piotrków Trybunalski (spadek o 51,0% – 2 249 osób), kutnowskim (spadek o 48,7% – 2 699 osób) oraz m. Skierniewice (spadek o 48,2% – 1 226 osób). Spadek liczby młodzieży przekładał się również na zmniejszenie udziału tej grupy wiekowej w ogólnej liczbie mieszkańców. W 1995 r. w województwie łódzkim na 100 mieszkańców przypadało 5 osób w wieku 16-18 lat, natomiast w 2015 liczba ta zmniejszyła się do 3 osób. Skala zmian demograficznych stanowiła podstawowy problem regresu szkolnictwa zawodowego.

Analizę dotyczącą prognozowanej liczby młodzieży w wieku 16-18 lat, stanowiącą edukacyjną grupę wieku kształcenia ponadgimnazjalnego¹⁵ przeprowadzono w podziale na powiaty.

Według stanu na 31.12.2015 r. województwo łódzkie zamieszkiwało 71 700 osób w wieku 16-18 lat. Było to mniej niż zakładano w Prognozie demograficznej GUS do 2050 r., w której przewidywano, że w regionie łódzkim na koniec 2015 r. będzie mieszkało 72 266 osób w wieku 16-18 lat. Faktyczna liczba młodzieży w tym wieku była zatem niższa o 566 osób. Zgodnie z Prognozą demograficzną GUS liczba młodych ludzi w wieku 16-18 lat do 2023 r. spadnie w województwie łódzkim do 69 737 osób, co oznacza, że do końca 2023 r. liczba młodzieży w wieku 16-18 lat ma się obniżyć o 1 963 (o 2,7%) w porównaniu ze stanem faktycznym na 31.12.2015 r.

Tabela 3 Ludność w wieku 16-18 lat według stanu na 31.12.2015 r. i według prognozy demograficznej GUS w 2023 r.

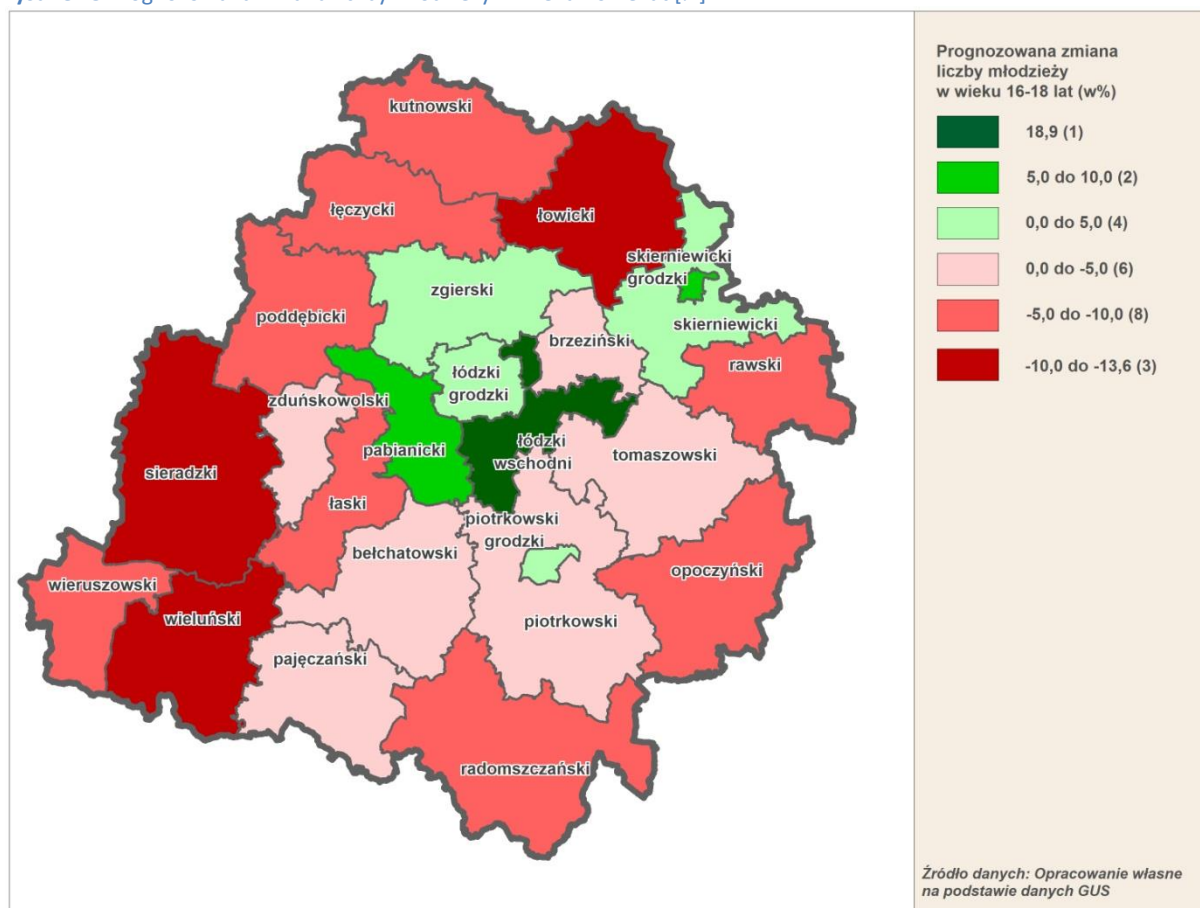
Nazwa	Liczba ludności w wieku 16-18		Zmiana liczby ludności w 2023 r. w porównaniu do 2015 r.
	2015 r.	2023 r.	
ŁÓDZKIE	71 700	69 737	-2,7
bełchatowski	3 447	3 435	-0,3
brzeziński	951	912	-4,1
kutnowski	2 843	2 562	-9,9
łaski	1 563	1 471	-5,9
łęczycki	1 623	1 486	-8,4
łowicki	2 636	2 309	-12,4
łódzki wschodni	2 058	2 446	18,9

¹⁵ Uwagi metodyczne GUS dotyczące stanu i struktury ludności faktycznie zamieszkałej (por. http://wroclaw.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/wroc/ASSETS_uwagi_metodyczne_lud.pdf)

m. Łódź	15 715	15 835	0,8
m. Piotrków Trybunalski	2 158	2 187	1,3
m. Skierniewice	1 319	1 437	8,9
opoczyński	2 747	2 509	-8,7
pabianicki	3 261	3 471	6,4
pajęczański	1 689	1 615	-4,4
piotrkowski	3 327	3 223	-3,1
poddębicki	1 228	1 141	-7,1
radomszczański	3 704	3 347	-9,6
rawski	1 624	1 507	-7,2
sieradzki	3 959	3 464	-12,5
skierniewicki	1 264	1 284	1,6
tomaszowski	3 658	3 496	-4,4
wieluński	2 667	2 305	-13,6
wieruszowski	1 410	1 330	-5,7
zduńskowolski	2 130	2 038	-4,3
zgierski	4 719	4 927	4,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 5 Prognozowana zmiana liczby młodzieży w wieku 16-18 lat [%]

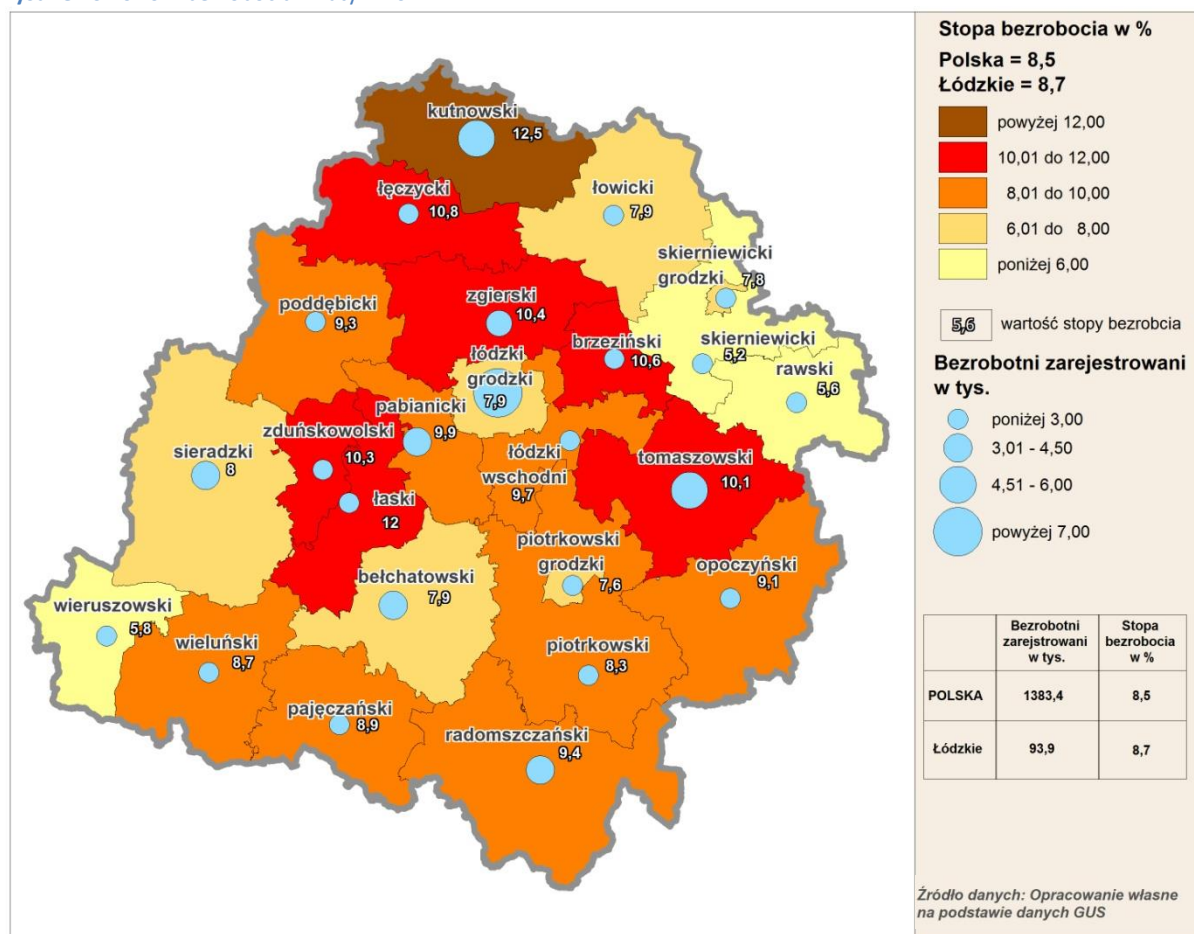
Liczba osób w wieku 16-18 lat do 2023 r. ma spaść w większości powiatów regionu, a jedynie w 7 wzrosnąć. Stosunkowo największy wzrost liczby młodzieży w wieku 16-18 lat do 2023 r. ma nastąpić w powiecie łódzkim wschodnim, o 18,9%. Poza tym liczba młodzieży w tej grupie wiekowej w porównaniu z 2015 r. wzrośnie jeszcze w miastach: Skierniewice, Łódź, Piotrków Trybunalski oraz powiatach pabianickim i zgierskim. W pozostałych powiatach województwa łódzkiego liczba młodych osób w wieku 16-18 lat ma spaść, najbardziej w powiecie wieluńskim (o 13,6%). Prognoza demograficzna GUS wskazuje, że w 2023 r. liczba młodzieży w wieku 16-18 lat wzrośnie we wszystkich powiatach łódzkiego Obszaru Metropolitalnego, poza powiatem brzezińskim. Relatywnie

największego spadku liczby młodzieży w tej kategorii wiekowej doświadczą powiaty położone w zachodniej i południowej części województwa.

2.3.2. Przekształcenia na rynku pracy

Szkolnictwa zawodowego nie sposób oceniać bez powiązania z rynkiem pracy. Według danych Eurostatu (Europejskiego Urzędu Statystycznego) w lutym 2017 r. stopa bezrobocia w Polsce wyniosła 5,3% i była znacznie niższa niż średnia unijna (UE-28 – 8,0%). Poziom bezrobocia w Polsce był taki sam, jak w Holandii, a niższą niż Polska stopę bezrobocia miało jedynie 5 państw unijnych. Według GUS stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec lutego 2017 r. wyniosła w Polsce 8,5%, a w województwie łódzkim 8,7%. GUS oblicza stopę bezrobocia według innej metodologii niż Eurostat, nie uwzględnia m.in. szarej strefy. Na koniec lutego 2017 r. w Polsce było 1 383,4 tys. bezrobotnych, a w regionie łódzkim 93,9 tys. W ciągu roku ubyło w kraju ok. 100 tys. bezrobotnych.

Rysunek 6 Poziom bezrobocia w lutym 2017 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jakkolwiek w ciągu roku liczba bezrobotnych spadła w regionie o około 18 tys., to są powiaty, w których bezrobocie nadal jest problemem. Na koniec lutego 2017 r. stopa bezrobocia najniższa była w powiatach: skierniewickim (5,2%), rawskim (5,6%) i wierszowskim (5,8%). Na przeciwnym biegunie znajdowały się powiaty z najwyższymi w regionie stopami bezrobocia: kutnowski (12,5%), łaski (12,0%), łęczycki (10,8%), brzeziński (10,6%), zgierski (10,4%). W Łodzi stopa bezrobocia wyniosła 7,9%. Na uwagę zasługuje stosunkowo wysoki poziom bezrobocia w podregionie łódzkim, czyli powiatach otaczających Łódź, gdzie stopa bezrobocia na koniec lutego 2017 r. wyniosła aż 10,1%.

Należy też podkreślić, że bezrobocie spada znacząco także w tych grupach, dla których było szczególnie dotkliwie, tzn. wśród ludzi młodych i wśród osób gorzej wykształconych. Obecnie rynek

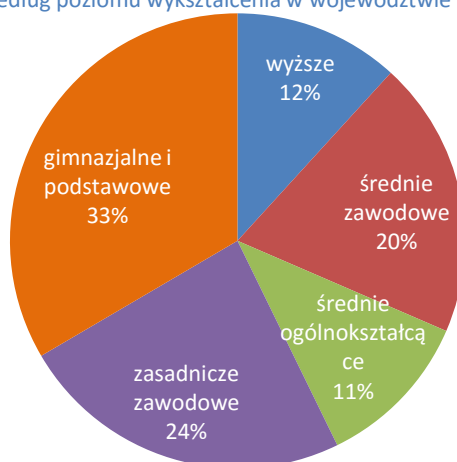
pracy staje się rynkiem pracownika. Duża liczba ofert pracy, zarówno zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy, jak i pojawiających się poza nimi, w połączeniu z malejącym bezrobociem i deklaracjami pracodawców prowadzących rekrutacje, że coraz trudniej znaleźć odpowiednich kandydatów, wskazuje na stopniowe wyczerpywanie się zasobów pracy w Polsce. Odnotowuje się duży popyt na pracę w przemyśle, usługach i handlu. Jest też duże zapotrzebowanie na pracowników o niskich kwalifikacjach. Duże braki personelu wykazuje handel, a szczególnie sieci dyskontów. Według Work Service w I kwartale 2016 r. trudności rekrutacyjne zgłaszało 34,4% firm handlowych, a obecnie już 53,5%. Sieci dyskontów, takich jak Biedronka czy Lidl, aby zyskać pracowników podnoszą płace, ale też planują wprowadzenie do swoich sklepów kas samoobsługowych zastępujących pracowników¹⁶.

Wysokie technologie wkraczają przede wszystkim do usług biznesowych i finansowych. Mimo deficytu pracowników w coraz większej grupie zawodów, w 2016 r. wzrosła liczba zwolnień grupowych. Wzrost zwolnień grupowych w 2016 r. oraz planowane zwolnienia w 2017 r. (głównie w bankowości i telekomunikacji) wskazują, że nowe technologie: systemy bankowości internetowej i obsługi online, wymuszają zwolnienia pracowników zajmujących się obsługą klientów. Dzięki temu firmy mogą utrzymać konkurencyjność rynkową. Warto też podkreślić, że w przedsiębiorstwach przemysłowych również dokonuje się rewolucja technologiczna. Pracę ludzi zastępują: zautomatyzowane linie produkcyjne, roboty i komputery przemysłowe. W tej sytuacji najbardziej pożądane są zawody wykonywane osobiście takie jak: opiekun medyczny, pielęgniarka, opiekun osoby starszej i niepełnosprawnej, technik weterynaryjny czy fryzjer.

Prognoza demograficzna GUS przewiduje na lata 2016-2050 systematyczne zmniejszanie się liczby ludności Polski, a także postępujący proces starzenia się społeczeństwa ograniczający liczbę ludności w wieku produkcyjnym, w tym w szczególności w wieku produkcyjnym mobilnym (18-44 lata), przy jednoczesnym wzroście osób w wieku poprodukcyjnym. Taka sytuacja będzie prowadzić do utrzymywania się tzw. rynku pracownika, ze stopą bezrobocia na niskim poziomie oraz przyspieszającą dynamiką wynagrodzeń. W kontekście niedoboru pracowników konieczne są działania łagodzące skutki zapaści demograficznej. Tutaj niezbędne są działania prowadzące do zwiększenia aktywności zawodowej, w szczególności osób w wieku okołoemerytalnym oraz kobiet. W celu zwiększenia podaży pracy uzasadnione jest również wsparcie dla imigracji zarobkowej, w szczególności z krajów takich jak Ukraina czy Białoruś.

W sytuacji, gdy rynek pracy jest niezrównoważony, a braki pracowników są coraz bardziej odczuwalne, duże znaczenie powinno odgrywać szkolnictwo zawodowe i kształcenie zawodowe. Powinno być ono bardziej elastyczne i szybciej dostosowywać się do potrzeb zmieniającego się rynku pracy.

Rysunek 7 Struktura bezrobotnych według poziomu wykształcenia w województwie łódzkim (stan na 31.12.2016 r.)

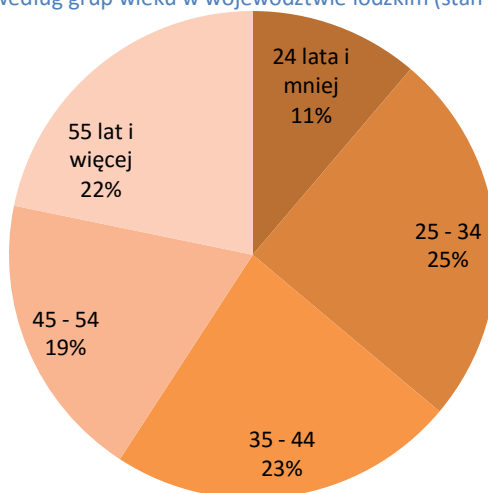
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

¹⁶ www.forsal.pl

Dane dotyczące struktury bezrobotnych według wykształcenia dostępne są z GUS na 31.12.2016 r. W grupie ponad 90 tys. bezrobotnych w województwie łódzkim najwięcej było bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i podstawowym (33%). Drugim największym udziałem w strukturze bezrobotnych ogółem cechowali się bezrobotni z wykształceniem zasadniczym zawodowym (24%), a trzecim pod względem udziału bezrobotni z wykształceniem średnim zawodowym (20%). Udział bezrobotnych z wykształceniem średnim zawodowym w ogóle bezrobotnych był w Łódzkiem niższy, aniżeli analogiczny wskaźnik dla całej Polski (21,7%). Również udział osób bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym był w regionie niższy od średniej krajowej (Łódzkie – 24%, Polska – 26,6%). Bardzo wysoki udział bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym w ogólnej liczbie bezrobotnych miały powiaty: wieluński (34,1%), wieruszowski (33,1%), łaski (31,4%), pajęczański (30,0%). Z kolei najniższe udziały bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym miały miasta: Łódź (17,6%) oraz Piotrków Trybunalski (19,8%). Najwyższy udział bezrobotnych z wykształceniem średnim zawodowym w bezrobotnych ogółem mają powiaty: łowicki (24,9%), tomaszowski (22,5%) i piotrkowski (22,4%). Stosunkowo najniższy odsetek bezrobotnych z wykształceniem średnim zawodowym był w powiecie łęczyckim (15,8%), pabianickim (17,8%), pajęczańskim (17,9%) i łodzi (18,1%). Powyższe dane świadczą o tym, że znaczna część osób z wykształceniem zawodowym ma kwalifikacje niedostosowane do potrzeb regionalnego i lokalnych rynków pracy i dlatego nie może znaleźć pracy. Stosunkowo najlepiej zrównoważony rynek pracy ma Łódź.

Młodzi ludzie w Polsce, poniżej 24. roku życia, dosyć późno wchodzi na rynek pracy, ponieważ około połowa z nich kontynuuje naukę na studiach wyższych. Na rynek pracy bezpośrednio po zakończeniu szkoły wchodzi przede wszystkim absolwenci zasadniczych szkół zawodowych, szkół policealnych, a także po części techników. Choć bezrobocie wśród młodych ludzi jest wyższe, niż w innych grupach wiekowych, ich udział w bezrobotnych ogółem wynosił w województwie jedynie 11,2% (Polska 13,4%). Pomędzy poszczególnymi powiatami są znaczące różnice pod względem odsetka osób w wieku poniżej 24. roku życia w bezrobotnych ogółem. Najwyższy udział w bezrobotnych ogółem ta kategoria wiekowa ma w powiatach: sieradzkim (20,3%), wieruszowskim (18,3%), rawskim (17,1%), skierniewickim (17,1%). Najniższy udział bezrobotnych w wieku poniżej 24. roku życia wśród bezrobotnych ogółem jest w mieście Łodzi (6,3%), powiecie pabianickim (9,1%) i mieście Skierniewice (9,6%).

Rysunek 8 Struktura bezrobotnych według grup wieku w województwie łódzkim (stan na 31.12.2016 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kłopoty ze znalezieniem pracy wśród mieszkańców województwa łódzkiego z wykształceniem średnim zawodowym i zasadniczym wynikają m.in. z tego, że Polacy niechętnie zmieniają zawód. W krajach wysoko rozwiniętych pracownicy zmieniają zawód nawet kilka razy w życiu. Polacy na ogół niechętnie zmieniają wyuczony zawód i nie są zainteresowani udziałem w kursach i szkoleniach mających na celu zmianę ich kwalifikacji zawodowych w odpowiedzi na potrzeby rynku pracy.

Odsetek doksztalających się dorosłych w Polsce i regionie łódzkim jest bardzo niski. Poza tym Polacy cechują się niską mobilnością przestrzenną i niechętnie opuszczają swoje miejsce zamieszkania w celu znalezienia pracy.

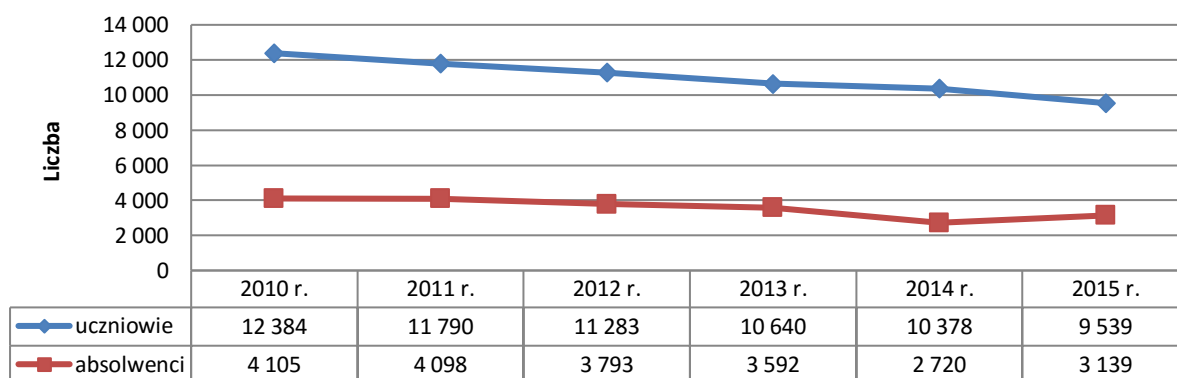
2.4. Szkolnictwo zawodowe w województwie łódzkim na tle kraju

Szkolnictwo zawodowe, zwłaszcza po reformie edukacji w końcu lat dziewięćdziesiątych XX w., utraciło na znaczeniu i prestiżu. Popularność szkół zawodowych i technicznych wśród uczniów dramatycznie spadła. Zarówno uczniowie, jak i ich rodzice wybierają przede wszystkim licea ogólnokształcące dające wstęp na studia wyższe. Mimo tego, że szkolnictwo zawodowe jest istotnym elementem kształcenia kadr dla gospodarki narodowej, państwo wycofało się z aktywnego wpływania na ten sektor, pozostawiając samorządom zarówno rozwój bazy do kształcenia praktycznego, jak i wybór kierunków kształcenia.

Wprowadzane w 2012 r. zmiany w systemie szkolnictwa zawodowego miały go lepiej dostosować do potrzeb rynku pracy. W szkołach zawodowych wprowadzono kształcenie dualne. System dualny (inaczej podwójny, przemienny) oparty jest na równoległym kształceniu w szkole zawodowej (wiedza teoretyczna) i kształceniu praktycznym w zakładzie pracy (bezpośredni kontakt z przedsiębiorstwem). W tym systemie kształcenie zawodowe jest ściśle dostosowane do oczekiwań i potrzeb pracodawców oraz pozwala uczniom na płynne przejście od nauki w szkole do czynnego życia zawodowego.

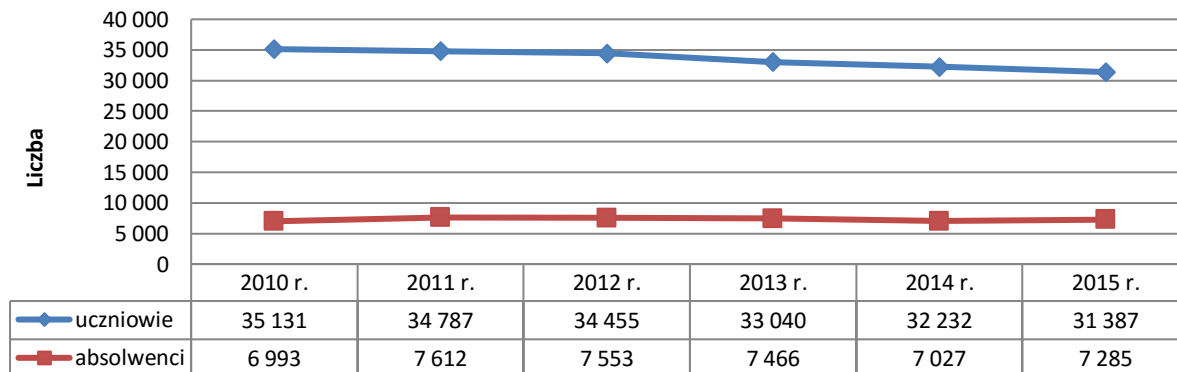
W województwie łódzkim proces zmniejszającego się zainteresowania szkolnictwem zawodowym trwa od wielu lat, o czym świadczy malejąca liczba uczniów zasadniczych szkół zawodowych (rysunek 9) oraz w mniejszym stopniu średnich szkół zawodowych (rysunek 10). Między 2010 a 2015 r. spadła w regionie liczba zasadniczych szkół zawodowych z 85 do 77, a liczba oddziałów w tych szkołach zmalała z 449 do 414. Liczba nauczycieli w tego typu szkołach między 2011 a 2015 r. spadła o 25 (z 586 do 561).

Rysunek 9 Liczba uczniów i absolwentów zasadniczych szkół zawodowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 10 Liczba uczniów i absolwentów techników

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba uczniów zasadniczych szkół zawodowych w województwie łódzkim spadła z 12 384 w 2010 r. do 9 539 w 2015 r., tj. o 23%. Liczba absolwentów tego typu szkół w analizowanym okresie spadła z 4 105 w 2010 r. do 3 139 w 2015 r. (o 23,4%). Warto jednak podkreślić, że w 2015 r. progi zasadniczych szkół zawodowych opuściło więcej absolwentów, niż rok wcześniej. Oznacza to, że coraz więcej uczniów zawodówek nie przerywa szkoły, ale je kończy zdobywając konkretny zawód.

Ponadto w 2015 r. w województwie funkcjonowało 30 szkół specjalnych przysposabiających do pracy zawodowej, do których uczęszczało 661 osób oraz 22 zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży specjalne, do których chodziło 734 uczniów.

Między 2010 a 2015 r. w regionie ubyto dużo średnich szkół zawodowych (o 46% – z 232 do 124), a liczba oddziałów w tych szkołach zmniejszyła się z 1 702 do 1 379 (o 19%). Główną przyczyną takiego stanu rzeczy było wygaszanie liceów profilowanych. Liczba uczniów techników w regionie zmalała z 35 151 w 2010 r. do 31 387 w 2015 r., czyli o 10,7%. Pomimo spadku liczby uczniów techników w latach 2010-2015 wzrosła liczba absolwentów, z 6 993 w 2010 r. do 7 285 w 2015 r. (wzrost o 4,2%). Spadkowi liczby uczniów techników towarzyszy wzrost liczby nauczycieli. Liczba nauczycieli w technikach dla młodzieży wzrosła z 2 314 w 2011 r. do 2 646 w 2015 r. Badania rynku pracy pokazują nadwyżkę pedagogów, ale w wielu miejscach brakuje nauczycieli praktycznej nauki zawodu. Dodatkowo wielu z tych nauczycieli wchodzi w wiek emerytalny, a brakuje następców. W ostatnich latach daje się zauważyć niewielki wzrost zainteresowania szkolnictwem zawodowym, szczególnie na poziomie średnim. Jednak niż demograficzny powoduje, że mimo tego wzrostu popularności szkolnictwa zawodowego, w szkołach zawodowych różnych typów kształci się coraz mniej młodzieży.

O poziomie zainteresowania młodzieży danym typem szkoły świadczy współczynnik skolaryzacji netto¹⁷. W 2015 r. współczynnik skolaryzacji w szkołach zawodowych (bez zasadniczych) wyniósł w regionie łódzkim 32,69% dla młodzieży w wieku 16-18 lat. Oznacza to, że 32,69% wszystkich młodych ludzi w wieku 16-18 lat uczęszczało do średnich szkół zawodowych. Współczynnik skolaryzacji w tego typu szkołach był dla Polski minimalnie wyższy i wyniósł 32,84%. Najwyższym współczynnikiem skolaryzacji w tej grupie szkół charakteryzowało się województwo świętokrzyskie (36,34%), a najniższym województwo zachodniopomorskie (29,23%). Warto zauważyć również, że poszczególne podregiony województwa łódzkiego różniły się między sobą pod względem poziomu skolaryzacji w szkołach zawodowych, bez zasadniczych (Rysunek 11). W 2015 r. najwyższy wskaźnik skolaryzacji netto osiągnął podregion skierniewicki (37,84%), a najniższy podregion łódzki (21,49%), przy czym w latach 2002-2015 w obu tych podregionach współczynnik skolaryzacji spadał. W podregionach piotrkowskim i sieradzkim współczynnik ten był zmienny, natomiast w podregionie mieście Łodzi zdecydowanie wzrósł, z 24,31% w 2002 r. do 35,09% w 2015 r.

Współczynnik skolaryzacji netto w zasadniczych szkołach zawodowych jest znacznie niższy niż w średnich szkołach zawodowych i w 2015 r. wyniósł dla województwa łódzkiego 10,38% (Polska – 12,99%). Oznacza to, że tylko 10,38% młodzieży w wieku 16-18 lat uczęszczało w Łódzkiem do zasadniczych szkół zawodowych. Wyjątkowo niskie zainteresowanie kształceniem w zasadniczych szkołach zawodowych jest w Łodzi i w podregionie łódzkim (Rysunek 12). W 2015 r. w podregionie łódzkim współczynnik ten wyniósł zaledwie 5,15%, a w Łodzi 6,41%, od roku 2002 r. spadał. Najwyższy wskaźnik skolaryzacji w odniesieniu do zasadniczych szkół zawodowych daje się zauważyć w podregionie sieradzkim, w którym współczynnik ten w 2015 r. wyniósł 16,08% i był wyższy, niż w 2014 r., kiedy wyniósł 14,37%. W 2015 r. współczynnik skolaryzacji w zasadniczych szkołach zawodowych wyniósł w podregionie piotrkowskim 12,11%, a podregionie skierniewickim – 10,66%.

¹⁷ Współczynnik skolaryzacji netto – relacja liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania (definicja GUS)

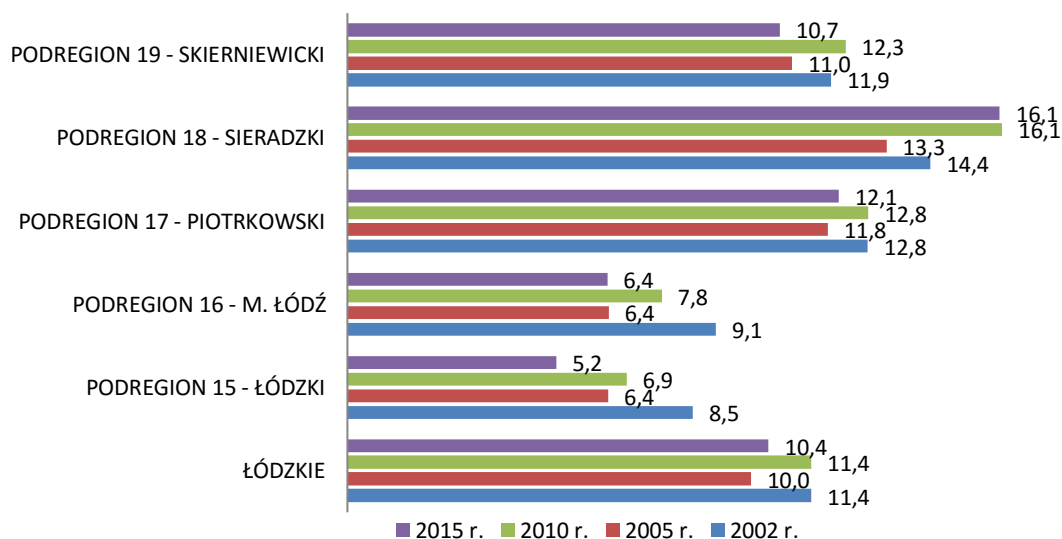
Rysunek 11 Współczynnik skolaryzacji [%] – szkoły zawodowe bez zasadniczych (wiek 16-18 lat)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

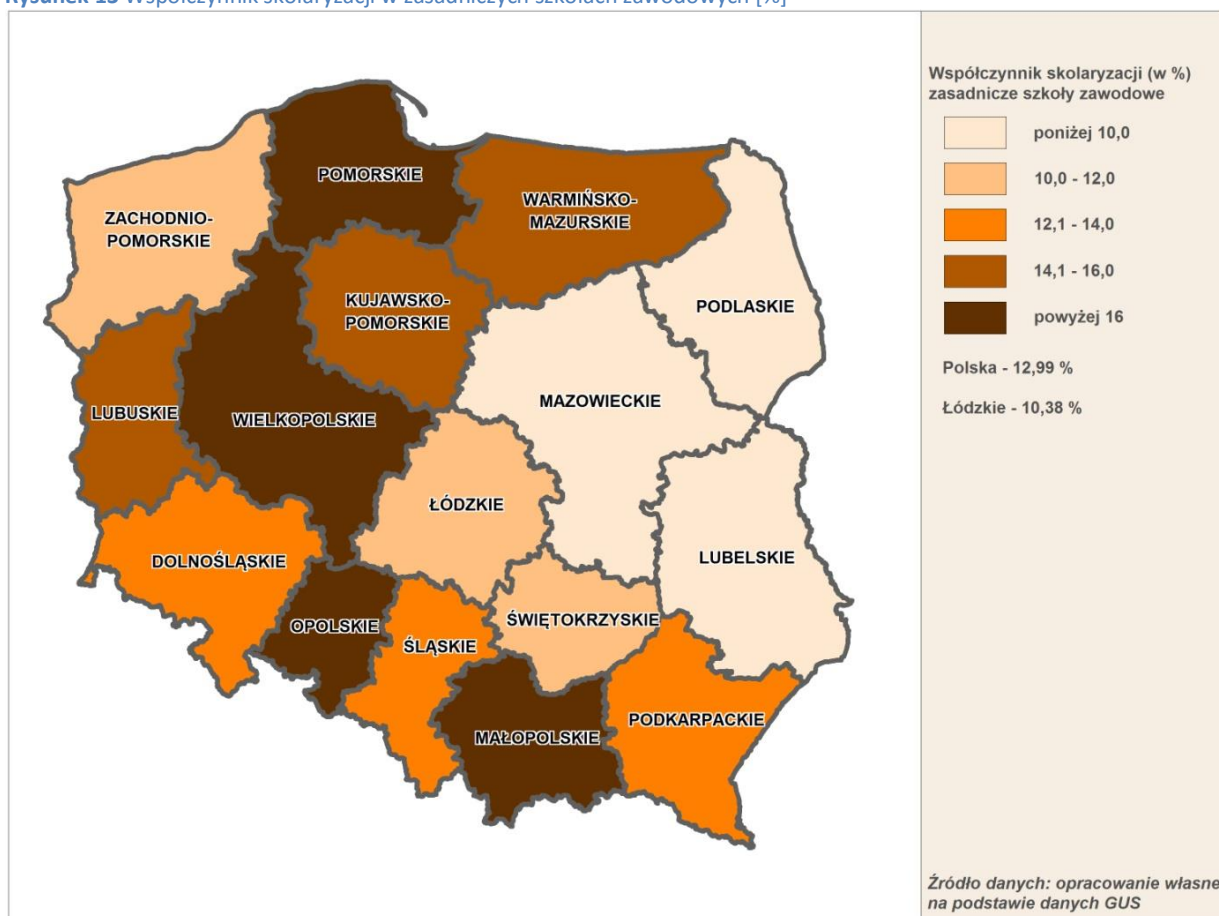
Zainteresowanie zasadniczymi szkołami zawodowymi jest w regionie łódzkim niższe, niż przeciętnie w Polsce. Najniższy w skali kraju poziom skolaryzacji w obszarze zasadniczego szkolnictwa zawodowego w 2015 r. odnotowano w województwie podlaskim (8,51%) oraz w województwach lubelskim i mazowieckim. Najwyższym współczynnikiem wyróżniało się województwo wielkopolskie (18,58%). Warto zauważyć, że najniższym wskaźnikiem skolaryzacji w zakresie zasadniczego szkolnictwa zawodowego charakteryzowały się województwa wschodniej i centralnej części Polski, a stosunkowo najwyższym: zachodniej, południowej i północnej części kraju. Rynek pracy wschodniej i centralnej części naszego kraju może więc odczuwać braki wykwalifikowanych pracowników na stanowiska robotnicze.

Rysunek 12 Współczynnik skolaryzacji [%] – zasadnicze szkoły zawodowe (wiek 16-18 lat)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 13 Współczynnik skolaryzacji w zasadniczych szkołach zawodowych [%]

Kształceniem zawodowym zajmują się też szkoły policealne dla młodzieży i dorosłych. Trafiają do nich na ogół absolwenci liceów ogólnokształcących, którzy nie podjęli nauki na wyższych uczelniach. W 2015 r. współczynnik skolaryzacji w szkołach policealnych (młodzież w wieku 19-21 lat) wyniósł w województwie łódzkim 6,85%, a przeciętnie Polsce 6,22%. Najwyższy współczynnik skolaryzacji w obszarze szkolnictwa policealnego dla młodzieży osiągnęło województwo lubelskie (8,15%), a najniższy województwo opolskie (4,35%). Wewnątrz województwa łódzkiego zainteresowanie szkołami policealnymi jest zróżnicowane. Współczynnik skolaryzacji dla tego typu szkół wynosi od 10,51% w Łodzi i 10,15% w podregionie piotrkowskim do zaledwie 2,35% w podregionie łódzkim. Drastyczny spadek zainteresowania szkołami policealnymi jest skutkiem wysokiego upowszechnienia wśród młodzieży szkolnictwa wyższego.

3. Szkolnictwo zawodowe w województwie łódzkim – wyniki badań ankietowych

Omawiane poniżej dane pochodzą z badań własnych zrealizowanych w marcu i kwietniu 2017 roku. Ankiety zostały skierowane do wszystkich starostw powiatowych i miast na prawach powiatu w województwie łódzkim (łącznie do 24 jednostek), do szkół kształcenia zawodowego (297) oraz do placówek kształcenia zawodowego, praktycznego oraz ośrodków dokształcania i doskonalenia zawodowego, umożliwiających uzyskanie i uzupełnienie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych (nazywanych dalej CKZiU) (99). Należy jednak zwrócić uwagę, że informacje podane przez starostwa powiatowe nie będą się w pełni pokrywać z tymi uzyskanymi od szkół ze względu na to, że starostwo nie zawsze jest organem prowadzącym szkołę i istnieje sporo szkół niepublicznych. Ponadto nie udało się uzyskać odpowiedzi od wszystkich szkół, także tych publicznych, przez co próba nie była pełna.

Zebrane dane stanowią opis sytuacji szkół zawodowych w roku szkolnym 2016/2017, ich planów na przyszłość, a także historii korzystania z funduszy europejskich oraz chęci dalszego ubiegania się o środki na rozwój szkolnictwa zawodowego.

3.1. Placówki szkolnictwa zawodowego w województwie łódzkim w roku szkolnym 2016/2017

3.1.1. Baza szkolnictwa zawodowego w 2017 r.

Według danych Systemu Informacji Oświatowej, na koniec stycznia 2017 r. na terenie województwa łódzkiego funkcjonowało łącznie 360 szkół prowadzących kształcenie zawodowe, w tym 100 zasadniczych szkół zawodowych, 119 techników oraz 141 szkół policealnych. Badania ankietowe pozwoliły na zweryfikowanie liczby faktycznie działających placówek. Na podstawie rozmów telefonicznych ustalono, że nie funkcjonują 2 szkoły zawodowe (Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 2 w Łasku oraz Zasadnicza Szkoła Zawodowa w Wojstawicach), 2 technika (Technikum nr 2 w Łasku oraz Technikum w Męckiej Woli) oraz 12 szkół policealnych (Policealne Studium Asystentek Stomatologicznych w Łodzi, Policealna Szkoła Zawodowa „Edukator” w Brzezinach oraz w Ozorkowie, Policealna Szkoła w Sulejowie, Policealna Szkoła Centrum Nauki i Biznesu „Żak” w Zduńskiej Woli i Zgierzu, Policealna Szkoła dla Dorosłych w Głownie, Społeczne Studium Masażu dla Dorosłych STOM w Łodzi, Zespół Szkół Mechanizacji Rolnictwa Szkoła Policealna dla Dorosłych w Piątku, Szkoła Policealna dla Dorosłych w Ogonowicach, Szkoła Policealna dla Dorosłych Nr 1 w Radomsku, Policealna Szkoła Zawodowa dla Dorosłych w Tomaszowie Mazowieckim). Ponadto Szkoła Policealna dla Dorosłych w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2 Rolnicze Centrum Kształcenia Ustawicznego i Praktycznego nie posiadała czynnego oddziału w Łowiczu, natomiast zostanie zamknięta Policealna Szkoła Nr 1 „Alternatywa” w Łodzi.

Tabela 4 Liczba szkół zawodowych w powiatach według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na styczeń 2017) oraz pozyskanych na podstawie ankiet do starostw powiatowych (stan na marzec 2017)

Powiat	liczba szkół					
	zasadnicze szkoły zawodowe		technika		szkoły policealne	
	SIO	powiaty	SIO	powiaty	SIO	powiaty
bełchatowski	5	4	5	3	7	0
brzeziński	0	1	1	1	0	1
kutnowski	6	6	7	5	5	0
łaski	4	4	3	2	0	1
łęczycki	4	5	3	3	1	1
łowicki	4	4	5	4	4	3
łódzki wschodni	1	1	2	2	0	0
Łódź	15	13	28	18	56	12
opoczyński	7	5	4	4	3	5
pabianicki	5	4	4	3	6	4
pajęczański	2	2	2	2	0	1
piotrkowski	2	2	4	4	7	4
Piotrków Tryb.	4	4	7	6	12	0
poddębicki	1	1	1	1	1	1
radomszczański	7	3	6	4	7	1
rawski	4	3	3	3	2	0
sieradzki	5	5	5	5	7	1
Skierniewice	3	3	4	4	8	1
skierniewicki	0	2	1	2	0	1
tomaszowski	4	4	5	5	6	2
wieluński	4	4	3	3	2	0
wieruszowski	2	2	2	2	1	1
zduńskowolski	4	2	8	4	1	1
zgierski	7	8	6	5	5	3
suma	100	92	119	95	141	44

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet oraz Systemu Informacji Oświatowej

Na podstawie porównań danych wygenerowanych z Systemu Informacji Oświatowej oraz pozyskanych w ramach badania ankietowego powiatów należy wskazać na pewne rozbieżności. Niższe liczby szkół deklarowane przez powiaty wynikają z faktu, że na terenie powiatów funkcjonują szkoły będące pod nadzorem innych instytucji.

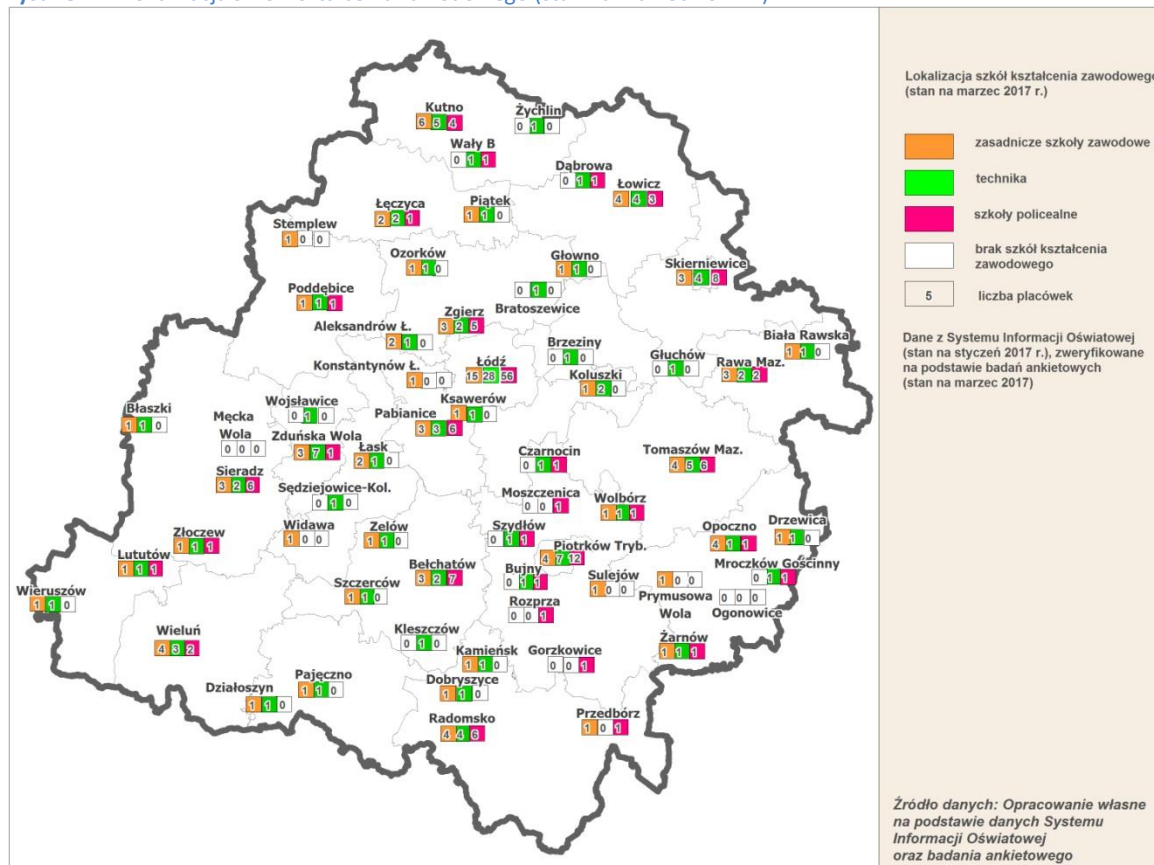
- Według informacji zawartych w bazie Systemu Informacji Oświatowej, jak i na stronie internetowej Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Brzezinach, brak danych dotyczących funkcjonowania zasadniczej szkoły zawodowej.
- W powiecie łęczyckim funkcjonują tylko 4 szkoły zawodowe: Zasadnicza Szkoła Zawodowa w Stemplewie, Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna w Łęczycy, Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 1 im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Łęczycy oraz Zasadnicza Szkoła Zawodowa w Piątku.
- W powiecie skierniewickim nie funkcjonują zasadnicze szkoły zawodowe.
- Według informacji o szkołach (SIO) w powiecie zgierskim działa 7 szkół zawodowych: Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 1 w Zgierzu, Zasadnicza Szkoła Zawodowa z Oddziałami Specjalnymi w Ozorkowie, Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna nr 2 w Aleksandrowie Łódzkim, Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 1 w Aleksandrowie Łódzkim, Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna Nr 2 w Głownie, Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna nr 3 w Zgierzu, Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 2 w Zgierzu.

Tabela 5 Liczba uczniów w szkołach zawodowych podlegających starostwom powiatowym

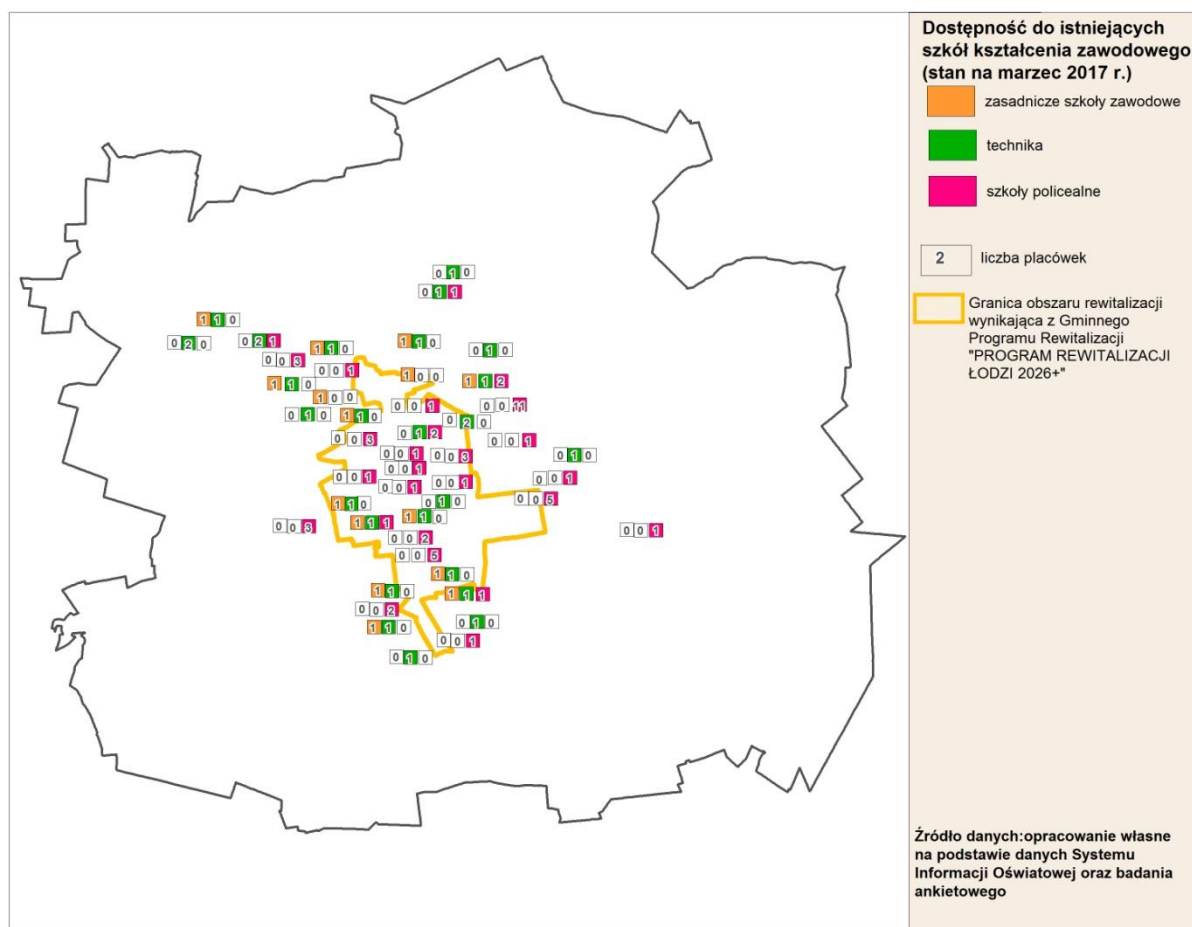
Powiat	liczba uczniów			
	technika	zasadnicze szkoły zawodowe	szkoły policealne	razem
bełchatowski	1 079	437	0	1 516
brzeziński	247	0	0	247
kutnowski	1 232	338	0	1 570
łaski	421	125	0	546
łęczycki	826	252	15	1 093
łowicki	1 351	247	0	1 598
łódzki wschodni	229	98	0	327
łódź	6 335	905	0	7 240
opoczyński	974	272	172	1 418
pabianicki	1 022	202	94	1 318
pajęczański	166	211	0	377
piotrkowski	731	51	250	1 032
Piotrków Trybunalski	2 150	418	0	2 568
poddębicki	320	166	0	486
radomszczański	1 740	474	24	2 238
rawski	906	218	0	1 124
sieradzki	1 098	538	24	1 660
Skierniewice	989	245	12	1 246
skierniewicki	98	0	0	98
tomaszowski	1 835	293	94	2 222
wieluński	1 731	758	0	2 489
wieruszowski	531	340	24	895
zduńskowolski	1 449	169	121	1 739
zgierski	1 188	312	16	1 516
suma	28 648	7 069	846	36 563

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

Rysunek 14 Lokalizacja szkół kształcenia zawodowego (stan na marzec 2017 r.)

Rysunek 15 Dostępność do istniejących szkół kształcenia zawodowego (stan na marzec 2017 r.)

Według informacji uzyskanej od starostw powiatowych w województwie łódzkim nie funkcjonują obecnie żadne podległe im szkoły zawodowe, które nie są skupione w ramach zespołu szkół. Natomiast w zespołach działa łącznie 231 szkół – 95 techników, 92 zasadnicze szkoły zawodowe oraz 44 szkoły policealne. Najwięcej szkół zlokalizowanych jest w stolicy województwa (43), następnie w powiecie zgierskim (16) i opoczyńskim (14). Można także zauważyć, że technika i szkoły zawodowe funkcjonują w każdym z powiatów, zaś szkoły policealne już tylko w 18.

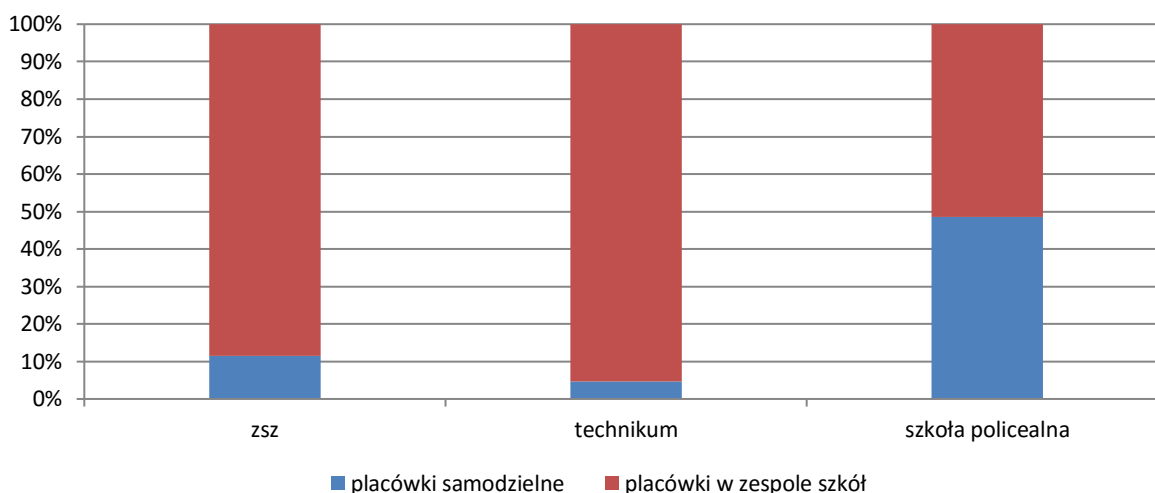
We wszystkich typach szkół zawodowych uczy się łącznie 36 563 uczniów. Zdecydowana większość z nich (79% – 28 648) uczęszcza do techników, 7 069 do zasadniczych szkół zawodowych (19%), zaś tylko 846 osób (2%) do szkół policealnych. Wynika to z faktu, że mimo porównywalnej liczby techników i zasadniczych szkół zawodowych, te pierwsze cieszą się dużo większą popularnością, przez co tworzonych jest więcej klas.

Warto także zwrócić uwagę, że w przypadku zasadniczych szkół zawodowych z powiatów brzezińskiego i skierniewickiego oraz szkół policealnych z poddębickiego, pajęczańskiego, łowickiego, brzezińskiego, skierniewickiego oraz Łodzi wykazano istnienie danych typów szkół, nie uczęszczają jednak do nich uczniowie. Może to wynikać z nikłego zainteresowania nauką w tych szkołach, gdzie w wyniku rekrutacji nie udaje się otworzyć żadnej klasy, szkoła ta zaś nie uległa jeszcze likwidacji. Okazuje się więc, że zasadnicze szkoły zawodowe realnie działają w 22 powiatach, zaś szkoły policealne tylko w 11.

Natomiast z ankiet przesłanych do szkół zawodowych udało się uzyskać odpowiedzi od łącznie 231 szkół. Zdecydowana większość z nich (198) funkcjonuje w ramach zespołu szkół, zaś 33 to samodzielne placówki. Spośród typów szkół najwięcej jest techników (107), kolejno zasadniczych szkół zawodowych (87) oraz szkół policealnych (36). Wśród techników zdecydowana większość placówek funkcjonuje w zespołach szkół (102 – 95%), podobnie jest w zasadniczych szkołach

zawodowych (77 – 89%). Natomiast w przypadku szkół policealnych proporcje te układają się prawie po równo – szkół w zespołach jest 18 (49%). Wśród szkół działających samodzielnie można wyróżnić szkoły prywatne, szkoły specjalne jak też zakłady doskonalenia zawodowego.

Rysunek 16 Funkcjonowanie szkół w zespołach według typów szkół [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

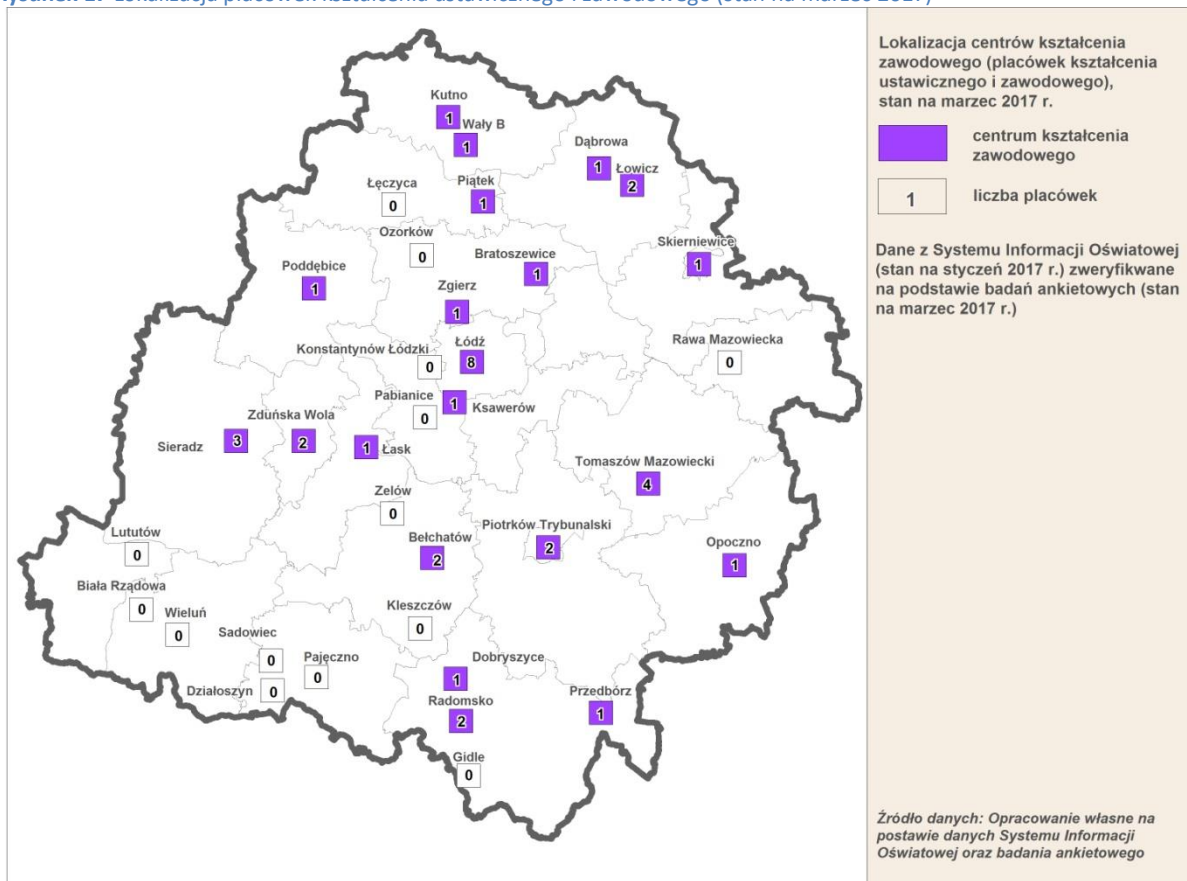
Łącznie w tych trzech typach szkół uczy się 39 440 uczniów, z czego zdecydowana większość, czyli 71,6% (28 226) uczęszcza do technikum. W zasadniczych szkołach zawodowych kształcą się 20,1% (7 922) uczniów, zaś w szkołach policealnych – 8,3% (3 292).

Obok szkół zawodowych dla młodzieży funkcjonują także Centra Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego, które kształcą osoby dorosłe oraz zapewniają warsztaty do praktycznej nauki zawodu dla uczniów szkół, w których ich brakuje. Z informacji uzyskanych od starostw powiatowych wynika, że tylko w 5 powiatach funkcjonują CKZiU, dla których są one organem prowadzącym. Łącznie w powiatach zduńskowolskim, kutnowskim, rawskim, Łodzi oraz Piotrkowie Trybunalskim kształcą się 2 385 uczniów.

Ponadto została wysłana ankieta do placówek kształcenia zawodowego, praktycznego oraz ośrodków doksztalcania i doskonalenia zawodowego, umożliwiających uzyskanie i uzupełnienie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych. Odpowiedź uzyskano od 25 placówek z 13 powiatów, jednak tylko 22 z nich prowadzą warsztaty/ zajęcia praktyczne dla uczniów/ słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego i tylko one były analizowane. Spośród nich aż 6 prowadzonych jest przez Samorząd Województwa Łódzkiego, 7 przez starostwa powiatowe, a pozostałe m.in. przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, zakłady doskonalenia zawodowego, cech rzemiosł czy podmioty prywatne.

Okazuje się więc, że w 13 placówkach kształcą się łącznie 3873 uczniów, zaś w 12 – 4 124 słuchaczy. Zapytano również, z iloma szkołami współpracuje placówka, na co odpowiedzi udzieliło tylko 12 z nich. Łączna liczba szkół objętych współpracą wynosi 145, przy czym wartości te wahają się od 45 w Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Łodzi do 1 w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 im. Jana Pawła II w Tomaszowie Mazowieckim.

Rysunek 17 Lokalizacja placówek kształcenia ustawicznego i zawodowego (stan na marzec 2017)

3.1.2. Zmiany w bazie placówek kształcenia zawodowego do 2017 r.

System planowania szkolnictwa zawodowego w powiatach

Istotnym dokumentem przy planowaniu rozwoju szkolnictwa zawodowego jest opracowywana przez starostwo powiatowe strategia, plan bądź program rozwoju szkolnictwa zawodowego. Okazuje się jednak, że jedynie 4 powiaty posiadają taki dokument – łódzki wschodni (z 2015 r.), pabianicki (2014), opoczyński (2016) oraz Łódź (2012), zaś Kutno jest w trakcie prac nad nim.

Ponadto Łódź oraz powiat opoczyński otrzymały dofinansowanie ze środków POKL 2007-2013 na wdrażanie programów do efektywnego zarządzania placówką, podobnie jak 3 szkoły.

Metoda oceny celowości istnienia określonej szkoły, typu szkoły lub kierunku kształcenia

Starostwa powiatowe zostały poproszone o odpowiedź na pytanie, w jaki sposób oceniają celowość istnienia określonej szkoły, typu szkoły bądź kierunku kształcenia. Najwięcej z nich (po 14) dokonuje oceny na podstawie danych powiatowego urzędu pracy (np. informacji na temat zawodów deficytowych i nadwyżkowych) oraz na podstawie badań własnych i oceny. Blisko połowa (11) korzysta natomiast z konsultacji z przedsiębiorcami. Poza tym 8 starostw podało inne odpowiedzi, jak np. dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy oraz Wojewódzkiej i Powiatowej Rady Rynku Pracy, współpracę z Ośrodkiem Badania Rynku Pracy dla Edukacji w Łódzkim Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego, analizy wykonane przez Instytut Badań w Oświacie, a także badanie losu absolwentów, czy po prostu wyniki naboru do szkół. Warto zwrócić uwagę, że wiele powiatów korzysta z kilku źródeł wiedzy, a aż 7 z nich zaznaczyło co najmniej 3 źródła wiedzy.

Liczba i rodzaj uruchomionych oraz zamkniętych szkół kształcenia zawodowego w powiatach

Według danych starostw powiatowych w ciągu ostatnich 5 lat zostały uruchomione 3 szkoły kształcenia zawodowego – Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna Nr 2 w Aleksandrowie Łódzkim (pow. zgierski), Technikum nr 6 w Tomaszowie Mazowieckim oraz Szkoła Policealna Nr 2 w Łowiczu.

Zadano również pytanie, czy w ciągu ostatnich 5 lat została zamknięta szkoła kształcenia zawodowego, na co twierdząco odpowiedziały 4 starostwa. Zlikwidowane zostały: Technikum w ZSO w Ostrowie (powiat łaski), Zaoczne Technikum dla Dorosłych w ZSO w Ostrowie (powiat łaski), Technikum nr 2 w ZSP nr 2 w Łasku (powiat łaski), Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 2 w ZSP nr 2 w Łasku (powiat łaski), Technikum Uzupełniające dla Dorosłych w Koluszkach (powiat łódzki wschodni), Technikum Uzupełniające nr 4, 6, 7, 9, 15, 17, 19, 20, 21 (Łódź), Technikum Uzupełniające dla Dorosłych w CKU (Łódź), Technikum dla Dorosłych w CKU (Łódź), Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. W. Puchalskiego w Męckiej Woli (powiat sieradzki).

Główną przyczyną zamknięcia szkół był brak zainteresowania ze strony uczniów. Ponadto w 2 powiatach nastąpiły zmiany z powodu likwidacji na mocy ustawy techników uzupełniających dla dorosłych, zaś zespół szkół w Męckiej Woli uległ likwidacji z powodu niskiego zainteresowania uczniów, spowodowanego m.in. utrudnionym dojazdem do placówki.

Pozytywne i negatywne zmiany związane z zainteresowaniem młodzieży kształceniem ustawicznym

Starostwa powiatowe zostały zapytane, czy w ciągu ostatnich 5 lat zwiększyło się zainteresowanie młodzieży kształceniem w szkołach kształcenia praktycznego. Ponad połowa z nich (14) odpowiedziała twierdząco, za powody takiej sytuacji podając m.in.: uruchomienie nowych, atrakcyjnych kierunków kształcenia; wzrost zapotrzebowania pracodawców, a co za tym idzie łatwość w zdobyciu pracy po ukończeniu szkoły, także dzięki współpracy szkół z pracodawcami; dobrą promocję kształcenia zawodowego. Większą trudność w odpowiedzi na zadane pytanie miały powiaty, które zanotowały spadek zainteresowania nauką w szkołach zawodowych. Wskazywali oni głównie na niż demograficzny oraz na preferowanie nauki w szkołach ogólnokształcących i pójście na studia. Ponadto jeden z respondentów zwrócił uwagę, że młodzież w tym wieku często nie wie jeszcze w jakim konkretnym kierunku chciałaby się kształcić, a dodatkowo może ich odstraszać konieczność zdawania obok matury egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe.

Projekty inwestycyjne w tworzenie i rozwój ukierunkowanych branżowo centrów kształcenia zawodowego

Zapytano także, czy starostwa powiatowe skorzystały z dofinansowania z RPO WŁ 2014-2020 na tworzenie i rozwój ukierunkowanych branżowo centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego we współpracy z pracodawcami, w zakresie kształcenia ustawicznego. Skorzystały z niego 3 powiaty: opoczyński, kutnowski i Łódź.

3.1.3. Przewidywane zmiany w bazie dydaktycznej

Sieci szkół zawodowych w powiatach. Rozkład powiatów pod względem opracowanej sieci szkół.

W związku z wejściem w życie od 1 września 2017 r. reformy oświaty powiaty zostały zobligowane do opracowania nowej sieci podległych im szkół zawodowych. W momencie wypełniania ankiety wszystkie starostwa miały już gotowy taki dokument.

Plany powiatów w związku z reformą oświaty

W związku ze zmianami w systemie oświaty możliwe jest zamknięcie, przekształcenie bądź łączenie szkół. Starostwa zostały zapytane o likwidację podległych im placówek i kierunków kształcenia – okazuje się, że poza powiatem radomszczańskim nie są przewidywane żadne znaczące

zmiany. Natomiast w tym powiecie z uwagi na zbyt małe zainteresowanie planowana jest likwidacja Technikum Ekonomicznego i Zasadniczej Szkoły Zawodowej w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Przedborzu.

Plany związane z tworzeniem i rozwojem ukierunkowanych branżowo centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego

Łącznie 6 starostw powiatowych planuje skorzystać z dofinansowania z RPO Wł 2014-2020 na tworzenie i rozwój ukierunkowanych branżowo centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego we współpracy z pracodawcami, w zakresie kształcenia ustawicznego. Poza trzema powiatami, które już pozyskały fundusze (Łódź, powiaty opoczyński i kutnowski), dodatkowo planują to zrobić powiaty łaski, piotrkowski i Piotrków Trybunalski. Każde z trzech wymienionych działań (przygotowanie szkół i placówek do pełnienia funkcji CKZiU dla określonej branży, wsparcie realizacji zadań dla określonych branż przez CKZiU oraz rozwój doradztwa edukacyjno-zawodowego, w tym tworzenie Szkolnych Punktów Informacji i Kariery) zostało wskazane po 3 razy. Natomiast w odpowiedzi na pytanie, dlaczego nie pozyskano funduszy na ten cel bądź takie działania nie są planowane respondenci odpowiadali, że na terenie ich powiatów nie funkcjonują tego typu placówki, bądź też placówki nie zgłaszały potrzeb odnośnie rozwoju kształcenia zawodowego.

To samo pytanie o chęć skorzystania z funduszy unijnych na dofinansowanie CKZiU zostało zadane szkołom. Okazuje się, że takie plany ma 1/3 z nich (78). Pozostałe 150 szkół, które nie planują pozyskania funduszy, jako powód najczęściej podawało, że nie ma takiej potrzeby, nie ma zainteresowania takim kształceniem bądź też, że taka placówka funkcjonuje już w okolicy. Pojawiły się także odpowiedzi, że szkoła nie ma warunków lokalowych na utworzenie CKZiU albo też środków na wkład własny. Zdarza się również, że to organ prowadzący danej szkoły nie przejawia chęci zabiegania o środki, bądź też wskazano na wcześniejsze nie najlepsze doświadczenia przy realizacji innych projektów. W wyniku reformy oświaty zmianom ulegnie również sieć szkół ponadgimnazjalnych. Szkoły policealne pozostaną bez zmian; zasadnicze szkoły zawodowe przeobrażą się w szkoły branżowe I stopnia, a nauka w nich wydłuży się z 3 do 4 lat; zaś technika nie zmieni nazwy, ale okres kształcenia wydłuży się w nich z 4 do 5 lat. Pokrywa się to z informacjami przekazanymi w ankietach od szkół. Żadna ze szkół nie zostanie zlikwidowana, natomiast 3 technika z Łodzi wskazały, że zostaną połączone z gimnazjum, co może oznaczać przejście budynków po tych szkołach w ramach zespołu szkół.

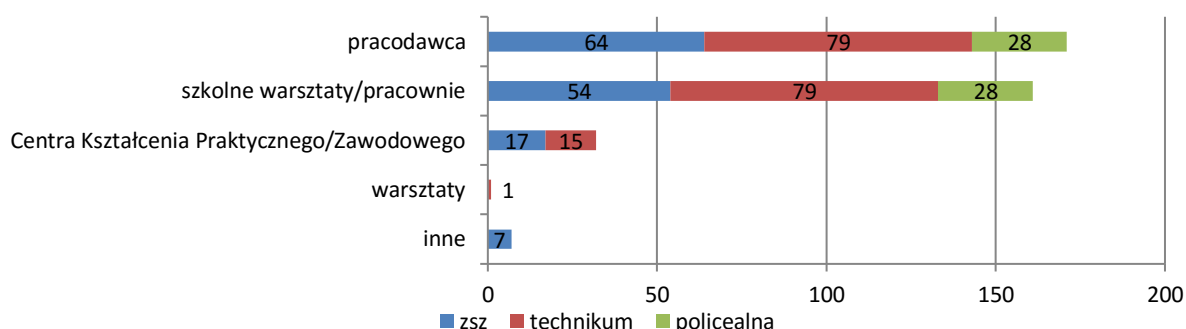
3.2. Poziom wyposażenia szkół

3.2.1. Przystosowanie szkół do prowadzenia praktycznej nauki zawodu

Możliwości szkół w zakresie organizowania zajęć praktycznej nauki zawodu

Najwięcej uczniów szkół zawodowych, i to zarówno zasadniczych, techników, jak i policealnych, odbywa zajęcia praktycznej nauki zawodu u pracodawcy (łącznie w 171 szkołach). Nieco mniej, ale również w 3 analizowanych typach, uczy się w szkolnych warsztatach i pracowniach (161 szkół). Zdecydowanie mniej korzysta natomiast z warsztatów w Centrach Kształcenia Praktycznego/ Zawodowego – kształcą się tam uczniowie 17 zasadniczych szkół zawodowych i 15 techników. Z warsztatów międzyszkolnych korzystają jedynie uczniowie jednej szkoły zasadniczej. Ponadto w 7 szkołach wskazano inne miejsca nauki, wśród których pojawiły się 3 cechy rzemiosł.

Rysunek 18 Miejsca odbywania zajęć praktycznej nauki zawodu przez uczniów organizowane przez szkoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

Struktura szkół wg możliwości zapewnienia praktycznej nauki zawodu w szkole

Łącznie 186 szkół podało, że posiada własną pracownię bądź warsztat do praktycznej nauki zawodu, korzysta z nich jednak tylko około 3/4 szkół. Co ciekawe, w 3 szkołach odbywają się zajęcia praktycznej nauki zawodu w szkolnych warsztatach, lecz szkoła takich pracowni nie posiada. I podobnie w 28 przypadkach mimo dysponowania pracownikami w placówce uczniowie z nich nie korzystają, możliwe jednak, że pracownie należą do zespołu szkół i wykorzystywane są do nauki innych zawodów. Niewykluczone także, że sale te mają przestarzałe wyposażenie, przez co nie są w pełni wykorzystywane, gdyż większość szkół oceniła je nie najlepiej oraz planuje pozyskać środki na ich modernizację.

Konieczność kształcenia zawodowego poza szkołą może wynikać również z wielozawodowości szkół, które nie mają możliwości dostosowania wyposażenia w pracowniach lub warsztatach do zakresu kształcenia w określonym zawodzie. Funkcjonowanie szkół wielozawodowych stanowi pewne rozwiązanie problemu niskiej frekwencji w naborach do szkół zawodowych, gdyż nauka zawodu odbywa się u przedsiębiorcy, na mocy podpisanej ze szkołą umowy.

Stan wyposażenia pracowni zawodowych/ warsztatów

Szkoły kształcenia zawodowego, CKZiU i starostwa powiatowe, jako zarządzający kształceniem zawodowym na terenie powiatu, zostały poproszone o ocenę stanu wyposażenia pracowni zawodowych lub warsztatów szkolnych w urządzenia i sprzęt niezbędne do realizacji podstawy programowej kształcenia zawodowego.

Stan ten najgorzej został oceniony przez szkoły – na niewystarczający poziom wyposażenia pracowni wskazało 6% szkół. Zaś ponad 70% placówek oceniło stan wyposażenia jako wystarczający, aktualnie umożliwiający prowadzenie zajęć praktycznej nauki zawodu, z zastrzeżeniem konieczności prowadzenia modernizacji oraz uzupełnienia sprzętu i wyposażenia pracowni w celu:

- Uzupełniania i modernizacji sprzętu zużywającego się podczas zajęć nauki zawodu;
- Dostosowania wyposażenia pracowni do technologii wykorzystywanych na stanowiskach pracy w przedsiębiorstwach w celu odtworzenia w pracowniach naturalnych warunków miejsca pracy;
- Wyposażania pracowni dla nowych kierunków kształcenia tworzonych przez szkoły, odpowiadających na wysoki popyt zgłaszany na rynku pracy przez podmioty gospodarcze;
- Dostosowania pracowni pod kątem nowych wymogów dotyczących podstawy programowej i egzaminowania w zakresie kwalifikacji zawodowych;

Należy zauważyć, że placówki, które w ostatnich latach skorzystały ze środków POKL 2007-2013 (finansowanie wyposażenia szkół w ramach cross-financingu) bądź RPO Wł 2014-2020 oceniały stan wyposażenia pracowni lepiej, niż szkoły, które nie korzystały z dofinansowania. Wobec tego można wnioskować, że projekty pomocowe przyczyniły się do poprawy wyposażenia szkół, jednak nie

rozwiązały większości ich problemów. W szczególności sytuacja ta dotyczy szkół kształcących w kilku zawodach, w których modernizacja lub zakup nowego sprzętu obejmowała pracownie przystosowane do zajęć praktycznych w ramach jednego zawodu. Pracownie praktycznej nauki zawodów dla innych kierunków nadal wymagają działań inwestycyjnych.

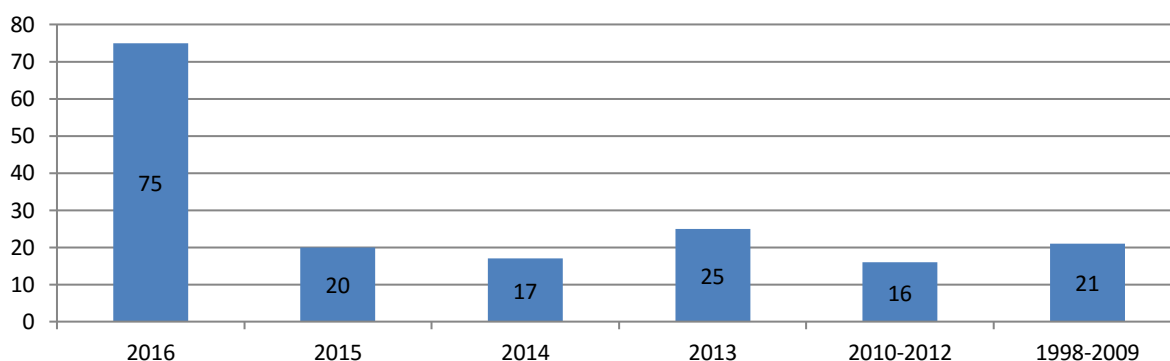
Lepiej od szkół oceniły swoje wyposażenie CKZiU – 62% uznaje je za wystarczające, ale mało nowoczesne, zaś 5% za niewystarczające. Podobnie jak w przypadku szkół, obecnie dobre wyposażenie centrów kształcenia zawodowego wymaga dalszych modernizacji i inwestycji, które nie tylko zapewnią wyższą jakość i atrakcyjność kształcenia odpowiadającego na potrzeby rynku pracy, ale również dadzą możliwość organizacji dodatkowych zajęć i kursów podnoszących kwalifikacje zawodowe uczniów i słuchaczy CKZiU.

Oceny wyposażenia szkół zawodowych określane przez starostwa powiatowe były relatywnie wyższe od tych wydawanych przez szkoły, lecz także niezbyt dobre. W tym przypadku jedynie 29% respondentów oceniło je dobrze, 50% uznało za wystarczające, zaś 21% za niewystarczające. Różnice te mogą wynikać m.in. z faktu, że starostwa oceniały jedynie placówki im podlegające.

Modernizacja warsztatów i sal praktycznej nauki zawodu

Spośród 186 szkół, które posiadają warsztaty bądź sale do praktycznej nauki zawodu zdecydowana większość była modernizowana w ostatnich latach, przy czym aż 40% z nich w 2016 r. Oczywistym jest więc to, że im świeższa była modernizacja, tym lepiej jest oceniany obecny stan wyposażenia tych pracowni. Tak znaczący udział modernizacji w ostatnim roku przekłada się na lepszą ocenę stanu wyposażenia pracowni. Jednocześnie 12 respondentów pomimo deklaracji, że przeprowadzona została modernizacja, nie wskazało daty jej realizacji.

Rysunek 19 Liczba szkół, które przeprowadziły modernizację warsztatów/ sal do praktycznej nauki zawodu w poszczególnych latach

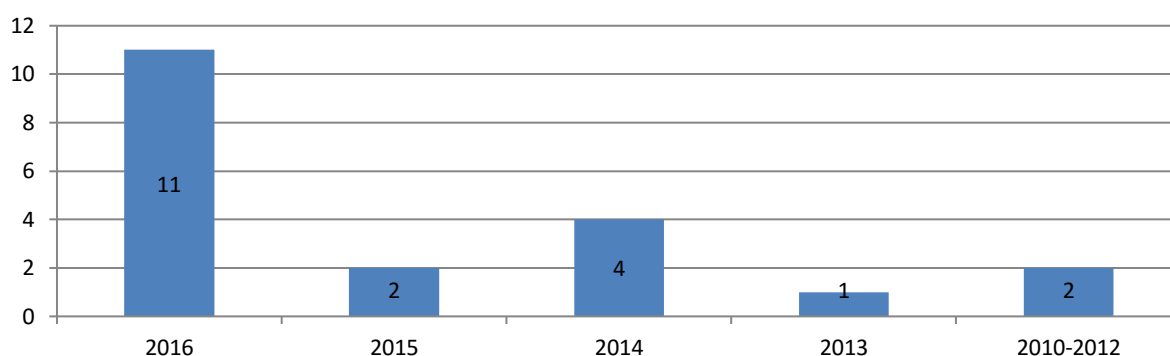

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

Zapytano również, jakie było źródło finansowania tych działań, przy czym respondenci często wskazywali kilka odpowiedzi. Najczęstszą odpowiedzią były środki własne szkoły bądź organu prowadzącego (75%), wielu wskazało także na fundusze unijne (26%). Poza tym pojawiły się także stwierdzenia, że pracownię wyposażali sponsorzy bądź pracodawcy (w tym także absolwent tej szkoły). Technikum w Kamieńsku otrzymało dofinansowanie od Kopalni Węgla Brunatnego Bełchatów, zaś Zespół Szkół Rolniczych w Sędziejowicach z Ministerstwa Rolnictwa. Kilukrotnie pojawiły się także środki Powiatowych bądź Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Równie dobrze oceniono stan modernizacji warsztatów w CKZiU, których większość była remontowana ostatnio w 2016 r. Podobnie jak w przypadku szkół środki na ten cel pochodziły głównie z budżetu organu prowadzącego. W 3 przypadkach skorzystano z dofinansowania unijnego, zaś jednej szkole pomocy udzielił pracodawcy.

Rysunek 20 Rok ostatniej modernizacji warsztatów/ sal do praktycznej nauki zawodu w CKZiU

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

3.2.2. Inwestycje w poprawę przystosowania/ wyposażenia szkół pod względem prowadzenia zajęć praktycznej nauki zawodu

Fundusze na wyposażenie szkół mogły pochodzić z POKL 2007-2013 lub z RPO Wł 2014-2020. Z poprzedniej perspektywy 2007-2013 71% starostw oraz 33% szkół pozyskało środki unijne na wyposażenie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe w nowoczesne materiały dydaktyczne (w tym podręczniki szkolne) zapewniające wysoką jakość kształcenia. Dofinansowanie objęło także doposażenie pracowni bądź warsztatów, z czego skorzystało 42% szkół oraz 27% CKZiU.

Natomiast z nowej perspektywy finansowej środki z RPO Wł 2014-2020 na wyposażenie/ doposażenie pracowni i warsztatów szkolnych w nowy sprzęt czy materiały dydaktyczne do praktycznej nauki zawodu pozyskało 79% starostw oraz 34% szkół. Natomiast z dofinansowania na doposażenie pracowni/ warsztatów skorzystało tylko 13% CKZiU.

Wśród powodów, dla których nie skorzystano z tych środków pojawiały się stwierdzenia, że wnioski zostały odrzucone z powodów formalnych, procedury są zbyt skomplikowane, a w placówce brakuje kadry do zarządzania projektem, że nie wiadomo o możliwości pozyskania środków, bądź też placówka nie kwalifikuje się do danego konkursu. Kilka placówek odpowiedziało, że jest w trakcie realizacji projektu, także z innych programów (np. POWER, Erasmus+) bądź też planuje złożyć wniosek.

3.2.3. Plany związane z rozwojem wyposażenia placówek w zakresie prowadzenia zajęć dydaktycznych praktycznej nauki zawodu

Zadano również pytanie, czy starostwa planują pozyskać środki z RPO Wł 2014-2020 na wyposażenie/ doposażenie pracowni i warsztatów szkolnych w nowy sprzęt czy materiały dydaktyczne. Plany takie mają aż 23 powiaty, wyjątkiem jest tu powiat wieluński, który obecnie realizuje duży program do 2018 r. i nie ma możliwości organizacyjnych do prowadzenia kolejnego projektu. Dodatkowo Łódź wskazała, że doposażenie obejmie 18 placówek, z czego 5 znajduje się w obszarze rewitalizacji.

Zdecydowana większość szkół (204 – 88%) planuje pozyskanie środków na wyposażenie/ doposażenie pracowni/ warsztatów (także kształcenia ogólnego). Będą to głównie środki unijne oraz własne, chociaż część szkół otrzyma je także od współpracujących pracodawców i sponsorów.

Podobnie wyglądają odpowiedzi szkół jeśli chodzi o poprawę wyposażenia pracowni kształcenia zawodowego. Spośród 204 (88%) szkół planujących modernizację 180 chce skorzystać ze środków unijnych, 128 ze środków własnych, zaś 24 z innych źródeł (głównie od sponsorów i pracodawców). Natomiast w przypadku CKZiU plany doposażenia pracowni kształcenia zawodowego ma 68% placówek (15). Prawie wszystkie (14) chcą skorzystać ze środków unijnych, 5 ze środków własnych, zaś 2 ze wsparcia pracodawców. Na ten cel przeznaczony są fundusze z RPO Wł 2014-2020, a planuje je pozyskać 74% szkół i 64% CKZiU.

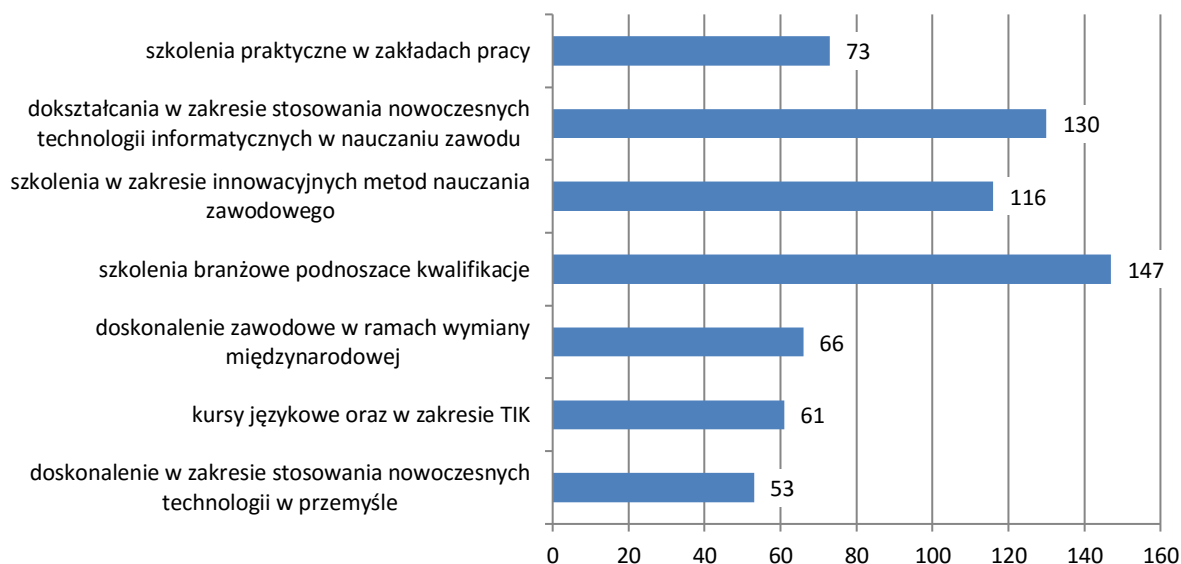
3.3. Kadry kształcenia zawodowego

3.3.1. Ocena stanu kadry kształcenia zawodowego

Starostwa powiatowe dość dobrze oceniają stan kadry kształcenia zawodowego w podległych im szkołach. W 14 powiatach wskazano, że kadra jest dobrze przygotowana, zaś w 11, że kadra się starzeje, przez co zaczyna brakować nauczycieli kształcenia zawodowego i instruktorów praktycznej nauki zawodu. Jedynie w powiecie opoczyńskim uznano, że kadra jest niedostatecznie przygotowana i wymaga doksztalcenia. Warto również zauważyć, że w powiatach łódzkim wschodnim oraz wieluńskim uznano kadrę jednocześnie za dobrze przygotowaną oraz starzejącą się.

Szkoły zostały natomiast zapytane, na jakie kwalifikacje i kompetencje występuje największe zapotrzebowanie w zakresie doskonalenia nauczycieli w ich placówce. Najwięcej, bo aż 64% z nich wskazało na potrzebę szkoleń branżowych podnoszących kwalifikacje, wiele szkół wskazało także na doksztalcenie w zakresie stosowania nowoczesnych technologii informatycznych w nauczaniu zawodu (56%) oraz szkolenia w zakresie innowacyjnych metod nauczania zawodowego (50%). Najmniejsze potrzeby są zaś w przypadku doskonalenia w zakresie stosowania nowoczesnych technologii w przemyśle (23%), kursów językowych oraz w zakresie TIK (26%).

Rysunek 21 Kwalifikacje i kompetencje, na które występuje największe zapotrzebowanie w zakresie doskonalenia nauczycieli w szkołach [liczba szkół]

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

3.3.2. Inwestycje w rozwój kadr kształcenia zawodowego

Dotychczasowe inwestycje

W RPO WŁ 2014-2020 istnieje możliwość pozyskania środków na wsparcie dotyczące doskonalenia umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli kształcenia zawodowego i instruktorów (staże, praktyki). Do tej pory skorzystało z nich 58% starostw powiatowych, 23% szkół zawodowych oraz 22% CKZiU. Ponadto CKZiU mogły również skorzystać z funduszy z poprzedniej perspektywy (POKL 2007-2013) na podniesienie kwalifikacji kadry kształcenia zawodowego, na co zdecydowało się 36%.

Do tej pory z tych środków skorzystało 14 starostw powiatowych. Powiaty łaski i radomskiego dodały, że wnioski złożone na ten cel zostały odrzucone w postępowaniu konkursowym, a powiat wieluński prowadzi obecnie inny projekt i nie ma możliwości organizacyjnych na kolejny. Dodatkowo Łódź wskazała, że podnoszenie kwalifikacji obejmie nauczycieli z 18 placówek, z czego 5 znajduje się w obszarze rewitalizacji.

Plany inwestycyjne

Szkoły zostały spytane, czy planują pozyskanie środków na doskonalenie umiejętności zawodowych i podniesienie kwalifikacji nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodów, a jeśli tak, to z jakiego źródła. Plany takie ma 196 szkół (85%), z czego 148 chce skorzystać z funduszy unijnych, 98 ze środków własnych, zaś 7 z innych źródeł (m.in. Krajowego Funduszu Pracy bądź środków pozyskanych od pracodawców). Wśród przyczyn braku zainteresowania szkoleniami podano, że szkoła prowadzi już tego typu szkolenia, nie zatrudnia nauczycieli praktycznej nauki zawodu bądź też nie ma takiej potrzeby.

Plany inwestycyjne związane z podnoszeniem kompetencji kadry kształcenia zawodowego z funduszy RPO WŁ 2014-2020 deklaruje 67% starostw powiatowych, 55% szkół zawodowych oraz 68% CKZiU. Jako powód braku takiej chęci podawano najczęściej prowadzenie aktualnie innych projektów bądź też brak takich potrzeb, m.in. ze względu na małą liczbę uczniów bądź kształcenie w klasach wielozawodowych (gdzie kształcenie zawodowe odbywa się u pracodawców).

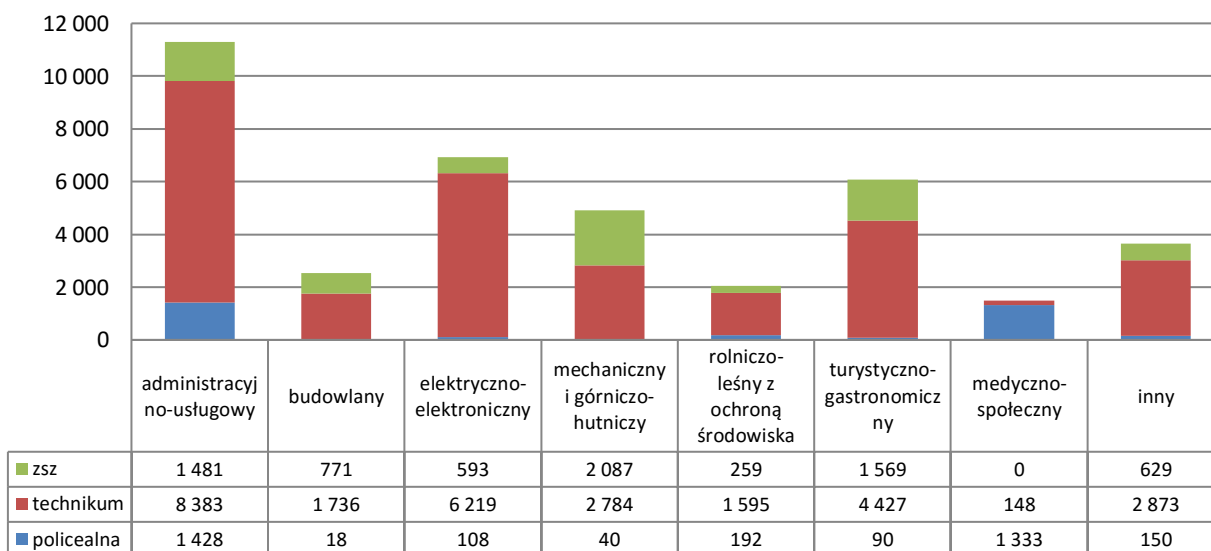
3.4. Oferta kształcenia

3.4.1. Oferta edukacyjna szkół zawodowych w roku szkolnym 2016/2017 r.

Profile kształcenia

Według danych uzyskanych ze szkół łącznie w 3 ich typach (zasadniczych szkołach zawodowych, technikach i szkołach policealnych) w 231 placówkach uczy się 38 913 uczniów, z czego 72,4% w technikach, 19,0% w zasadniczych szkołach zawodowych, zaś 8,6% w szkołach policealnych. Najwięcej osób wybrało administracyjno-usługowy kierunek kształcenia (29%), elektryczno-elektroniczny (18%) oraz turystyczno-gastronomiczny (16%). Najmniejszym zainteresowaniem cieszą się zaś kierunki medyczno-społeczne (4%) oraz rolniczo-leśne z ochroną środowiska (5%).

Rysunek 22 Liczba uczniów w podziale na rodzaj szkoły oraz profil kształcenia

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

Można również porównać zainteresowanie uczniów poszczególnymi typami kierunków kształcenia w zależności od typu szkoły. W zasadniczych szkołach zawodowych najwięcej uczniów wybiera kierunki mechaniczne i górnico-hutnicze (28,2%) oraz turystyczno-gastronomiczne (21,2%). W technikach były to kierunki administracyjno-usługowe (29,8%) oraz elektryczno-elektroniczne (22,1%), w przypadku szkół policealnych przeważają natomiast profil administracyjno-usługowy (42,5%) oraz medyczno-społeczny (39,7%).

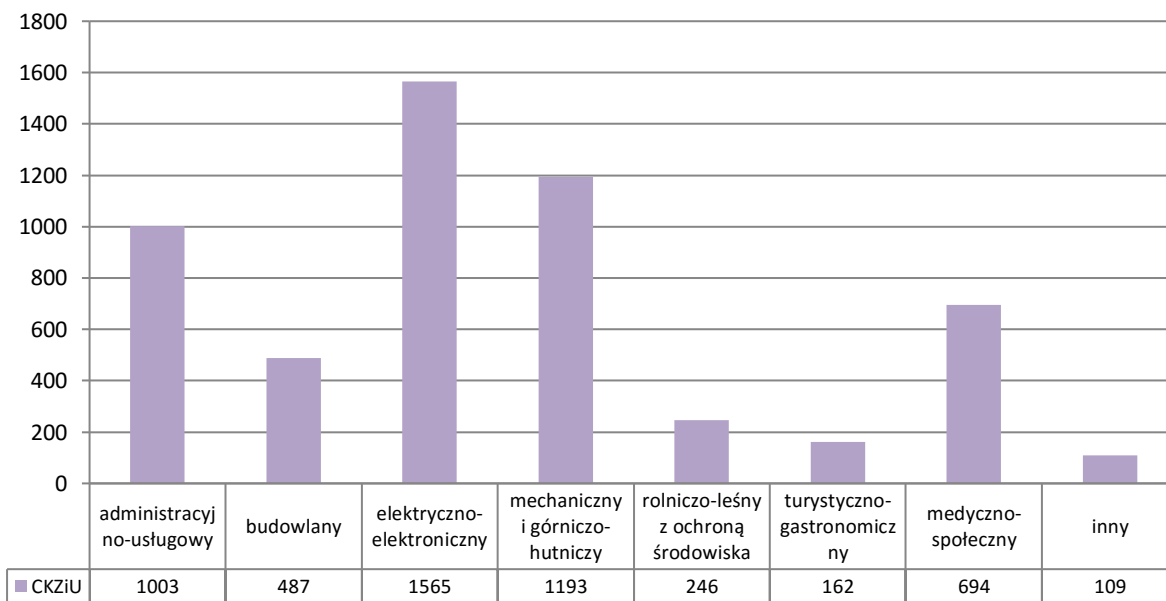
Tabela 6 Struktura kierunków kształcenia w poszczególnych typach szkół [%]

profil kształcenia	zasadnicza szkoła zawodowa	technikum	szkoła policealna
administracyjno-usługowy	20,0	29,8	42,5
budowlany	10,4	6,2	0,5
elektryczno-elektroniczny	8,0	22,1	3,2
mechaniczny i górniczo-hutniczy	28,2	9,9	1,2
rolniczo-leśny z ochroną środowiska	3,5	5,7	5,7
turystyczno-gastronomiczny	21,2	15,7	2,7
medyczno-społeczny	0,0	0,5	39,7
inny	8,5	10,2	4,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

Również CKZiU zostały poproszone o podanie, w jakich profilach kształcą się ich uczniowie i słuchacze. Najwięcej z nich uczęszcza na zajęcia elektryczno-elektroniczne (1 565) oraz mechaniczne i górniczo-hutnicze (1 193) – są to prawdopodobnie placówki, w których głównie uczą się zawodu uczniowie ze szkół, które nie posiadają własnych warsztatów. Natomiast w zawodach medyczno-społecznych (694) i administracyjno-usługowych (1 003) najpewniej kształcą się w większości osoby dorosłe, czyli słuchacze.

Rysunek 23 Liczba uczniów i słuchaczy w CKZiU wg profili kształcenia

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

Szkoły i CKZiU zostały zapytane, w ramach których specjalizacji regionalnych (wskazanych w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Łódzkiego LORIS 2030) kształcą się ich uczniowie. Najwięcej placówek oferuje profile kształcenia związane z informatyką i telekomunikacją (48) oraz innowacyjnym rolnictwem i przetwórstwem rolno-spożywczym (32), najmniej zaś z nowoczesnym przemysłem włókienniczym i mody (8). W zasadniczych szkołach zawodowych najwięcej szkół kształci w profilach dotyczących innowacyjnego rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego, w technikach – w informatyce i telekomunikacji, zaś w szkołach policealnych i CKZiU najwięcej jest kierunków związanych z medycyną, farmacją i kosmetykami.

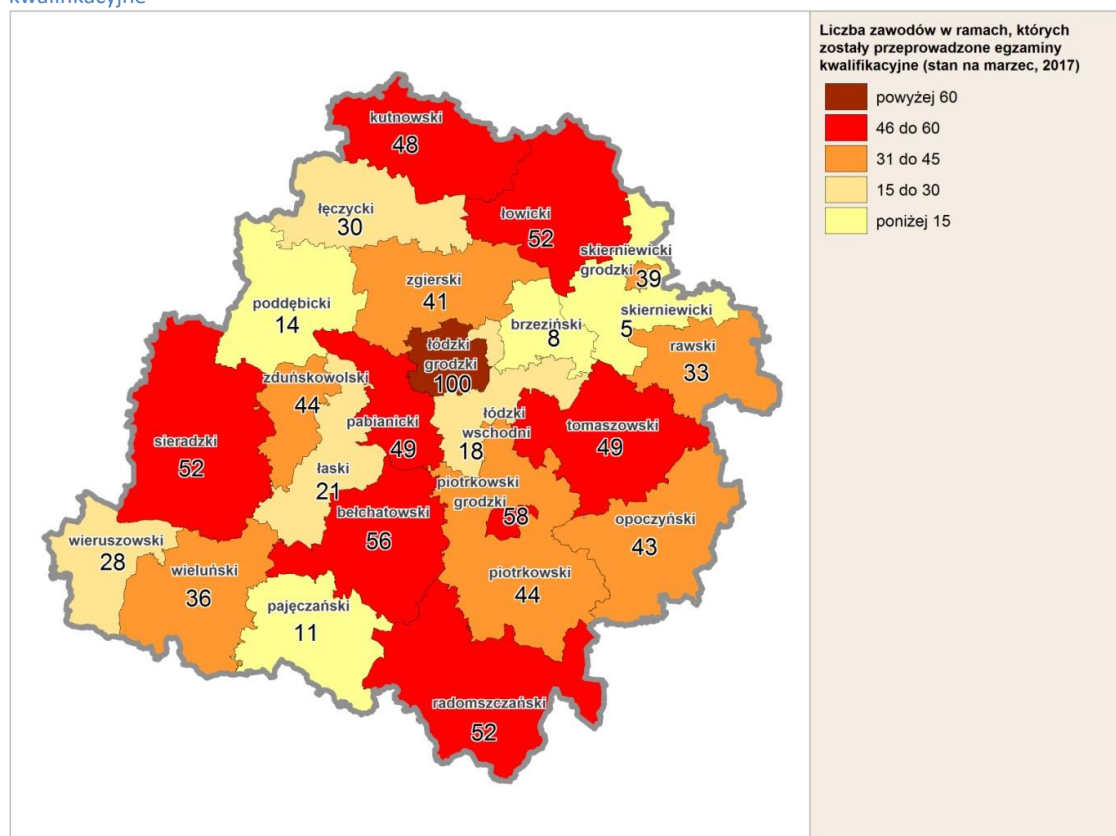
Tabela 7 Liczba placówek kształcących w inteligentnych specjalizacjach regionalnych w podziale na typy placówek

inteligentne specjalizacje regionalne	zasadnicza szkoła zawodowa	technikum	szkoła policealna	CKZiU	suma
nowoczesny przemysł włókienniczy i mody (w tym wzornictwo)	2	5	0	1	8
zaawansowane materiały budowlane	8	6	0	4	18
medycyna, farmacja, kosmetyki	1	5	16	7	29
energetyka (w tym odnawialne źródła energii)	5	15	0	3	23
innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze	11	15	3	3	32
informatyka i telekomunikacja	4	40	4	0	48
suma	31	86	23	18	158

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

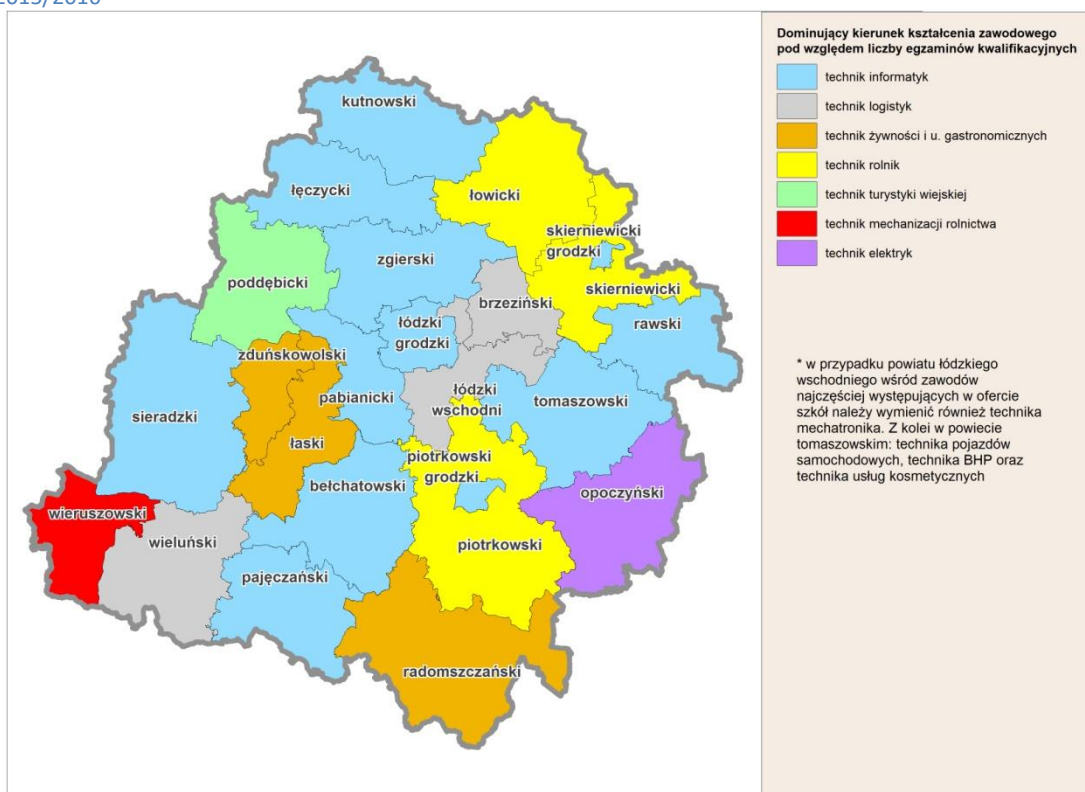
Istotnym źródłem informacji o popularności kierunków kształcenia, stanowiącym uszczegółowienie wyników ankiet, są dane wygenerowane z zestawień Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi o wynikach egzaminów kwalifikacyjnych.

Rysunek 24 Dostępność do kształcenia zawodowego pod względem liczby zawodów dla których są organizowane egzaminy kwalifikacyjne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE w Łodzi

Rysunek 25 Zawody o największej popularności pod względem zdawanych egzaminów kwalifikacyjnych w roku szkolnym 2015/2016

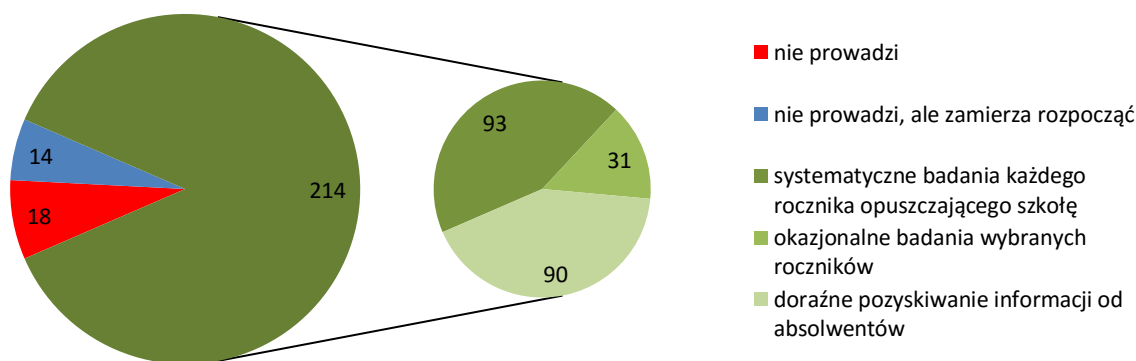

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE w Łodzi

Poziom wiedzy szkół o potrzebach rynku pracy

Bardzo ważne przy planowaniu kierunków, w jakich kształci szkoła, jest badanie losów absolwentów. Monitoring ich losów, czyli przede wszystkim informacja o podjęciu pracy w zawodzie, pozwala wywnioskować, czy konieczne są zmiany w przygotowaniu zawodowym młodzieży. Zdecydowana większość (85%) ankietowanych szkół prowadzi takie badania, najczęściej systematyczne, każdego rocznika opuszczającego szkołę bądź też doraźne pozyskiwanie informacji od absolwentów. Poza tym część szkół wskazała kilka odpowiedzi, czyli pozyskują informacje w zależności od potrzeb. Ponadto 14 szkół zamierza rozpocząć prowadzenie takich badań, zaś jedynie 18 szkół nie było zainteresowanych monitorowaniem losów absolwentów.

Rysunek 26 Prowadzenie przez szkoły monitoringu losów absolwentów [liczba szkół]

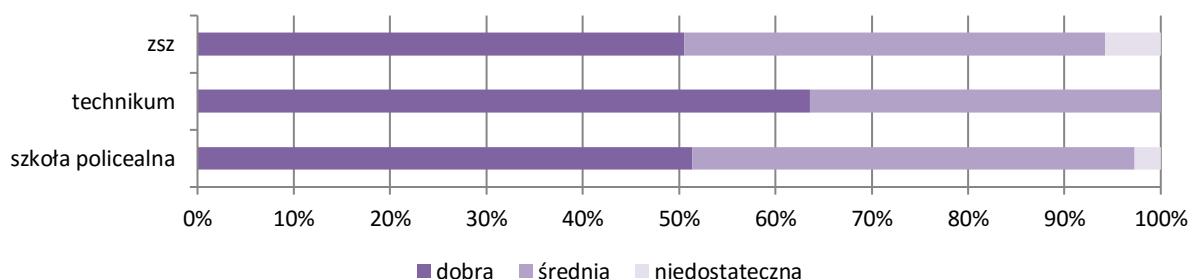

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

Ocena dopasowania oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy

Na podstawie zbieranych danych większość szkół (57%) uważa, że prowadzone przez nich kształcenie odpowiada na potrzeby rynku pracy, a na absolwentów jest duży popyt. Nieco mniej, bo 40% ocenia ofertę kształcenia na poziomie średnim, gdyż część absolwentów nie znajduje zatrudnienia, zaś tylko 3% twierdzi, że oferta kształcenia jest niedostateczna i absolwenci mają problem ze znalezieniem pracy. Na poniższym wykresie widać, że najlepiej oceniają swoją ofertę technika, najgorzej zaś zasadnicze szkoły zawodowe.

Rysunek 27 Ocena oferty kształcenia przez szkoły na podstawie losów absolwentów [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

Podobne pytanie zostało zadane starostwom powiatowym, które miały ocenić, czy w oparciu o ocenę potrzeb lokalnego rynku pracy uważają, że szkoły kształcenia zawodowego w powiecie kształcą absolwentów, na których jest zapotrzebowanie. Twierdząco na to pytanie odpowiedziało aż 17 z 24 ankietowanych powiatów. Jedynie powiat pajęczański stwierdził, że kształcenie zawodowe w niewielkim stopniu odpowiada na zapotrzebowanie lokalnego rynku pracy, zaś pozostałych 7 starostw odpowiedziało, że trudno powiedzieć.

3.4.3. Zmiany w ofercie kształcenia do 2017 r.

Liczba i rodzaj uruchomionych oraz zamkniętych kierunków kształcenia

Starostwa powiatowe podały, że w ciągu ostatnich 5 lat w prawie wszystkich powiatach (poza skierniewickim) zostały uruchomione nowe kierunki kształcenia, łącznie aż 189. Najwięcej z nich uruchomiono w powiecie opoczyńskim (45), wiele także w Łodzi (24) oraz w powiatach łowickim i pabianickim (po 19). Wśród najczęściej pojawiających się zawodów znaleźli się technik organizacji reklamy (11), technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej (7), kierowca mechanik (7), technik przemysłu mody (5) oraz technik analityk (5). Ponadto można wyróżnić kilka nowych, ciekawych zawodów, takich jak np. technik transportu kolejowego, mechanik motocyklowy, technik eksploatacji portów i terminali czy technik automatyk sterowania ruchem kolejowym.

Poza tym zamknięte zostały 24 kierunki kształcenia zawodowego (w tym 11 z liceum profilowanego) z 7 powiatów: łaskiego, pabianickiego, wieluńskiego, poddębickiego, sieradzkiego, kutnowskiego i bełchatowskiego. Były to takie zawody jak: kucharz małej gastronomii, technik mechanik lotniczy czy technik ogrodnik.

Główną przyczyną zamknięcia kierunków był brak zainteresowania ze strony uczniów (6 odpowiedzi), na zmiany na rynku pracy wskazał także powiat łaski. W powiecie wieluńskim zrezygnowano z zawodu monter sieci i instalacji sanitarnych z powodu zbyt wysokich kosztów nauki. Ponadto zespół szkół w Męckiej Woli z zawodem technik leśnik uległ likwidacji z powodu niskiego zainteresowania uczniów, spowodowanego m.in. utrudnionym dojazdem do placówki.

Inwestycje w ofertę kształcenia do 2017 r.

Jedynie 9 starostw powiatowych skorzystało ze środków RPO Wł 2014-2020 na wsparcie szkół/ placówek prowadzących kształcenie zawodowe w zakresie modernizacji oferty kształcenia i dostosowanie jej do potrzeb regionalnego rynku pracy, w tym poprzez współpracę

z przedsiębiorcami. Powiaty łaski i radomszczański dodały, że wnioski złożone na ten cel zostały odrzucone w postępowaniu konkursowym, a powiat wieluński prowadzi obecnie inny projekt i nie ma możliwości organizacyjnych na realizację kolejnego.

Ze środków RPO Wł 2014-2020 mogły skorzystać również szkoły – na modernizację oferty kształcenia zawodowego i dostosowanie jej do potrzeb regionalnego rynku pracy, w tym poprzez współpracę z przedsiębiorcami. Jednak zdecydowało się na to jedynie 14% z nich. Niewielu chętnych na ten cel było również w poprzedniej perspektywie finansowej. Z dofinansowania POKL 2007-2013 na modernizację kształcenia zawodowego i dostosowanie jej do potrzeb rynku pracy (nowe kierunki kształcenia, modyfikacja istniejących kierunków) skorzystało 13% szkół.

Inwestycje w innowacyjne formy kształcenia

Niewielkie jest zainteresowanie inwestycjami w innowacyjne formy kształcenia – ze środków RPO Wł 2014-2020 na ich wprowadzenie skorzystało tylko 5 powiatów (wieluński, tomaszowski, brzeziński, opoczyński i Łódź).

Podobnie wygląda sytuacja w przypadku finansowania z RPO Wł 2014-2020 wsparcia kształcenia ustawicznego w placówkach kształcenia ustawicznego, placówkach kształcenia praktycznego oraz ośrodkach doksztalania i doskonalenia zawodowego – umożliwiającymi uzyskanie i uzupełnienie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych. Do tej pory ze środków na organizację pozaszkolnych form kształcenia zawodowego, w tym kwalifikacyjnych kursów zawodowych, kursów umiejętności zawodowych skorzystało 5 powiatów (sieradzki, kutnowski, rawski, Łódź oraz Piotrków Trybunalski). Dodatkowo Piotrków Trybunalski planuje doposażyć pracownie w placówkach.

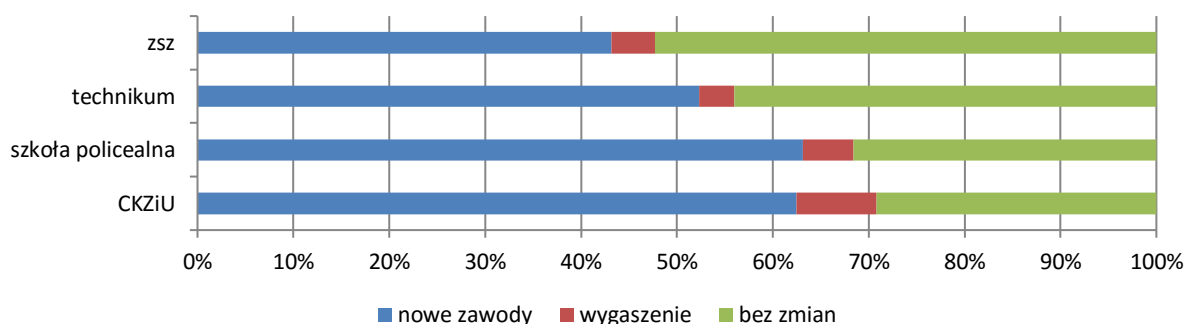
Natomiast szkoły mogły pozyskać środki na ten cel z POKL 2007-2013 (wprowadzenie nowych innowacyjnych form nauczania), jednak zdecydowało się na to jedynie 8% z nich.

3.4.3. Planowane zmiany oferty kształcenia

Plany szkół i CKZIU w odniesieniu do potrzeb rynku pracy – rozkłady liczby szkół i CKZIU wg rodzaju planów

W ciągu najbliższych 3 lat ponad połowa szkół zawodowych planuje otworzyć nowe kierunki kształcenia zawodowego. Wygaszenie zawodów przewidywane jest tylko w 10 szkołach, zaś w pozostałych nie zajdą żadne zmiany. Ponadto w 5 szkołach zostaną zarówno wygaszone, jak i uruchomione nowe kierunki kształcenia. Rozpatrując planowane zmiany oferty kształcenia w podziale na poszczególne typy placówek należy odnotować, że największe zmiany zajdą w szkołach policealnych, gdyż tam zostanie uruchomionych i zamkniętych najwięcej zawodów. Natomiast najmniej nowych kierunków powstanie w zasadniczych szkołach zawodowych.

Rysunek 28 Plany tworzenia bądź likwidowania kierunków kształcenia w poszczególnych typach szkół oraz CKZIU [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

Łącznie szkoły wymieniły 133 nowe kierunki kształcenia, chociaż wiele szkół podało, że planuje otworzyć nowe kierunki kształcenia, nie precyzowano jednak jakie, często uzależniając to od wyników przeprowadzanej reformy edukacji. Spośród nich, najwięcej pojawiło się kierunków

kształcenia w zawodach elektrycznych i mechanicznych, także samochodowych. Aż 10 szkół planuje kształcić w zakresie logistyki, zaś 5 szkół w zakresie technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej. Wielokrotnie pojawiały się także kierunki kształcenia na potrzeby tradycyjnych zawodów, takie jak fryzjer, krawiec, cukiernik, stolarz czy ślusarz. W technikach coraz częściej oferowane są kierunki wymagające dobrego posługiwania się nowymi technologiami – takie jak grafik, programista czy informatyk. Nowością jest również technik przemysłu mody, a także technik tekstronik, czyli zawód łączący w sobie wiedzę z zakresu włókiennictwa, elektroniki i mechaniki, dzięki czemu m.in. powstają inteligentne materiały. W szkołach policealnych natomiast będą tworzone zawody medyczne, takie jak: masażysta, ortopeda, optyk czy opiekun medyczny.

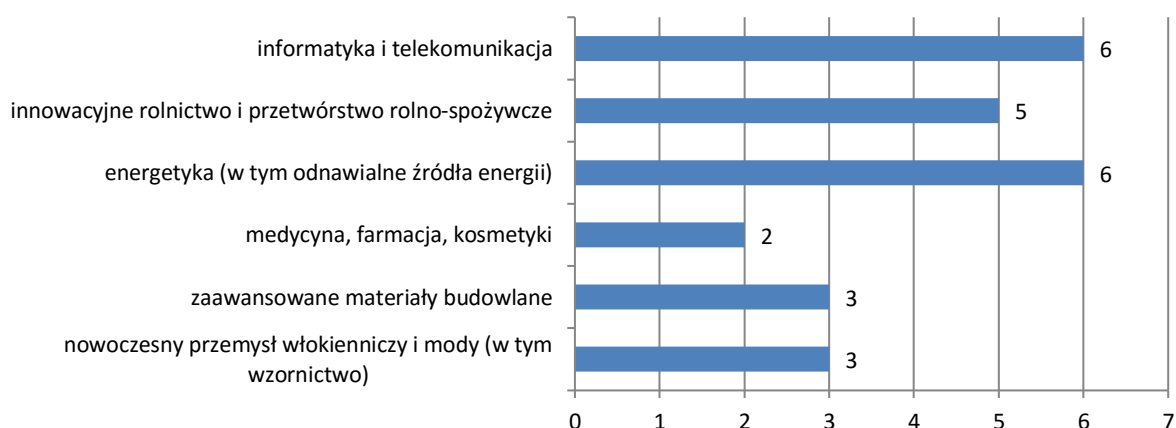
Co ciekawe, podobne zawody pojawiają się na liście kierunków kształcenia na kwalifikacje zawodowe do wygaszenia, tj. technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej, technik przemysłu mody czy opiekun medyczny. Z innych natomiast wymieniono szkutnika, technika aranżacji wnętrz czy ogrodnika.

Podobna sytuacja w przypadku zmian w ofercie kształcenia zawodowego przedstawia się w CKZiU. Nowe kierunki powstaną w 15 placówkach, m.in. z obszaru medyczno-społecznego (np. technik elektroradiolog, technik masażysta) czy nowoczesnych technologii (tekstronik, autotronik, hydrotronik, z zakresu fotowoltaiki). Natomiast w 2 CKZiU zostanie zamknięty kierunek kształcenia technik farmaceutyczny, który będzie wygaszany zgodnie z decyzją MEN¹⁸.

Planowane kierunki kształcenia przez organ prowadzący – powiaty – liczba nowych kierunków wg specjalizacji regionalnych w powiatach

Również starostwa powiatowe zostały zapytane, czy w związku ze zmianami na rynku pracy przewidują w ciągu najbliższych 3 lat uruchomienie nowych kierunków kształcenia, w tym wynikających ze specjalizacji regionalnych. Kierunki specjalizacji regionalnych zostaną uruchomione aż w 15 powiatach, przy czym w kilku z nich nawet po 3 czy 4. Najczęściej wskazywanymi odpowiedziami były informatyka i telekomunikacja (6), energetyka (w tym odnawialne źródła energii) (6) oraz innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze (5). Mniejszym zainteresowaniem cieszą się natomiast zaawansowane materiały budowlane (3), nowoczesny przemysł włókienniczy i mody (w tym wzornictwo) (3) oraz medycyna, farmacja, kosmetyki (2). Ponadto w 10 powiatach planowane jest otworzenie innych kierunków niż wymienione, zaś w powiecie wieruszowskim nie ma jeszcze żadnych planów.

Rysunek 29 Plany powiatów dotyczące uruchomienia w ciągu najbliższych 3 lat nowych kierunków kształcenia wynikających ze specjalizacji regionalnych [liczba powiatów]

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

¹⁸ Na podstawie projektu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego z dnia 22.12.2016 r. przewidywane jest, że od roku szkolnego 2018/2019 nie będzie prowadzony nabór na pierwszy semestr w kierunku kształcenia technik farmaceutyczny. <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12293407>; dostęp: 4.05.2017

Zagregowane odpowiedzi dotyczące planów szkół i starostw powiatowych związanych z rozszerzeniem oferty kształcenia przedstawiono w tabeli 8. W większości powiatów przewidywane zmiany w ofercie kształcenia, będą prowadzić do utworzenia kierunków niewpisujących się w specjalizacje regionalne.¹⁹ Należy podkreślić, że przesłanką pozwalającą na przypisanie określonego zawodu do specjalizacji regionalnej, była jego specyfika. W przypadku części zawodów, brak przyporządkowania do konkretnej specjalizacji wynikał z jego uniwersalności tj. technik automatyk lub mechanik-monter maszyn i urządzeń przemysłowych.

Specjalizacją regionalną, dominującą pod względem liczby powiatów, w których zostaną utworzone nowe kierunki jest informatyka i telekomunikacja. Największym zainteresowaniem w ramach tego sektora cieszą się kierunki kształcące w ramach zawodu technika organizacji reklamy (13 powiatów), technik teleinformatyk (6 powiatów) oraz technik analityk i technik cyfrowych procesów graficznych (po 5 powiatów). Na drugim miejscu znalazło się innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze, w ramach którego utworzenie nowych kierunków kształcenia (w szczególności w zawodzie technika technologa żywności oraz cukiernika oraz technika mechanizacji rolnictwa i agrotechniki) jest planowane w szkołach 13 powiatów.

Analizując odpowiedzi dotyczące aktywności powiatów pod względem tworzenia nowych kierunków w ostatnich 5 latach oraz planów szkół w zakresie otwierania nowych, należy wskazać na Łódź i powiat opoczyński, w których nowe kierunki kształcenia tworzone są we wszystkich specjalizacjach regionalnych. W powiecie bełchatowskim i łowickim plany nie obejmują jedynie tworzenia kierunków związanych z medycyną, farmacją i kosmetykami, w Pabianicach należących do specjalizacji nowoczesny przemysł włókienniczy i mody.

Tabela 8 Nowe kierunki kształcenia wg specjalizacji regionalnych, podane przez szkoły i starostwa powiatowe

	Nowoczesny przemysł włókienniczy i mody (w tym wzornictwo)	Zaawansowane materiały budowlane	Medycyna, farmacja, kosmetyki	Energetyka (w tym odnawialne źródła energii)	Innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze	Informatyka i telekomunikacja	Nie dotyczy	Liczba specjalizacji
bełchatowski								6
brzeziński								3
kutnowski								5
łaski								2
łęczycki								2
łowicki								6
łódzki wschodni								2
łódź								7
opoczyński								7
pabianicki								6
pajęczański								3
piotrkowski								4
Piotrków Trybunalski								4
poddębicki								0
radomszczański								3
rawski								2
sieradzki								4
Skierniewice								4
skierniewicki								1
tomaszowski								3
wieluński								3
wieruszowski								4
zduńskowolski								5
zgierski								5
Liczba powiatów	10	11	8	9	15	17	21	

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

¹⁹ Por. Załącznik: Porównanie oferty kształcenia dostępnej na stronach internetowych szkół z zakresem zawodów, w ramach których są organizowane egzaminy kwalifikacyjne

Planowane inwestycje w ofertę kształcenia

W RPO WŁ 2014-2020 przewidziane są środki na wsparcie szkół/ placówek prowadzących kształcenie zawodowe w zakresie modernizacji oferty kształcenia i dostosowanie jej do potrzeb regionalnego rynku pracy, w tym poprzez współpracę z przedsiębiorcami. Plany na ich pozyskanie ma 54% starostw powiatowych oraz 42% szkół zawodowych.

Dofinansowaniem może również zostać objęte kształcenie ustawiczne w placówkach kształcenia ustawicznego, placówkach kształcenia praktycznego oraz ośrodkach dokształcania i doskonalenia zawodowego – umożliwiającymi uzyskanie i uzupełnienie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych. Plany odnośnie pozyskania środków na ten cel posiada 9 starostw, w tym 4, które już je uzyskały. Poza głównym celem Piotrków Trybunalski planuje „dostosowanie do potrzeb”, zaś opoczyński szkolenie nauczycieli i zakup wyposażenia. I ponownie na pytanie, dlaczego takie działania nie zostały podjęte bądź nie są planowane respondenci odpowiadali, że na terenie ich powiatów nie funkcjonują tego typu placówki, bądź też placówki nie zgłaszały potrzeb odnośnie rozwoju kształcenia zawodowego. Dodatkowo Łódź wskazała, że wsparcie uczniów/ słuchaczy w zakresie podnoszenia kompetencji oraz uzyskania kwalifikacji zawodowych obejmie 18 placówek, z czego 5 znajduje się w obszarze rewitalizacji.

Rozkład powiatów pod względem deklarowanych zamknięć kierunków kształcenia

Zapytano także starostwa, czy w związku ze zmianami w systemie oświaty planują zamknięcie kierunków kształcenia. Okazuje się, że poza powiatem radomszczańskim nie są przewidywane żadne znaczące zmiany. Natomiast w tym powiecie z uwagi na zbyt małe zainteresowanie planowana jest likwidacja Technikum Ekonomicznego i Zasadniczej Szkoły Zawodowej w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Przedborzu, a co za tym idzie także nauczanych tam zawodów.

3.4.4. Podnoszenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych uczniów

Dotychczasowe inwestycje w podnoszenie kwalifikacji zawodowych

W poprzedniej perspektywie finansowej możliwe było pozyskanie środków z POKL 2007-2013 na wdrożenie programów rozwojowych. Najwięcej starostw (20) zdobyło dofinansowanie do dodatkowych zajęć ukierunkowanych na rozwój kompetencji kluczowych, 18 na organizację dodatkowych zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, zaś tylko 10 na doradztwo i opiekę dla uczniów wykazujących problemy w nauce.

Być może z powodu dużego zainteresowania starostw tymi działaniami same szkoły korzystały z niego w znacznie mniejszym stopniu. Na zdobycie środków na dodatkowe zajęcia ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych zdecydowało się 42% szkół, na dodatkowe zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze 39%, zaś na doradztwo i opiekę dla uczniów wykazujących problemy w nauce tylko 16%. Również niewiele, bo tylko 32% CKZiU zdecydowało się na pozyskanie wsparcia uczniów/ słuchaczy i osób dorosłych w zakresie podnoszenia kompetencji oraz uzyskiwania kwalifikacji zawodowych.

Natomiast w nowej perspektywie fundusze na podnoszenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych uczniów oraz dodatkowych zajęć dydaktycznych dostępne są z RPO WŁ 2014-2020. Do tej pory skorzystało już z nich 75% starostw powiatowych, 39% szkół zawodowych oraz 23% CKZiU.

Planowane inwestycje w podnoszenie kwalifikacji zawodowych

Aż 87% szkół zawodowych planuje pozyskanie środków na podnoszenie kompetencji zawodowych przez uczniów. Zdecydowana większość z nich chce ubiegać się o środki unijne na ten cel, niecała połowa skorzysta ze środków własnych, zaś pozostałych 6 liczy na pomoc ze strony pracodawców bądź stowarzyszeń i fundacji.

O środki z RPO WŁ 2014-2020 na podnoszenie kompetencji i uzyskiwanie kwalifikacji uczniów poprzez realizację staży i praktyk zawodowych i zajęć specjalistycznych planuje ubiegać się 66% szkół

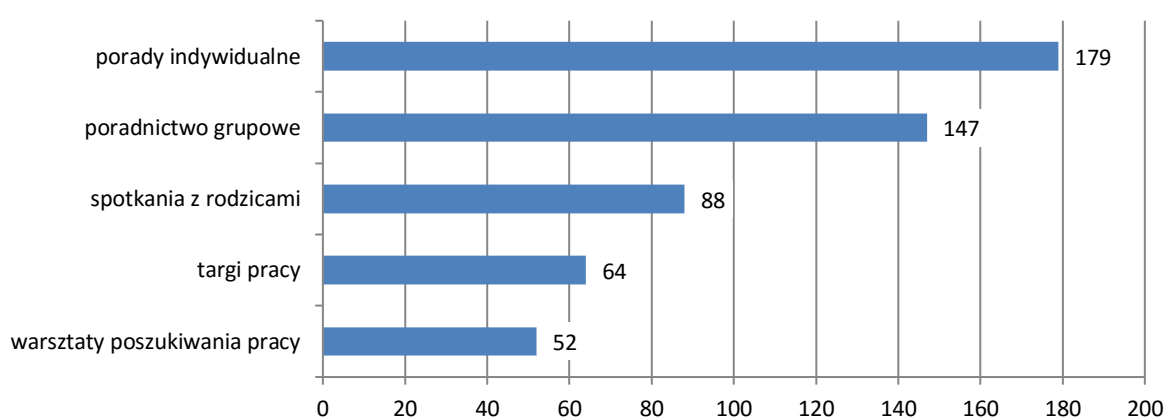
zawodowych. Również dużo, bo 68% CKZiU chce uzyskać środki na wsparcie uczniów/ słuchaczy i osób dorosłych w zakresie podnoszenia kompetencji oraz uzyskiwania kwalifikacji zawodowych. Zaś o środki na podnoszenie kompetencji zawodowych, a także dodatkowych zajęć specjalistycznych będzie starać się 88% starostw powiatowych. Zainteresowane tą tematyką nie są tylko 3 powiaty: skierniewicki, kutnowski oraz wieluński (który prowadzi już inny duży projekt).

3.4.5. Doradztwo zawodowe

Dotychczasowe inwestycje w doradztwo zawodowe

Dość dużo, bo 86% szkół zawodowych prowadzi różne formy doradztwa edukacyjno-zawodowego dla uczniów. Najczęściej są to porady indywidualne (77%) oraz poradnictwo grupowe (63%). Rzadziej prowadzone są spotkania z rodzicami (38%) oraz zainteresowanie uczniów targami pracy (28%) i warsztatami poszukiwania pracy (23%).

Rysunek 30 Formy doradztwa edukacyjno-zawodowego dla uczniów szkół [liczba szkół]

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

W starej perspektywie finansowej w ramach POKL 2007-2013 dostępne były środki na efektywne programy doradztwa edukacyjno-zawodowego, z których skorzystało 46% starostw powiatowych oraz 29% szkół. Natomiast ze środków RPO Wł 2014-2020 na rozwój doradztwa edukacyjno-zawodowego, w tym tworzenie Szkolnych Punktów Informacji i Kariery (SPLiK), skorzystało do tej pory jedynie 21% starostw i 16% szkół.

Z tych samych źródeł pochodzą środki na dofinansowanie doradztwa zawodowego. Z POKL 2007-2013 11 starostw powiatowych sfinansowało wdrożenie efektywnych programów doradztwa edukacyjno-zawodowego. Natomiast 5 skorzystało ze środków RPO Wł 2014-2020 na rozwój doradztwa edukacyjno-zawodowego, w tym tworzenie Szkolnych Punktów Informacji i Kariery (SPLiK), zaś 7 zadeklarowało chęć skorzystania w przyszłości.

Planowane inwestycje związane z doradztwem zawodowym

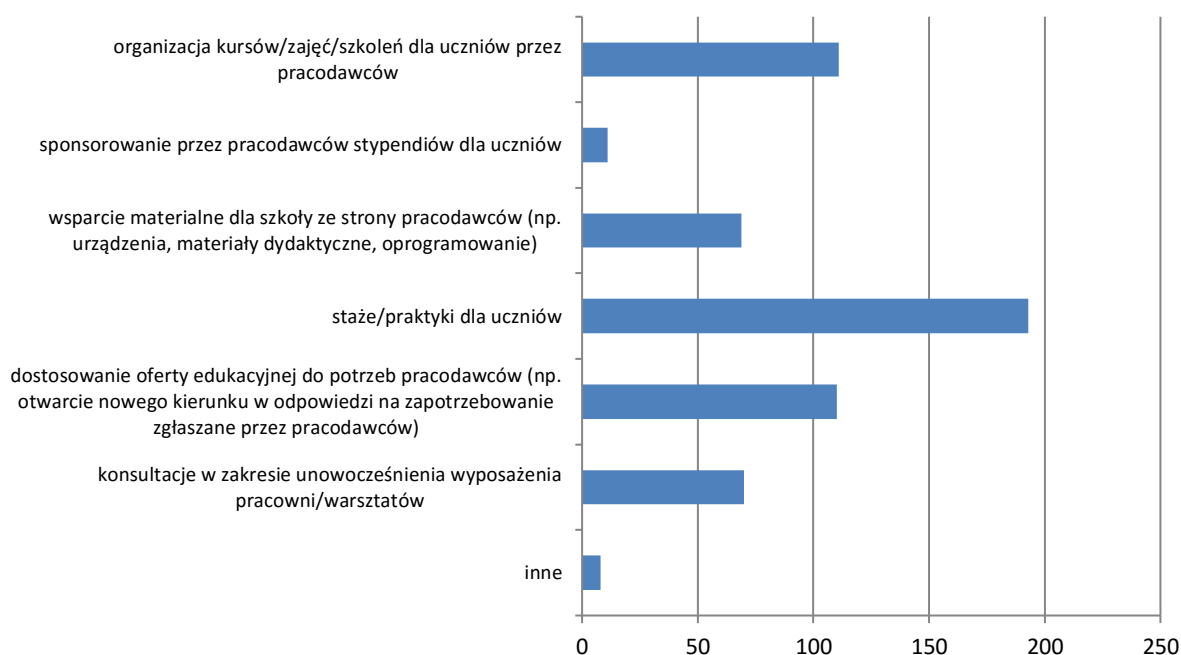
Niewielkie jest również zainteresowanie pozyskaniem w przyszłości funduszy na ten cel z RPO Wł 2014-2020. Chęć ubiegania się o środki deklaruje 29% starostw powiatowych oraz 31% szkół zawodowych.

3.5. Współpraca z przedsiębiorcami

Zakres współpracy z przedsiębiorcami

Zdecydowana większość szkół (93%) wskazuje na różne formy współpracy z przedsiębiorcami w celu praktycznej nauki zawodu przez uczniów. Jedynie 15 szkół nie podjęło takiej współpracy, wskazując na brak zainteresowania ze strony uczniów bądź przedsiębiorców, zaś jedna ze szkół specjalnych wskazała, że niepełnosprawna młodzież nie odnajduje się na otwartym rynku pracy.

Rysunek 31 Zakres współpracy szkół z przedsiębiorcami w celu praktycznej nauki zawodu [liczba szkół]

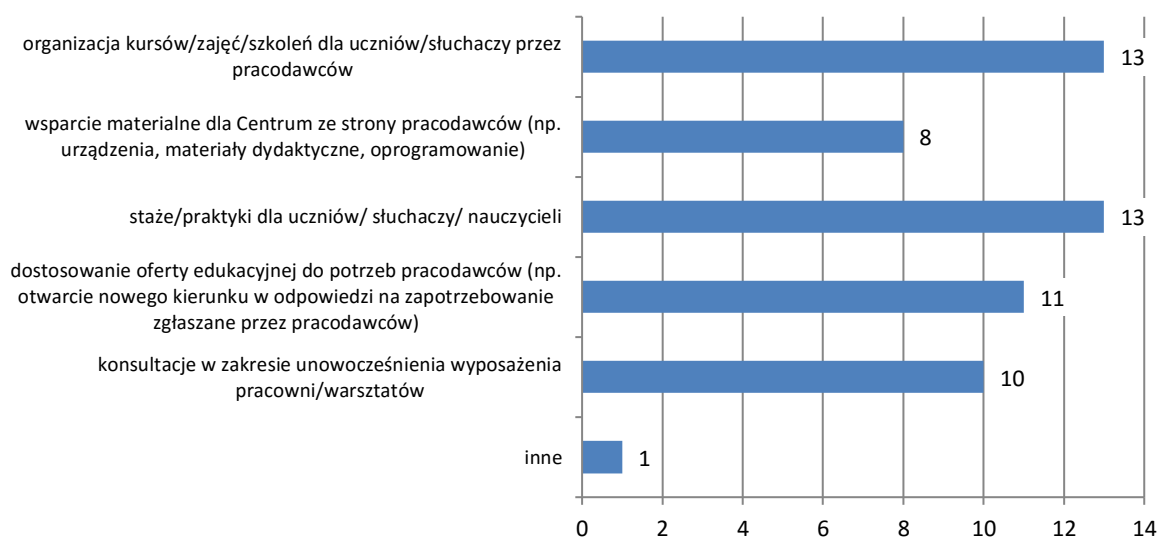
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

Najczęstszą formą współpracy z pracodawcami jest organizacja staży i praktyk realizowana przez szkoły (193) oraz kursów, zajęć i szkoleń u pracodawców (111). Pod wpływem opinii pracodawców szkoły często dostosowują swoją ofertę edukacyjną do ich potrzeb, np. poprzez otwarcie nowego kierunku w odpowiedzi na zapotrzebowanie zgłaszane przez pracodawców (110), a także konsultują się w zakresie unowocześniania wyposażenia pracowni i warsztatów (70). Nierzadko zdarza się również, że przedsiębiorstwa oferują wsparcie materialne dla szkół w postaci urządzeń, materiałów dydaktycznych czy oprogramowania (69), bądź też stypendiów dla najzdolniejszej młodzieży (11). Natomiast poza podaną kafeterią pojawiły się odpowiedzi, że przedstawiciele pracodawców są członkami rady pedagogicznej szkoły, zorganizowane zostało centrum egzaminacyjne na terenie zakładu pracy, a firmy są promowane na terenie szkoły, na targach edukacyjnych oraz podczas spotkań z gimnazjalistami.

Można także zauważyć, że najwięcej form współpracy wskazano w szkołach kształcących w typowo technicznych zawodach, w profilach elektryczno-elektronicznych, mechanicznych i górniczo-hutniczych oraz budowlanych. Najrzadziej współpracują natomiast szkoły o profilach medyczno-społecznych oraz rolniczo-leśnych z ochroną środowiska.

Podobnie rozkładają się odpowiedzi CKZiU na to pytanie – 82% z nich zadeklarowało współpracę z przedsiębiorcami. Najczęstszą formą współpracy jest organizacja kursów, zajęć i szkoleń przez pracodawców (13) oraz staże/ praktyki dla uczniów (13). Najmniej CKZiU zaś otrzymało wsparcie materialne od pracodawców (np. urządzenia, materiały dydaktyczne, oprogramowanie) (8). Natomiast jedno CKZiU odpowiedziało, że współpracuje z przedsiębiorcami w ramach realizacji praktycznych zajęć edukacyjnych.

Rysunek 32 Zakres współpracy CKZiU z przedsiębiorcami w celu praktycznej nauki zawodu [liczba CKZiU]

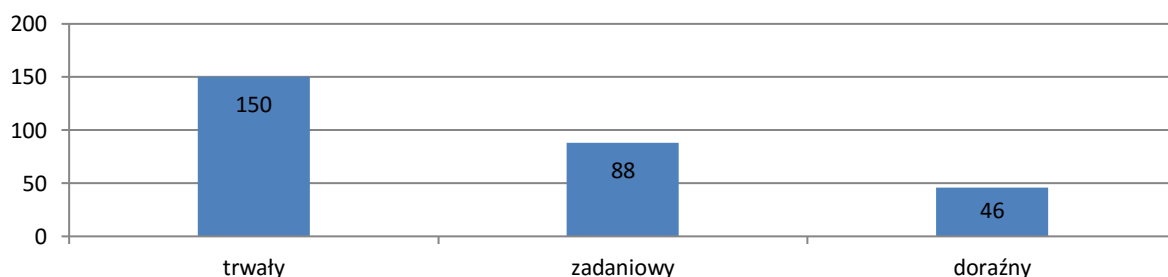

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

Charakter współpracy szkół z przedsiębiorcami

Szkoły współpracujące z przedsiębiorcami zostały także poproszone o ocenę charakteru tej współpracy. Najwięcej szkół (150) określiło go jako trwałą – firma jest stałym partnerem szkoły, a współpraca ma charakter ciągły lub cykliczny. Charakter zadaniowy – kiedy to firma współpracuje ze szkołą w realizacji określonego przedsięwzięcia, dotyczył współpracy z 88 szkołami, zaś doraźny (czyli gdy firma raz na jakiś czas włącza się we współpracę ze szkołą, jednak nie jest to współpraca długotrwała lub cykliczna) – 46 z nich. Warto również zauważyć, że aż 85 szkół wskazało na więcej niż jedną odpowiedź, co może oznaczać, że współpraca z różnymi przedsiębiorcami ma różny charakter.

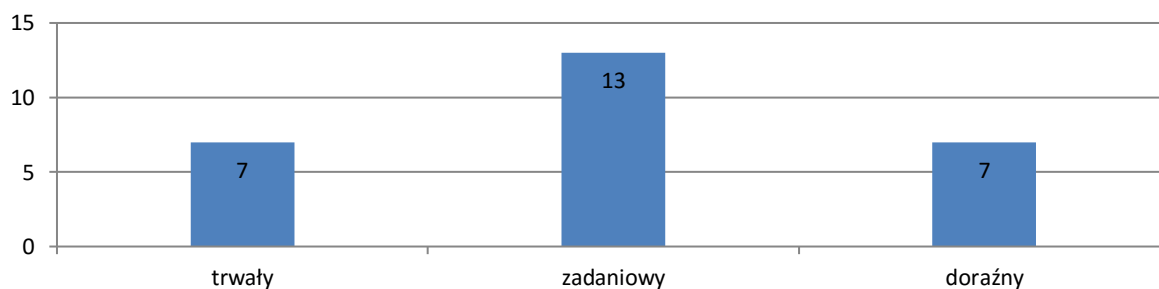
Rysunek 33 Charakter współpracy szkół z przedsiębiorcami [liczba szkół]

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

Nieco inaczej wygląda to w przypadku CKZiU. Tutaj dominuje współpraca zadaniowa (13), zaś jako trwałą lub doraźny charakter określiło ją po 7 respondentów. Ponadto 6 z nich wskazało na więcej niż 1 odpowiedź, zaś 2 w ogóle nie współpracuje z przedsiębiorcami.

Rysunek 34 Charakter współpracy CKZiU z przedsiębiorcami [liczba CKZiU]

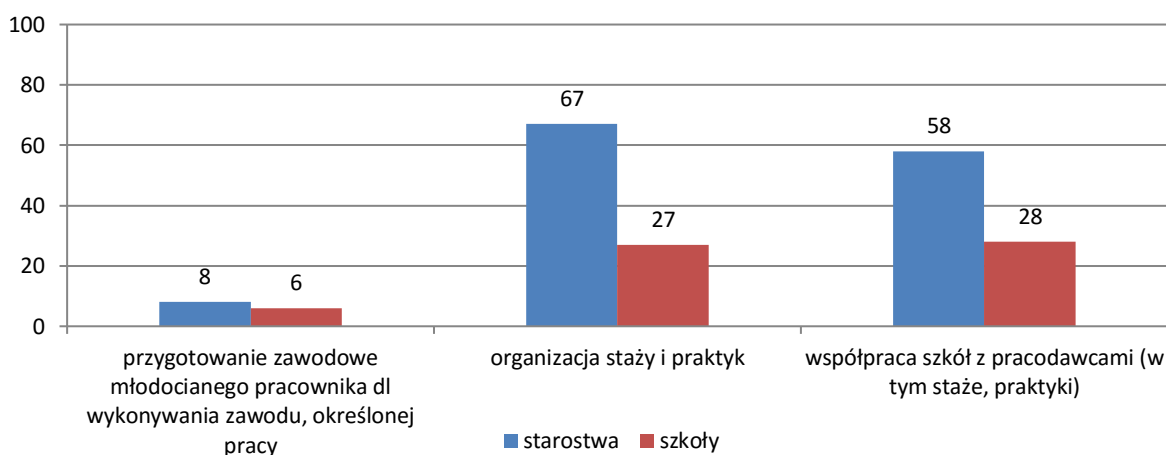
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

Projekty w zakresie rozwoju współpracy z przedsiębiorcami

Współpracy szkół z przedsiębiorcami sprzyjały także fundusze unijne z POKL 2007-2013. Starostwa powiatowe, jako organy prowadzące, skorzystały z dofinansowania na współpracę szkół z pracodawcami (w tym na staże i praktyki) (58% starostw), na organizację staży i praktyk (67%) oraz na przygotowanie zawodowe młodocianego pracownika do wykonywania zawodu, określonej pracy (6%).

Ze środków unijnych na ten cel korzystały także szkoły zawodowe. Dofinansowanie na współpracę szkół z pracodawcami (w tym staże, praktyki) pozyskało 28% z nich, na organizację staży i praktyk 27%, zaś na przygotowanie zawodowe młodocianego pracownika do wykonywania zawodu, określonej pracy tylko 6%. Można także zauważyć, że zdecydowanie chętniej z funduszy na rozwój współpracy z przedsiębiorcami korzystały starostwa powiatowe niż szkoły.

Rysunek 35 Udział szkół i starostw powiatowych, które skorzystały ze środków POKL 2007-2013 na rozwój współpracy z przedsiębiorcami [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

3.6. Zawody nadwyżkowe i deficytowe

W latach 2010-2015 najpopularniejszymi kierunkami kształcenia zawodowego w Polsce były kolejno: technik informatyk, technik ekonomista, mechanik pojazdów samochodowych, technik hotelarstwa, technik mechanik, kucharz małej gastronomii, technik administracji, technik usług kosmetycznych, technik budownictwa, technik żywienia i gospodarstwa domowego. Te 10 zawodów dawało najwięcej absolwentów uprawnionych do wykonywania zawodu. Lista najpopularniejszych zawodów w województwie łódzkim, tzn. takich, które wypuszczają najwięcej absolwentów, jest bardzo zbliżona do listy ogólnopolskiej. Wśród 10 najpopularniejszych zawodów województwa łódzkiego nie ma jedynie technika hotelarstwa i technika usług kosmetycznych; jest natomiast technik logistyk oraz technik bezpieczeństwa i higieny pracy. Duża podaż absolwentów w zawodzie technika logistyk wynika niewątpliwie ze specyfiki województwa, w którym krzyżują się autostrady i drogi ekspresowe i prężnie rozwijają centra magazynowo-logistyczne. Mniejsze jest natomiast zainteresowanie zawodem technika hotelarstwa. Wśród 50 najpopularniejszych zawodów w Polsce warto zwrócić uwagę na te, w których liczba absolwentów w latach 2010-2015 wzrosła 2- a nawet 3-krotnie. A są to: technik bezpieczeństwa i higieny pracy, opiekun medyczny, technik masażysta, asystentka stomatologiczna, technik rachunkowości, technik geodeta i technik weterynarii. Zwraca uwagę duży wzrost podaży absolwentów świadczących usługi w obszarze ochrony zdrowia.

Na mocy zapisów ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy w całej Polsce prowadzone jest badanie pod nazwą **Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych** (MZDiN). Badanie jest realizowane przez powiatowe i wojewódzkie urzędy pracy oraz Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Do niedawna podstawowym źródłem informacji odnośnie zarejestrowanych bezrobotnych i ofert pracy według zawodów i specjalności

wykorzystywanym w monitoringu na poziomie kraju były dane pochodzące z systemów informatycznych stosowanych w powiatowych urzędach pracy. Poza tym do monitoringu wykorzystywane są również dane z prowadzonego przez wojewódzkie urzędy pracy badania ofert pracy w Internecie, dane z badania kwestionariuszowego przedsiębiorstw przeprowadzanego przez powiatowe urzędy pracy. Analizie poddawane są grupy elementarne zawodów zgodnie z Klasyfikacją zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy (KZiS), istotne z punktu widzenia rynku pracy. Z badania przeprowadzonego w 2015 r. przez Regionalne Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi w zakresie monitoringu zawodów nadwyżkowych i deficytowych wynika, że ważną grupą zawodową, w obrębie której utrzymuje się stałe zainteresowanie na rynku pracy są inżynierowie i technicy, w tym **technicy automatycy i technicy chłodnictwa i klimatyzacji**. W obszarze sprzedaży i usług poszukiwani są m.in.: **przedstawiciele handlowi, pracownicy centrum obsługi telefonicznej (call center) oraz pracownicy przygotowujący posiłki typu fast food**. Dużą popularnością na rynku pracy cieszą się m.in.: **monterzy, operatorzy i kierowcy, w tym głównie monterzy rusztowań, operatorzy obrabiarek sterowanych numerycznie, monterzy elektrycznego sprzętu gospodarstwa domowego, czy wreszcie kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych**. Duży popyt na monterów sprzętu AGD wynika z lokalizacji na obszarze województwa łódzkiego (Łódź, Radomsko) zakładów czołowych w Europie producentów sprzętu gospodarstwa domowego. Pracodawcy z regionu łódzkiego poszukują poza tym pracowników o prostych kwalifikacjach zawodowych.

Zawody nadwyżkowe wynikają często z niedostosowania oferty edukacyjnej do realiów rynku pracy. Dotyczy to w szczególności zawodów popularnych i modnych, które np. umożliwiają pracę w biurze, która uważana jest za „pracę marzeń”. Niedopasowanie podaży i popytu na rynku pracy wynika m.in. z takich przyczyn jak: znaczna liczba osób z nieaktualnymi kompetencjami, długa przerwa w wykonywaniu zawodu, brak doświadczenia zawodowego, wykształcenie, na które nie ma zapotrzebowania w firmach; luka pokoleniowa w wielu zawodach robotniczych, związana z zaprzestaniem kształcenia kadr w szkołach zawodowych; inne niedostatki systemu kształcenia zawodowego (niedostateczna ilość praktyk, nauka na przestarzałych urządzeniach).

Uzupełnieniem monitoringu zawodów nadwyżkowych i deficytowych jest badanie zatytułowane **Barometr zawodów**. Jego przeprowadzenie na terenie całego kraju pozwala uzyskać krótkookresową prognozę, wypracowywaną metodą ekspercką i uwzględniającą jakościowe informacje o lokalnych rynkach pracy. Metodologię badania wypracowano w Szwecji w latach dziewięćdziesiątych dwudziestego wieku. Do Polski Barometr zawodów trafił za sprawą Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie. W 2009 roku pracownicy Małopolskiego Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji (projektu badawczego WUP w Krakowie) poznali założenia tego badania podczas wizyty studyjnej w Turku w Finlandii. Od 2015 roku badanie to odbywa się we wszystkich powiatach kraju. Badanie ma charakter jakościowy. Powstaje w trakcie dyskusji grupowej (metodą panelu ekspertów, którymi są pracownicy powiatowych urzędów pracy oraz prywatnych agencji zatrudnienia), dzięki czemu możliwe jest dzielenie się wiedzą oraz uwzględnianie opinii uczestników obserwujących rynek pracy z różnych perspektyw: od strony bezrobotnych oraz pracodawców. Lista zawodów stosowana w Barometrze zawodów opiera się na Klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy 2014 (KZiS). Barometr zawodów w perspektywie rocznej dostarcza informacji o zapotrzebowaniu na zawody i kwalifikacje, dzięki czemu może ułatwiać dopasowanie popytu i podaży pracy oraz służyć jako narzędzie wspierania regionalnej i lokalnej polityki rynku pracy. Wyniki tego badania mogą być podstawą do skutecznego i konsekwentnego kształtowania polityki w obszarze rynku pracy, a także wspierania rozwoju określonych kierunków szkolnictwa zawodowego, polityki szkoleniowej i doradztwa zawodowego.

Wraz ze zdecydowaną poprawą na rynku pracy ubywa zawodów nadwyżkowych, a przybywa zawodów deficytowych. Barometr zawodów prognozuje, że zawodami deficytowymi w 2017 r. będą w Polsce następujące zawody: cieśle i stolarze budowlani, dekarze i blacharze budowlani, elektromechanicy i elektromonterzy, fryzjerzy, kierowcy autobusów, kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych, krawcy i pracownicy produkcji odzieży, kucharze, mechanicy

pojazdów samochodowych, monterzy instalacji budowlanych, murarze i tynkarze, operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych, operatorzy obrabiarek skrawających, opiekunowie osoby starszej lub niepełnosprawnej, piekarze, pielęgniarki i położne, pracownicy ds. finansowo-księgowych ze znajomością języków obcych, przedstawiciele handlowi, robotnicy obróbki drewna i stolarze, samodzielni księgowi, spawacze, szefowie kuchni, ślusarze. Rynek pracy w województwie łódzkim zgodnie z Barometrem zawodów będzie w 2017 r. znacznie bardziej zrównoważony i deficytowe będą tylko 4 zawody: **kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych, krawcy i pracownicy produkcji odzieży, masarze i przetwórcy ryb, spawacze**. Prognozuje się, że te zawody będą w 2017 r. deficytowe w większości powiatów województwa łódzkiego. Należy podkreślić, że aby wykonywać wiele zawodów zaliczanych do zawodów deficytowych, nie wystarczy skończyć określoną szkołę zawodową, ale dodatkowo trzeba ukończyć specjalistyczne kursy np. aby wykonywać zawód kierowcy samochodów ciężarowych, czy spawacza. Warto też zauważyć, że masarze i przetwórcy ryb to jedyny zawód, który jest deficytowy w regionie, ale nie w kraju. Wynika to zapewne z faktu, że województwo łódzkie jest jednym z największych w kraju producentów żywca rzeźnego (wieprzowiny, drobiu) i w regionie funkcjonują liczne masarnie.

Kierowca samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych to obecnie najbardziej poszukiwany zawód w Polsce. Wskazało go 95,5% ekspertów uczestniczących w badaniu Barometr zawodów 2017. Popularność zawodu jest pokłosiem upadku w Polsce kolejowych przewozów towarowych i przejęcia ich roli przez transport samochodowy. W najbliższych czterech latach w Polsce potrzebnych będzie ok. 50 tys. nowych kierowców. Kolej zaczyna się jednak powoli odbudowywać, dzięki inwestycjom finansowanym z funduszy unijnych. Zdaniem ekspertów wkrótce na kolei zabraknie 5 tys. maszynistów. W ostatnich latach na kolei wytworzyła się luka pokoleniowa, a maszynistów, którzy niedługo odejdą na emerytury nie będzie miał kto zastąpić. Nad **reaktywacją kolejowego szkolnictwa zawodowego** pracują Polskie Linie Kolejowe, które proponują szkołom wsparcie w tworzeniu kierunków kolejowych.

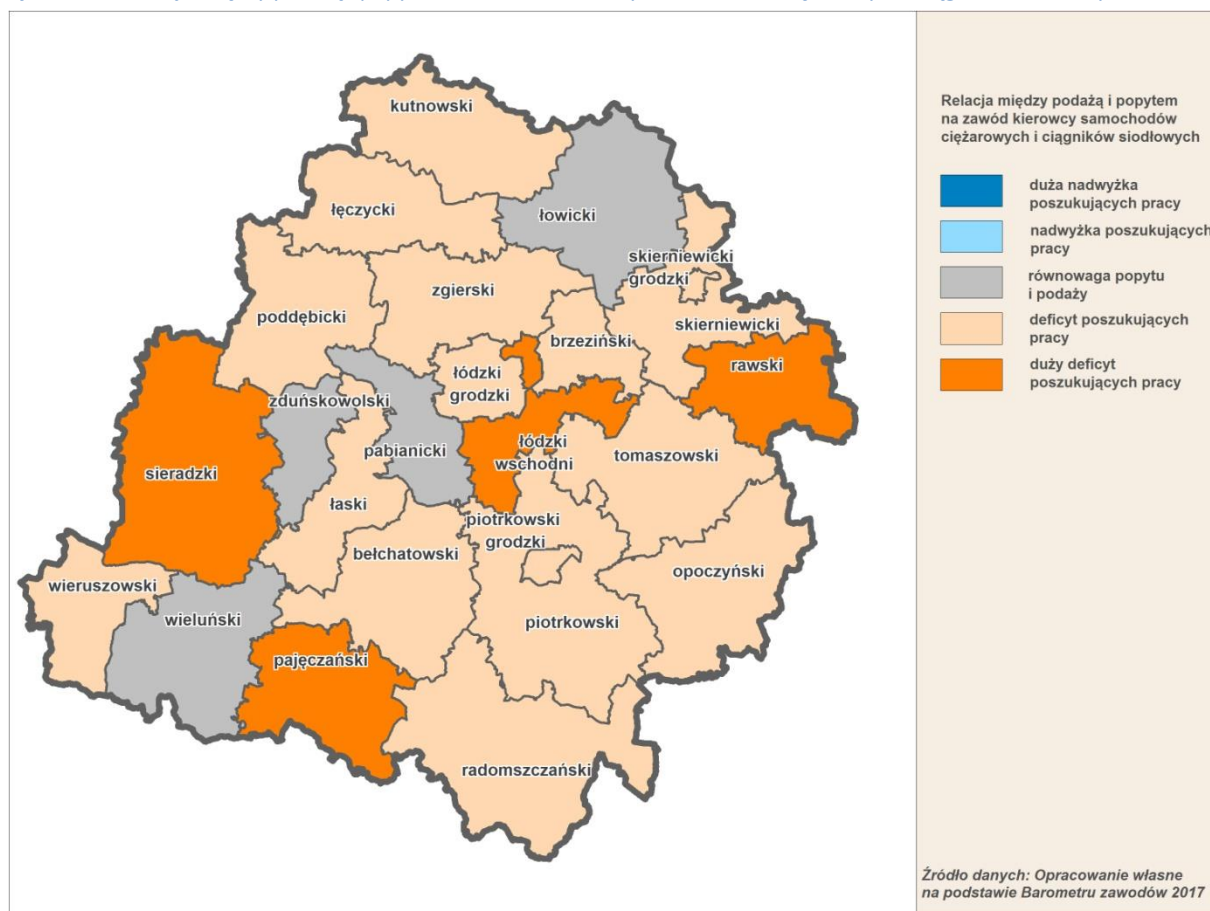
Poza zawodem kierowcy samochodów ciężarowych, zdaniem ekspertów najbardziej deficytowymi zawodami w Polsce w 2017 r. będą jeszcze: spawacze (83,7% wskazań), pielęgniarki i położne (73,2% wskazań), samodzielni księgowi (71%).

W województwie łódzkim jako zawody deficytowe wskazano jedynie 4 zawody, natomiast w układzie powiatowym tych zawodów jest znacznie więcej, przy czym zdarza się, że zawód deficytowy w jednym powiecie jest zawodem nadwyżkowym w powiecie z nim sąsiadującym. Najpopularniejszy zawód w Polsce i w regionie łódzkim, czyli technik informatyk, jest zawodem deficytowym jedynie w Łodzi i w powiecie radomszczańskim. Warto zauważyć, że zawodami deficytowymi są najczęściej proste zawody, często rzemieślnicze takie jak m.in.: cukiernik, kucharz, piekarz, fryzjer, krawiec, czy sprzedawca. Zapotrzebowanie na zawody związane z innowacyjną gospodarką i przemysłami wysokich technologii nie jest duże. Najbardziej nadwyżkowymi zawodami są natomiast zawody umożliwiające podjęcie pracy biurowej takie jak: technik ekonomista, technik administracji.

Szczegółowe zestawienie zawodów nadwyżkowych i deficytowych zawarto w aneksie do opracowania.

Zawód kierowcy samochodów ciężarowych jest najbardziej deficytowym zawodem w Polsce i w regionie łódzkim. W województwie łódzkim jedynie w 4 powiatach istnieje równowaga między popytem, a podażą na ten zawód, a w pozostałych jest deficyt, przy czym w 4 powiatach (łódzki wschodni, pajęczański, rawski i sieradzki) ten deficyt jest szczególnie duży (Rysunek 36).

Rysunek 36 Relacja między podażą i popytem na zawód kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych

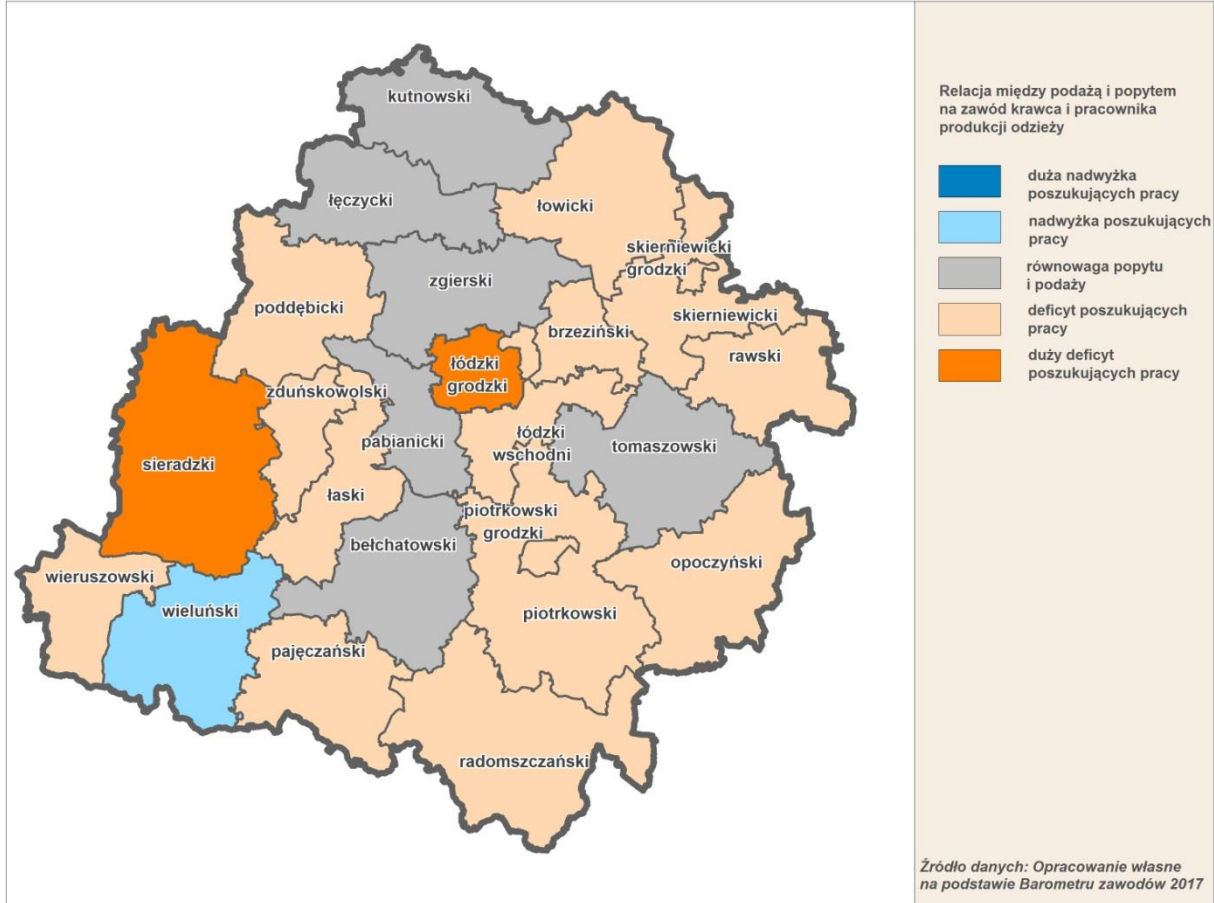

Warto również przeanalizować zawody związane z inteligentnymi specjalizacjami regionalnymi wskazanymi w Regionalnej Strategii Innowacji RSI LORIS 2030 w kontekście obszarów funkcjonalnych wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020. Obszary funkcjonalne wyznaczone w SRWŁ 2020 związane są ściśle ze specjalizacjami regionalnymi i wśród kierunków działań dla tych obszarów duży nacisk jest położony na wspieranie szkolnictwa zawodowego. Obszar funkcjonalny Zagłębie Górniczo-Energetyczne Bełchatów – Szczerców – Złoczew związany jest ze specjalizacją regionalną – energetyka, w tym odnawialne źródła energii. Obejmuje powiaty: bełchatowski, pajęczański, a w przyszłości także sieradzki. Jako zawód deficytowy technik elektryk wskazany jest w powiatach bełchatowskim i pajęczańskim. Zagłębie Ceramiczno-Budowlane Opoczno – Tomaszów Mazowiecki położone w powiatach opoczyńskim i tomaszowskim jest nastawione na rozwój specjalizacji regionalnej – zaawansowane materiały budowlane. Jest to największe w kraju zagłębie produkcji płytek ceramicznych. Jako deficytowy zawód – ceramicy i rzemieślnicy obróbki szkła, wskazany jest jedynie w powiecie opoczyńskim. Znaczną część województwa zajmuje Obszar Rozwoju Intensywnego Rolnictwa (powiaty: rawski, skierniewicki i miasto Skierniewice, łowicki, kutnowski, łęczycki i sieradzki.) Na tym obszarze szczególnie powinna rozwijać się specjalizacja regionalna jaką jest innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze. Jedynie w powiecie rawskim Barometr zawodów 2017, jako deficytowy wskazał zawód – ogrodnik i sadownik. W pozostałych powiatach tego obszaru funkcjonalnego istnieje równowaga między podażą i popytem na zawód rolnika i hodowcy, a powiatach kutnowskim i sieradzkim jest nadwyżka poszukujących pracy w tym zawodzie. Zawód rolnika należy do zawodów najbardziej nadwyżkowych w województwie łódzkim.

Specjalizacja regionalna – **nowoczesny przemysł włókienniczy i mody** jest tradycyjnym przemysłem województwa łódzkiego, a szczególnie łódzkiego Obszaru Metropolitalnego. Duży

niedobór w zawodzie – krawiec i pracownik produkcji odzieży – wskazano w Łodzi i powiecie sieradzkim. Z powiatów wchodzących w skład ŁOM deficyt w tym zawodzie jest jeszcze zauważalny (Rysunek 37) w powiatach brzezińskim i łódzkim wschodnim, natomiast w pozostałych powiatach (pabianickim i zgierskim) jest równowaga między podażą a popytem.

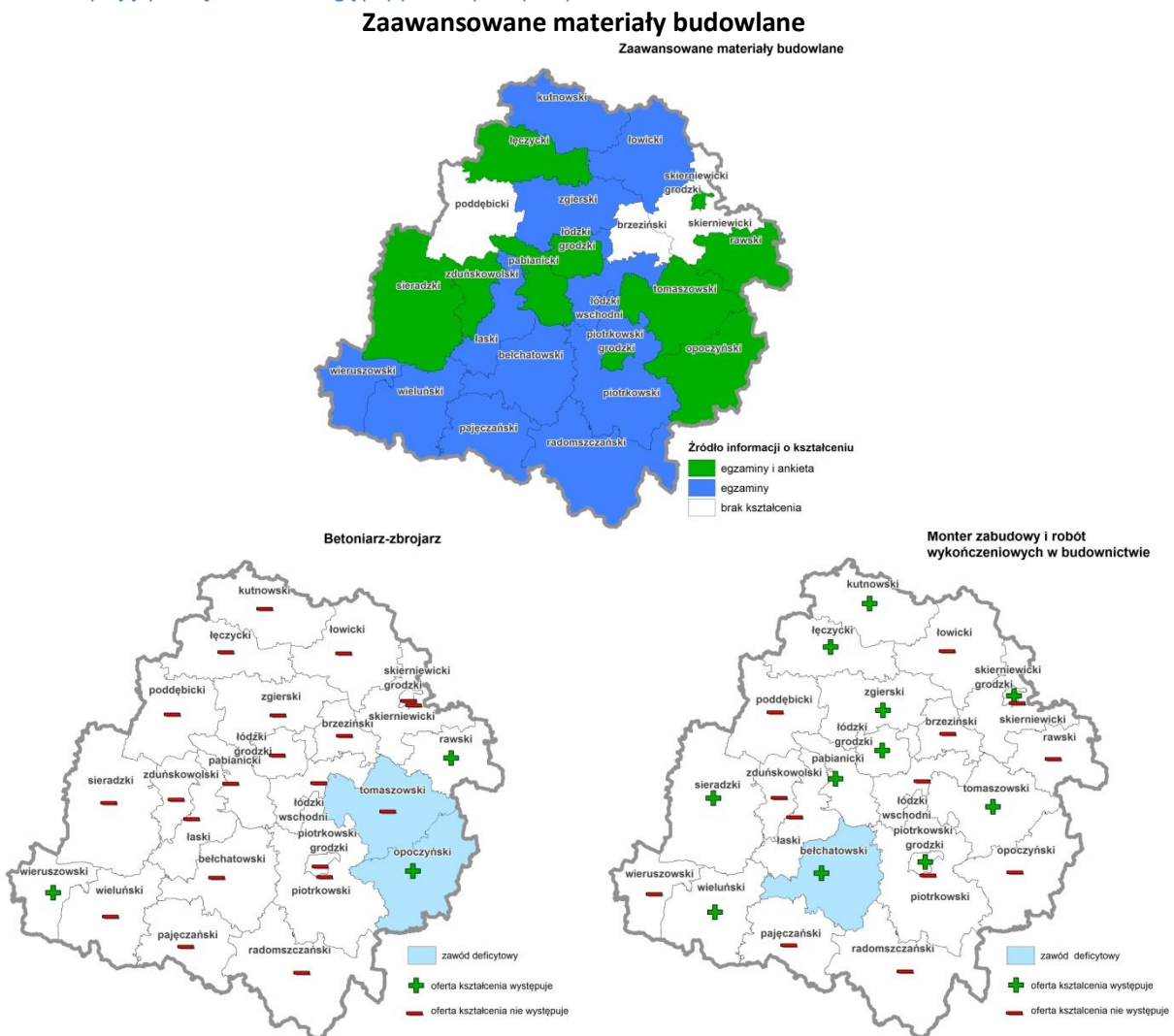
Rysunek 37 Relacja między podażą a popytem na zawód krawca i pracownika produkcji odzieży

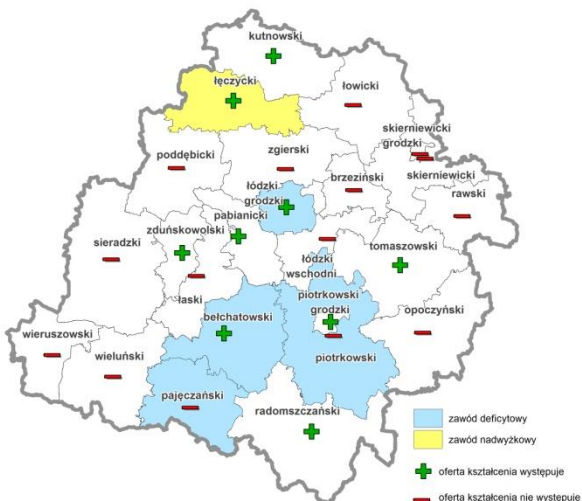
Rysunek 38 Lokalizacja zawodów wpisujących się w specjalizację regionalną *Nowoczesny przemysł włókienniczy i mody* (w tym wzornictwo), charakteryzujących się nierównowagą popytu na rynku pracy

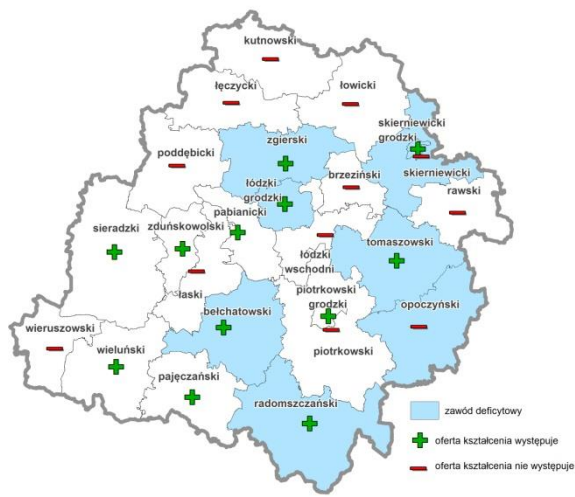
Rysunek 39 Lokalizacja zawodów wpisujących się w specjalizację regionalną *Zaawansowane materiały budowlane*, charakteryzujących się nierównowagą popytu na rynku pracy

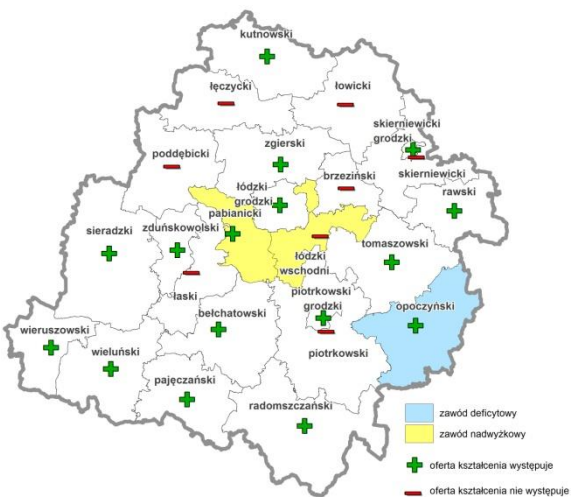
Monter-elektronik

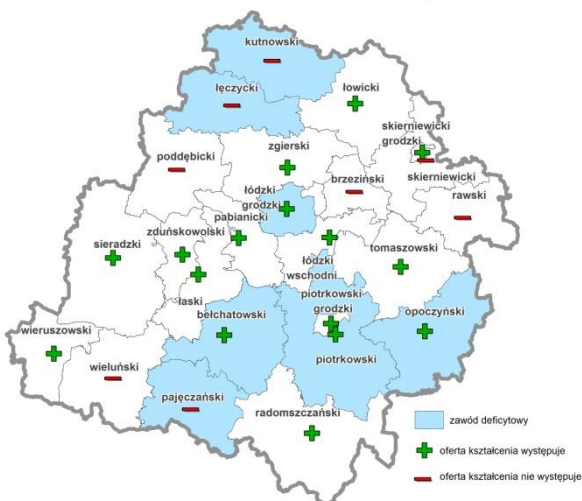
Murarz-tylnkarz

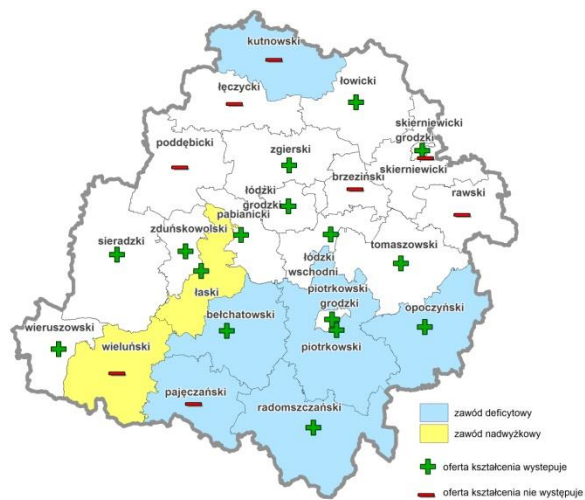
Technik budownictwa

Technik elektryk

Elektromechanik

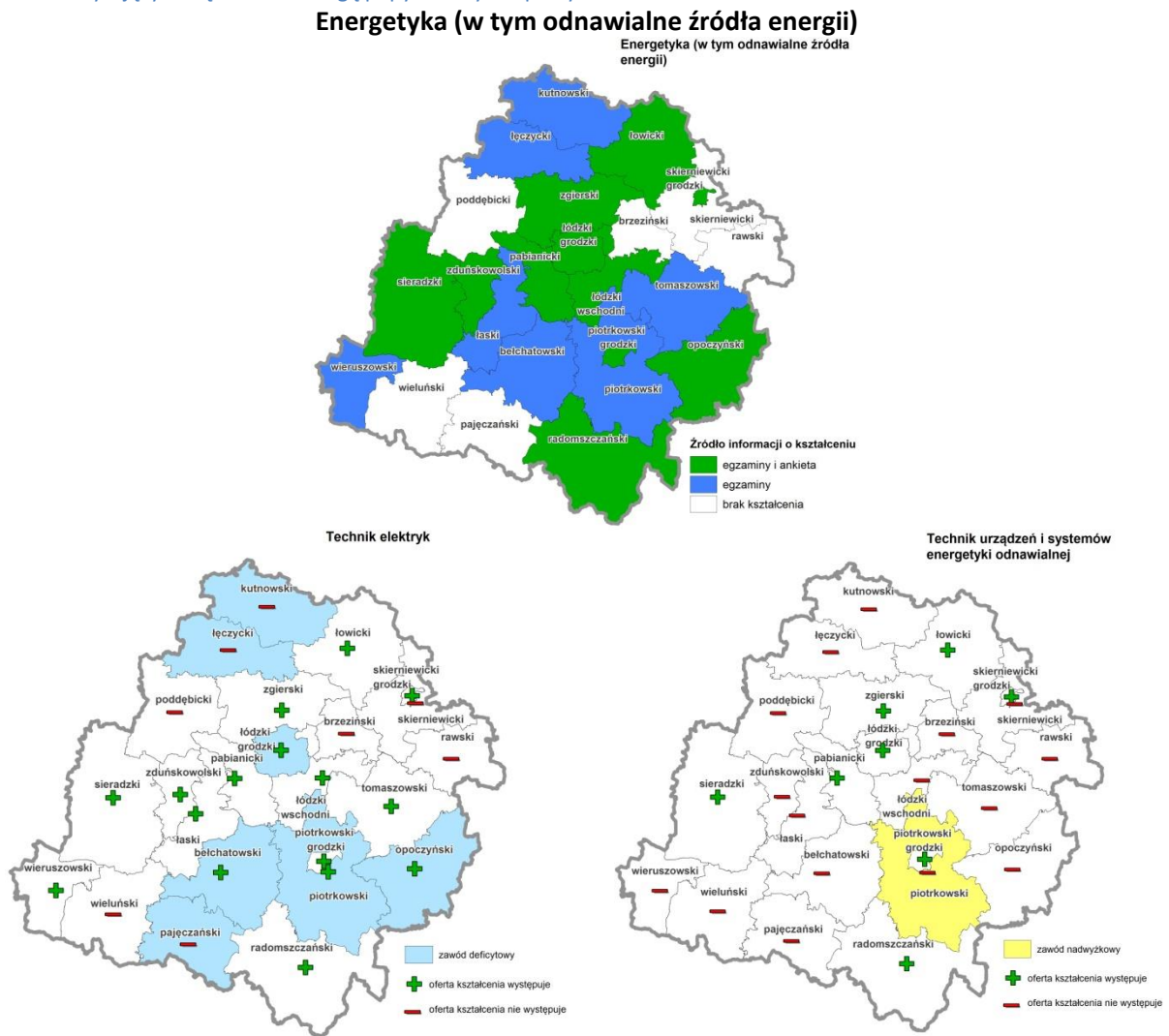
Rysunek 40 Lokalizacja zawodów wpisujących się w specjalizację regionalną *Medycyna, farmacja, kosmetyki*, charakteryzujących się nierównowagą popytu na rynku pracy

Medycyna, farmacja, kosmetyki

Medycyna, farmacja, kosmetyki

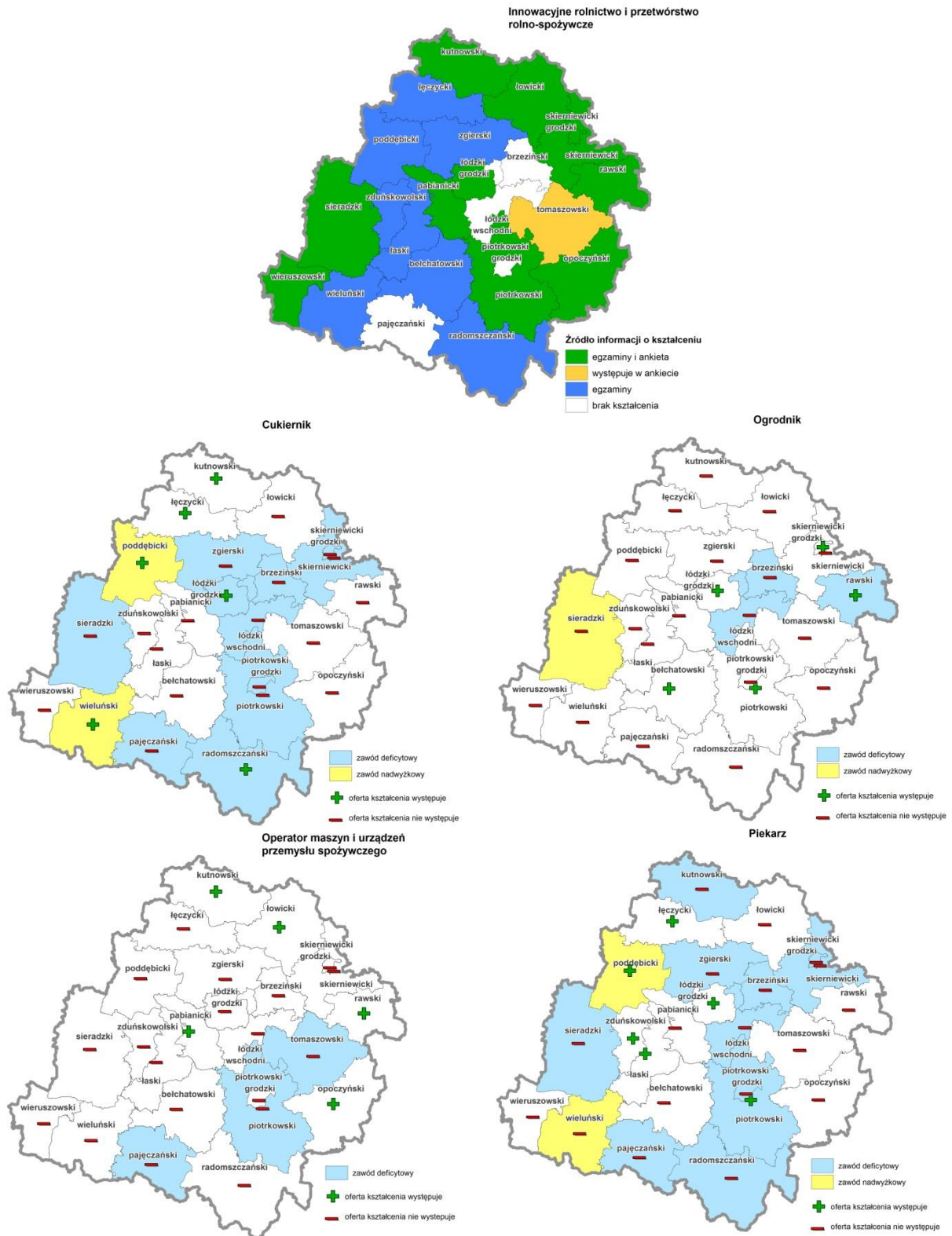

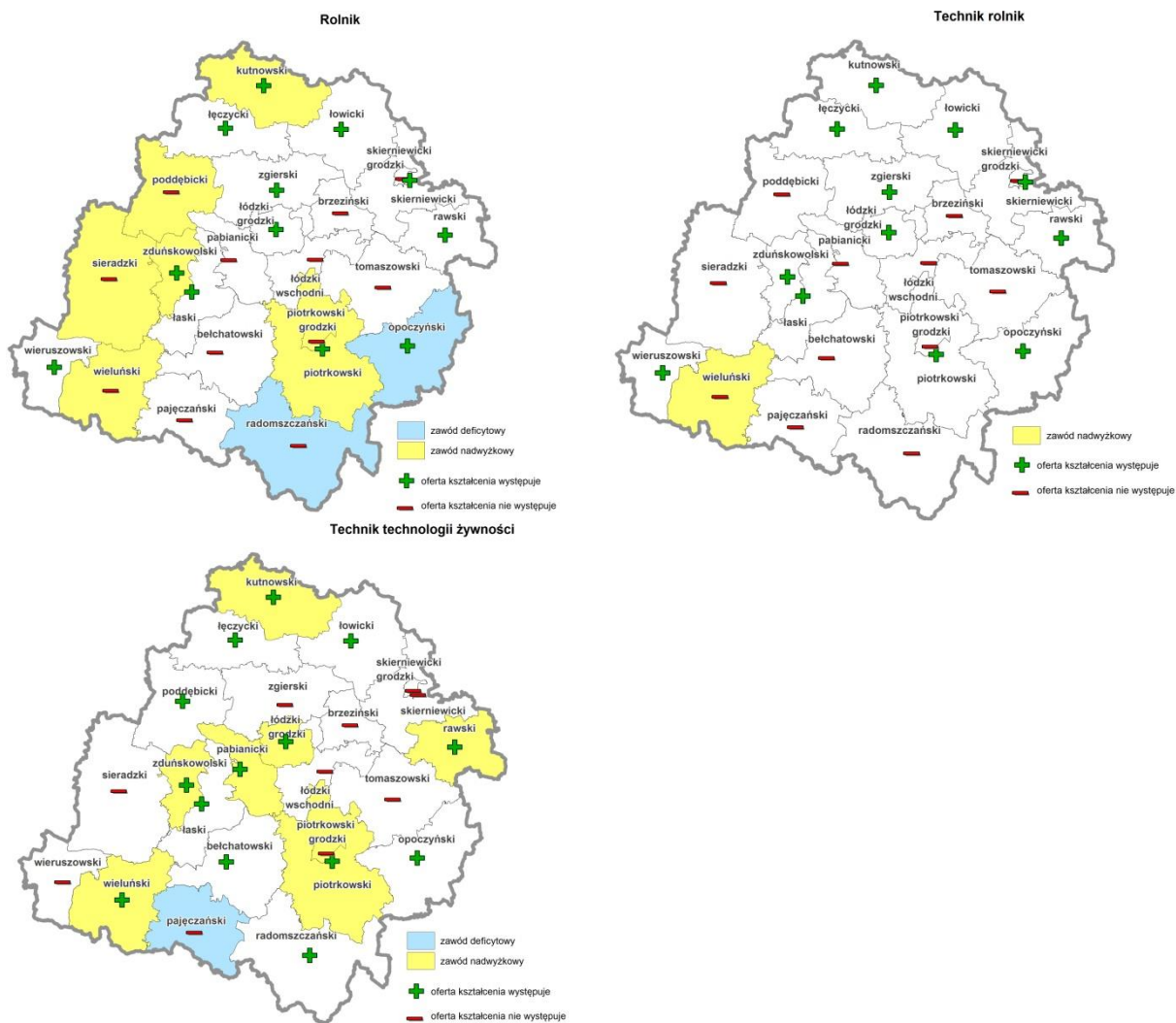
Rysunek 41 Lokalizacja zawodów wpisujących się w specjalizację regionalną *Energetyka (w tym odnawialne źródła energii)*, charakteryzujących się nierównowagą popytu na rynku pracy

Rysunek 42 Lokalizacja zawodów wpisujących się w specjalizację regionalną *Innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze*, charakteryzujących się nierównowagą popytu na rynku pracy

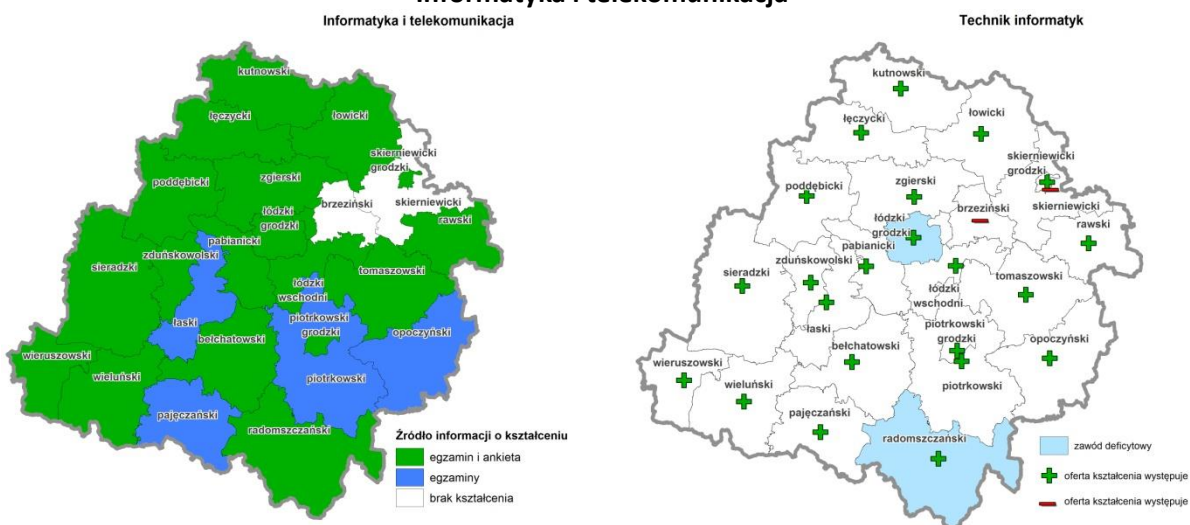
Innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze

Rysunek 43 Lokalizacja zawodów wpisujących się w specjalizację regionalną *Informatyka i telekomunikacja*, charakteryzujących się nierównowagą popytu na rynku pracy

Informatyka i telekomunikacja

Z ankiet skierowanych do starostw powiatowych i miast na prawach powiatu oraz publicznych i niepublicznych szkół zawodowych wszystkich typów (zasadnicze szkoły zawodowe, technika, szkoły policealne) wynika, że kształcenie w zawodach związanych ze specjalizacjami regionalnymi prowadzone jest ogółem w 140 szkołach, a w 124 nie jest. Spośród 6 specjalizacji regionalnych wskazanych w Regionalnej Strategii Innowacji RSI LORIS 2030 najbardziej popularne jest kształcenie zawodowe w specjalizacji informatyka i telekomunikacja, które odbywa się w 48 szkołach zawodowych w regionie łódzkim. Drugim najbardziej popularnym kierunkiem kształcenia związanym ze specjalizacją regionalną jest innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze, które jest prowadzone w 29 szkołach zawodowych. Kolejne miejsca pod względem liczby szkół kształcących w zawodach związanych ze specjalizacjami regionalnymi zajmują: branża medycyna, farmacja i kosmetyki (22 szkoły), energetyka (20 szkół), zaawansowane materiały budowlane (14 szkół). Jedynie 7 szkół zawodowych kształci absolwentów związanych ze specjalizacją regionalną – nowoczesny przemysł włókienniczy i mody. Wszystkie te szkoły zlokalizowane są w Łodzi. Jest to bardzo istotne z uwagi na potrzeby lokalnego rynku pracy, bo Barometr zawodów 2017 wskazuje, że w Łodzi jest duży deficyt pracowników w zawodzie krawca i pracownika produkcji odzieży. W 3 powiatach (brzeziński, łaski, pączęński) żadna ze szkół zawodowych nie kształci w zawodach związanych ze specjalizacjami regionalnymi. Te 3 powiaty należą do najmniejszych w województwie i ich oferta w zakresie szkolnictwa zawodowego jest skromna. W powiatach poddębickim i skierniewickim tylko po 1 szkole kształci w zawodach związanych ze specjalizacjami regionalnymi. Jak wynika z ankiet – najwięcej szkół kształcących w zawodach związanych ze specjalizacjami regionalnymi znajduje się w Łodzi (40), a następnie w powiecie łowickim (12) oraz powiecie pabianickim (10). Kształcenie zawodowe w zawodach związanych ze specjalizacjami regionalnymi niekoniecznie pokrywa się z obszarami funkcjonalnymi wskazanymi w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020, w których te specjalizacje regionalne pełnią dominującą rolę. W największym stopniu kształcenie zawodowe związane ze specjalizacją innowacyjne rolnictwo odpowiada na potrzeby Obszaru Rozwoju Intensywnego Rolnictwa. Szkoły zawodowe związane z tą specjalizacją znajdują się w większości powiatów wchodzących w skład Obszaru Rozwoju Intensywnego Rolnictwa (kutnowski, łowicki, m. Skierniewice, rawski, skierniewicki, sieradzki). Zagłębie Ceramiczno-Budowlane Opoczno – Tomaszów Mazowiecki związane jest ze specjalizacją regionalną – zaawansowane materiały budowlane. Zagłębie to obejmuje 2 powiaty: opoczyński i tomaszowski. W każdym z tych powiatów mieści się szkoła zawodowa kształcąca w zawodach związanych ze specjalizacją regionalną – zaawansowane materiały budowlane.

4. Wnioski i rekomendacje

1. Szkolnictwo zawodowe, zwłaszcza po reformie edukacji w końcu lat dziewięćdziesiątych XX w., utraciło na znaczeniu i prestiżu. Popularność szkół zawodowych i technicznych wśród uczniów dramatycznie spadła, o czym świadczy malejąca liczba uczniów zasadniczych szkół zawodowych oraz techników. W ostatnich latach daje się zauważyć niewielki wzrost zainteresowania szkolnictwem zawodowym, szczególnie na poziomie średnim. Niż demograficzny powoduje, że mimo wzrostu popularności szkolnictwa zawodowego, w szkołach zawodowych różnych typów kształcą się coraz mniej młodzieży. Uczniowie nadal wybierają przede wszystkim licea ogólnokształcące dające wstęp na studia wyższe. **Szkolnictwo zawodowe pozostaje istotnym elementem kształcenia kadr dla gospodarki narodowej. Brak wysoko wykwalifikowanych pracowników fizycznych i techników stanowi jedną z najważniejszych przeszkód szybszego wzrostu gospodarczego kraju²⁰. Konieczne jest podniesienie rangi kształcenia zawodowego w ocenie społeczeństwa, a zwłaszcza wśród ludzi młodych, planujących karierę zawodową.**
2. Istotną kwestią warunkującą dalszy rozwój szkolnictwa zawodowego, w kontekście dostosowywania kształcenia do wymogów rynku pracy oraz reformy oświatowej **pozostają inwestycje związane z doposażeniem pracowni lub warsztatów szkolnych**. Na konieczność modernizacji lub doposażenia pracowni wskazuje blisko 80% szkół. Ocena ta wynika z wysokiego stopnia zużycia istniejącego sprzętu, konieczności dostosowywania pracowni do nowych kierunków kształcenia, dostosowywania wyposażenia pracowni do technologii wykorzystywanych na stanowiskach pracy w przedsiębiorstwach w celu odtworzenia w pracowniach naturalnych warunków miejsca pracy oraz dostosowywania pracowni pod kątem nowych wymogów dotyczących podstawy programowej i egzaminowania w zakresie kwalifikacji zawodowych. Pomimo, że wiele szkół przeprowadziło w ostatnich latach modernizację pracowni praktycznej nauki zawodu, to jednak tempo zmian technologicznych sprawia, że znaczna część sprzętu nie odpowiada wymogom technologicznym, stawianym przez rynek pracy. Wobec powyższego konieczne jest pozyskanie środków na wyposażenie/doposażenie pracowni i warsztatów szkolnych w nowoczesny sprzęt, materiały dydaktyczne zapewniające wysoką jakość kształcenia i umożliwiające realizację podstawy programowej kształcenia zawodowego.
Dodatkowo, praktyczna nauka zawodu może być realizowana w centrach kształcenia ustawicznego i zawodowego. Potrzeba prowadzenia kształcenia zawodowego poza szkołami jest szczególnie widoczna w przypadku szkół nieposiadających specjalistycznych pracowni lub warsztatów, stanowiących 21% badanych placówek. Wśród centrów kształcenia ustawicznego i zawodowego, 67% wskazało na potrzebę modernizacji warsztatów i pracowni w celu zapewnienia jakości i atrakcyjności kształcenia odpowiadającego na potrzeby rynku pracy oraz umożliwiającego organizację dodatkowych zajęć i kursów podnoszących kwalifikacje zawodowe uczniów i słuchaczy.
3. Biorąc pod uwagę zmiany technologiczne w obszarze działalności gospodarczej, w ramach których prowadzone jest kształcenie zawodowe, wskazuje się na **konieczność podnoszenia wiedzy i kwalifikacji kadry kształcenia zawodowego**. Zwraca się uwagę, że ze względu na starzenie się kadry zaczyna brakować nauczycieli kształcenia zawodowego i instruktorów praktycznej nauki zawodu. Większość szkół (65%) planuje inwestycję w kadrę kształcenia zawodowego (głównie szkolenia branżowe, w zakresie stosowania nowoczesnych technologii oraz innowacyjnych metod nauczania zawodowego), najczęściej ze środków unijnych, ale także środków własnych oraz dofinansowania ze strony pracodawców.
4. Ważnym aspektem kształcenia zawodowego jest **podnoszenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego, w tym nabywanie twardych umiejętności technicznych**. Na braki w tym obszarze wskazuje wysokie zapotrzebowanie,

²⁰ Opinia Związku Przedsiębiorców i Pracodawców

zgłaszane przez 87% placówek. Jedną z form wsparcia w tym zakresie jest organizowanie staży i praktyk zawodowych we współpracy z pracodawcami.

5. Zdecydowana większość szkół (93%) wskazuje na różne formy współpracy z przedsiębiorcami w celu praktycznej nauki zawodu przez uczniów. Najczęstszą formą współpracy z pracodawcami jest organizacja staży i praktyk realizowana przez szkoły oraz kursów, zajęć i szkoleń u pracodawców. Pod wpływem opinii pracodawców szkoły często dostosowują swoją ofertę edukacyjną do ich potrzeb, np. poprzez otwarcie nowego kierunku w odpowiedzi na zapotrzebowanie zgłaszane przez pracodawców, a także konsultują się w zakresie unowocześniania wyposażenia pracowni i warsztatów. Dla polepszenia i udoskonalenia współpracy między szkołami zawodowymi a przedsiębiorcami pożądanym byłoby utworzenie platformy wymiany informacji i wiedzy pomiędzy szkołami zawodowymi i innymi placówkami szkolenia zawodowego, pracodawcami, samorządami oraz instytucjami rynku pracy.
6. Obecnie rynek pracy staje się rynkiem pracownika. Duża liczba ofert pracy, zarówno zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy, jak i pojawiających się poza nimi, w połączeniu z malejącym bezrobociem i deklaracjami pracodawców prowadzących rekrutacje, że coraz trudniej znaleźć odpowiednich kandydatów, wskazuje na stopniowe wyczerpywanie się zasobów pracy. Polacy niechętnie podejmują szkolenia, aby zmienić wyuczony zawód na taki, na który jest zapotrzebowanie na rynku. Zdaniem pracodawców absolwentom szkół zawodowych brakuje kompetencji miękkich oraz uprawnień zawodowych. **Szkolnictwo zawodowe i kształcenie zawodowe powinno być bardziej elastyczne i szybciej dostosowywać się do potrzeb zmieniającego się rynku pracy.**
7. Ponad połowa szkół (57%) uważa, że prowadzone przez nich kształcenie odpowiada na potrzeby rynku pracy, a na absolwentów jest duży popyt. Wśród badanych 40% ocenia ofertę kształcenia na poziomie średnim, gdyż część absolwentów nie znajduje zatrudnienia, zaś tylko kilka twierdzi, że oferta kształcenia jest niedostateczna i absolwenci mają problem ze znalezieniem pracy. Istniejące niedopasowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy nie wynika jedynie z oferty zgłaszanej przez szkoły. Wiąże się z wyborami młodzieży, które nie do końca odpowiadają na zapotrzebowanie rynku pracy. W zasadniczych szkołach zawodowych najwięcej uczniów wybiera kierunki mechaniczne i górniczo-hutnicze (28%) oraz turystyczno-gastronomiczne (21%). W technikach były to kierunki administracyjno-usługowe (30%) oraz elektryczno-elektroniczne (22%), w przypadku szkół policealnych przeważają natomiast profil administracyjno-usługowy (43%) oraz medyczno-społeczny (40%).
8. Analiza zawodów deficytowych i nadwyżkowych oraz Barometru zawodów prowadzi do wniosków, że największy popyt jest na pracowników z prostymi kwalifikacjami zawodowymi takimi jak: kucharz, piekarz, cukiernik, fryzjer, stolarz, sprzedawca, pracownik fizyczny. Zgodnie z Barometrem zawodów najbardziej deficytowe w 2017 r. w województwie łódzkim będą następujące zawody: kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych, krawcy i pracownicy produkcji odzieży, masarze i przetwórcy ryb, spawacze. Najbardziej nadwyżkowymi zawodami są natomiast zawody umożliwiające podjęcie wymarzonej przez wielu pracy biurowej: technik ekonomista czy technik administracji. Poza Łodzią i powiatem radomszczańskim nie ma w skali województwa zbyt dużego popytu na zawód, który kształcą najwięcej absolwentów, czyli technik informatyk.
9. Jedynie połowa badanych szkół odnotowała wzrost zainteresowania kształceniem zawodowym, jako powód wskazując na atrakcyjne kierunki kształcenia. W prawie wszystkich powiatach w ciągu ostatnich 5 lat zostało uruchomionych łącznie 189 nowych kierunków kształcenia. Wśród najczęściej pojawiających się zawodów znaleźli się technik organizacji reklamy, technik urzędzeń i systemów energetyki odnawialnej, kierowca mechanik, technik przemysłu mody oraz technik analityk. Poza tym zostały zamknięte 24 kierunki kształcenia, takie jak kucharz małej gastronomii, technik mechanik lotniczy czy technik ogrodnik. **Główną przyczyną zamykania kierunków był**

brak zainteresowania ze strony uczniów, ale także zmiany na rynku pracy oraz zbyt wysokie koszty nauki danego zawodu.

10. Na terenie województwa łódzkiego są powiaty i szkoły, które dostrzegają zmiany zachodzące na regionalnym i lokalnych rynkach pracy i dlatego przygotowują ofertę kształcenia w nowych zawodach takich jak m.in.: technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej, technik organizacji reklamy, technik przemysłu mody, technik tekstronik, technik grafik, technik analityk, wpisujące się w inteligentne specjalizacje regionalne. W większości powiatów przewidywane zmiany w ofercie kształcenia będą prowadzić do utworzenia kierunków niewpisujących się w specjalizacje regionalne. Należy jednak zaznaczyć, że w przypadku wielu kierunków kształcenia, niewpisujących się bezpośrednio w specyfikę inteligentnych specjalizacji regionalnych, znaczna część charakteryzuje się dużą uniwersalnością oraz poziomem zaangażowania technologii. Wobec powyższego kierunki kształcenia tj. np. technik automatyk, czy mechanik-monter maszyn i urządzeń przemysłowych odgrywają znaczącą rolę w rozwoju specjalizacji regionalnych.
Ofertę kształcenia poszerzają także szkoły policealne, które przygotowują absolwentów w zawodach związanych z ochroną zdrowia, m.in.: technik elektroradiolog, technik masażysta, technik ortopeda, technik optyk czy opiekun medyczny, co jest szczególnie ważne w regionie łódzkim, który staje przed takimi problemami jak: depopulacja i starzenie się społeczeństwa oraz zła sytuacja zdrowotna mieszkańców. Zwiększonego zapotrzebowania należy oczekiwać w przyszłości w zawodach wykonywanych osobiście, a szczególnie w zawodach związanych z potrzebami starzejącego się społeczeństwa takich jak: opiekun osoby starszej, asystent osoby niepełnosprawnej, opiekun medyczny, pielęgniarka. Popyt na te usługi będzie jednak zależał od zaangażowania środków publicznych (rządowych i samorządowych) w realizację usług na rzecz seniorów.
11. **Do najważniejszych wyzwań stojących przed kształceniem zawodowym należy zaliczyć: dowartościowanie kształcenia zawodowego i jego promocję wśród młodzieży, pracodawców oraz mieszkańców regionu, dostosowanie procesu dydaktycznego do oczekiwań pracodawców związanych z kompetencjami absolwentów, wykreowanie kompetentnej kadry kształcenia zawodowego (nauczycieli zawodu), unowocześnienia bazy dydaktycznej kształcenia i szkolenia zawodowego pod kątem zmian technologicznych dokonujących się w gospodarce.**
12. **Ze względu na zmiany uwarunkowań formalno-prawnych, związane z wprowadzeniem od 1 września 2017 r. reformy oświaty, konieczne jest przeprowadzenie ponownego badania mającego na celu weryfikację informacji dotyczących sieci placówek szkolnictwa zawodowego oraz ich oferty kształcenia.**

5. Aneks

Ankieta nt. szkolnictwa zawodowego skierowana do Starostw Powiatowych

M1. Adres Starostwa

M2. Osoba do kontaktu

1. Proszę podać liczbę szkół zawodowych, dla których Starostwo jest organem prowadzącym w podziale na poszczególne typy placówek oraz liczbę uczniów w roku szkolnym 2016/2017

L.p.	Rodzaj placówki	Liczba placówek	Liczba uczniów
Placówki samodzielne			
1.1	technikum		
1.2	zasadnicza szkoła zawodowa		
1.3	szkoła policealna		
1.4	łącznie:		
L.p.	Rodzaj placówki	Liczba placówek	Liczba uczniów
Placówki funkcjonujące w ramach zespołu szkół, w tym:			
1.5	technikum		
1.6	zasadnicza szkoła zawodowa		
1.7	szkoła policealna		
1.8	łącznie:		

2. Czy Starostwo powiatowe jest organem prowadzącym dla Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego

- 2.1. Tak, proszę podać:
2.1.1. Liczbę placówek.....
2.1.2. Liczbę uczniów / słuchaczy.....
- 2.2. Nie

3. Czy Starostwo Powiatowe ma opracowaną strategię /plan/program rozwoju szkolnictwa zawodowego?

- 3.1. Tak, proszę wpisać rok opracowania.....
 3.2. Nie

4. Czy w ciągu ostatnich 5 lat została:

- 4.1. Uruchomiona nowa szkoła kształcenia zawodowego
 4.1.1 Tak, (jaka?)
 4.1.2. Nie
- 4.2. Uruchomione nowe kierunki kształcenia
 4.2.1 Tak, (jakie?)
 4.2.2 Nie

5. Czy w ciągu ostatnich 5 lat:

- 5.1. Została zamknięta szkoła kształcenia zawodowego?
 5.1.1 Tak, (jaka?)
 5.1.2 Nie
- 5.2. Zostały zamknięte kierunki kształcenia?
 5.2.1 Tak, (jakie?)
 5.2.2 Nie

6. Proszę wskazać przyczynę zamknięcia szkół/kierunków kształcenia

- 6.1. brak zainteresowania ze strony uczniów
 6.2. zmiany na rynku pracy
 6.3. Inne, jakie.....

7. Czy w ciągu ostatnich 5 lat zwiększyło się zainteresowanie młodzieży kształceniem w szkołach kształcenia zawodowego (technikach, zasadniczych szkołach zawodowych i szkołach policealnych) ?

- 7.1. Tak, dlaczego?.....
 7.2. Nie, dlaczego?.....

8. Proszę ocenić stan wyposażenia pracowni zawodowych/warsztatów szkolnych w niezbędne do realizacji podstawy programowej kształcenia zawodowego sprzęt i urządzenia w podległych Państwu placówkach:

(Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź)

- 8.1. Wyposażenie jest bardzo dobre (jest kompletne, gwarantuje dostęp do nowoczesnych technologii, pozwala na odtworzenie rzeczywistych realiów miejsca pracy)
- 8.2. Wyposażenie jest dobre (jest kompletne i pozwala w pełni realizować praktyczną stronę nauki zawodu)
- 8.3. Wyposażenie jest wystarczające, ale mało nowoczesne
- 8.4. Wyposażenie jest niewystarczające

9. Jak oceniacie Państwo stan kadry kształcenia zawodowego w podległych Państwu szkołach kształcenia zawodowego?

- 9.1. Jest dobrze przygotowana
- 9.2. Starzeje się i zaczyna brakować nauczycieli kształcenia zawodowego i instruktorów praktycznej nauki zawodu
- 9.3. Jest niedostatecznie przygotowana i wymaga doksztalcenia. Jeżeli tak to w jakim zakresie.

(Proszę wskazać na jakie kwalifikacje, kompetencje występuje największe zapotrzebowanie)

.....

10. W jaki sposób dokonujecie Państwo oceny celowości istnienia określonej szkoły/ typu szkoły/ kierunku kształcenia?

- 10.1. Na podstawie danych powiatowego urzędu pracy (np. informacja nt. zawodów deficytowych i nadwyżkowych)
- 10.2. Na podstawie konsultacji z przedsiębiorcami
- 10.3. Na podstawie własnych badań i oceny
- 10.4. Inne, jakie.....

11. Czy w oparciu o ocenę potrzeb lokalnego rynku pracy uważacie Państwo, że szkoły kształcenia zawodowego w Państwa powiecie kształcą absolwentów:

- 11.1. Na których jest zapotrzebowanie na lokalnym/regionalnym rynku pracy
- 11.2. Na których jest niewielkie zapotrzebowanie
- 11.3. Trudno powiedzieć

12. Czy w związku ze zmianami na rynku pracy przewidują Państwo w ciągu najbliższych 3 lat uruchomienie nowych kierunków kształcenia, w tym wynikających ze specjalizacji regionalnych?

12.1. Tak (jakich?), proszę wybrać z poniższych inteligentnych specjalizacji regionalnych:

- 12.1.1. Nowoczesny przemysł włókienniczy i mody (w tym wzornictwo)
- 12.1.2. Zaawansowane materiały budowlane
- 12.1.3. Medycyna, farmacja, kosmetyki
- 12.1.4. Energetyka (w tym odnawialne źródła energii)
- 12.1.5. Innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze
- 12.1.6. Informatyka i telekomunikacja

12.2. Tak, ale nie dotyczy żadnych z powyższych

12.3. Nie

13. Czy Państwo, jako organ prowadzący korzystaliście ze środków POKL 2007-2013 na rozwój szkolnictwa zawodowego w Państwa Powiecie?

13.1 Tak, Starostwo pozyskało środki na wdrożenie programów rozwojowych, w tym na:

- 13.1.1. dodatkowe zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze
- 13.1.2. doradztwo i opiekę dla uczniów wykazujących problemy w nauce
- 13.1.3. dodatkowe zajęcia ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych
- 13.1.4. efektywne programy doradztwa edukacyjno-zawodowego
- 13.1.5. współpracę szkół z pracodawcami (w tym staże, praktyki)
- 13.1.6. wyposażenie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe w nowoczesne materiały dydaktyczne (w tym podręczniki szkolne) zapewniające wysoką jakość kształcenia
- 13.1.7. wprowadzenie nowych innowacyjnych form nauczania
- 13.1.8. wdrażanie programów do efektywnego zarządzania placówką

13.2. Tak, na współpracę szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe z pracodawcami w zakresie:

- 13.2.1. organizacji staży i praktyk
- 13.2.2. przygotowania zawodowego młodocianego pracownika do wykonywania zawodu, określonej pracy

13.3 Nie, dlaczego?.....

14. Czy Państwo, jako organ prowadzący, korzystaliście ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na wsparcie szkół/placówek prowadzących kształcenie zawodowe?

14.1. Tak, Starostwo pozyskało środki na:

14.1.1 podnoszenie kompetencji i uzyskiwanie kwalifikacji uczniów poprzez realizację staży i praktyk zawodowych, a także dodatkowych zajęć specjalistycznych

14.1.2 doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli kształcenia zawodowego i instruktorów (staże, praktyki)

14.1.3 wyposażenie/doposażenie pracowni i warsztatów szkolnych dla zawodów szkolnictwa zawodowego w nowoczesny sprzęt, materiały dydaktyczne

14.1.4 modernizację oferty kształcenia zawodowego i dostosowanie jej do potrzeb regionalnego rynku pracy, w tym poprzez współpracę z przedsiębiorcami

14.1.5 rozwój doradztwa edukacyjno-zawodowego, w tym tworzenie Szkolnych Punktów Informacji i Kariery (SPLiK)

14.2 Nie, dlaczego?.....

15. Czy planują Państwo ubiegać się o dofinansowanie z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na wsparcie szkół/placówek prowadzących kształcenie zawodowe?

15.1. Tak, Starostwo będzie ubiegać się o dofinansowanie na:

15.1.1 podnoszenie kompetencji i uzyskiwanie kwalifikacji uczniów poprzez realizację staży i praktyk zawodowych, a także dodatkowych zajęć specjalistycznych

15.1.2 doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli kształcenia zawodowego i instruktorów (staże, praktyki)

15.1.3 wyposażenie/doposażenie pracowni i warsztatów szkolnych dla zawodów szkolnictwa zawodowego w nowoczesny sprzęt, materiały dydaktyczne

15.1.4 modernizację oferty kształcenia zawodowego i dostosowanie jej do potrzeb regionalnego rynku pracy, w tym poprzez współpracę z przedsiębiorcami

15.1.5 rozwój doradztwa edukacyjno-zawodowego, w tym tworzenie Szkolnych Punktów Informacji i Kariery (SPLiK)

15.2 Nie, dlaczego?.....

16. Czy Państwo, jako organ prowadzący korzystaliście ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na tworzenie i rozwój ukierunkowanych branżowo centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego we współpracy z pracodawcami, w zakresie wsparcia kształcenia ustawicznego?

16.1. Tak, Starostwo korzystało ze środków na:

16.1.1 przygotowanie szkół i placówek do pełnienia funkcji CKZiU dla określonej branży

16.1.2 wsparcie realizacji zadań dla określonych branż przez CKZiU

16.1.3 rozwój doradztwa edukacyjno-zawodowego, w tym tworzenie Szkolnych Punktów Informacji i Kariery

16.2 Nie, dlaczego?.....

17. Czy Państwo, jako organ prowadzący planują ubiegać się o dofinansowanie z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na tworzenie i rozwój ukierunkowanych branżowo centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego we współpracy z pracodawcami, w zakresie wsparcia kształcenia ustawicznego?

17.1. Tak, Starostwo planuje ubiegać się o dofinansowanie na:

17.1.1 przygotowanie szkół i placówek do pełnienia funkcji CKZiU dla określonej branży

17.1.2 wsparcie realizacji zadań dla określonych branż przez CKZiU

17.1.3 rozwój doradztwa edukacyjno-zawodowego, w tym tworzenie Szkolnych Punktów Informacji i Kariery

17.2 Nie, dlaczego?.....

18. Czy Państwo, jako organ prowadzący korzystaliście ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na wsparcie kształcenia ustawicznego w placówkach kształcenia

ustawicznego, placówkach kształcenia praktycznego oraz ośrodkach doksztalcania i doskonalenia zawodowego – umożliwiających uzyskanie i uzupełnienie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych?

- 18.1 Tak, na organizację pozaszkolnych form kształcenia zawodowego, w tym kwalifikacyjnych kursów zawodowych, kursów umiejętności zawodowych itp.
- 18.2. Tak na inne, jakie.....
- 18.3 Nie, dlaczego.....

19. Czy planują Państwo ubiegać się o dofinansowanie z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na wsparcie kształcenia ustawicznego w placówkach kształcenia ustawicznego, placówkach kształcenia praktycznego oraz ośrodkach doksztalcania i doskonalenia zawodowego – umożliwiających uzyskanie i uzupełnienie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych?

- 19.1 Tak, na organizację pozaszkolnych form kształcenia zawodowego, w tym kwalifikacyjnych kursów zawodowych, kursów umiejętności zawodowych itp.
- 19.2 Tak na inne, jakie.....
- 19.2 Nie, dlaczego?.....

20. Czy w związku z wejściem w życie z dniem 1 września 2017 r. reformy oświaty Starostwo ma już opracowaną sieć szkół zawodowych w powiecie, w tym szkół branżowych I stopnia?

- 20.1 Tak
- 20.2 Nie, dlaczego?.....

21. Czy w związku z proponowanymi zmianami w systemie oświaty przewidują Państwo

- 21.1** Zamknięcie zasadniczej szkoły zawodowej
- 21.1.1 Tak (dlaczego?).....
- 21.1.2. Nie
- 21.2** Zamknięcie kierunków kształcenia w zasadniczej szkole zawodowej
- 21.2.1. Tak (dlaczego?).....
- 21.2.2. Nie
- 21.3** Zamknięcie technikum
- 21.3.1. Tak (dlaczego?).....
- 21.3.2. Nie
- 21.4** Zamknięcie kierunku kształcenia w technikum
- 21.4.1. Tak (dlaczego?).....
- 21.4.2. Nie
- 21.5** Zamknięcie szkoły policealnej
- 21.5.1. Tak (dlaczego?).....
- 21.5.2. Nie
- 21.6** Zamknięcie kierunku kształcenia w szkole policealnej
- 21.6.1. Tak (dlaczego?).....
- 21.6.2. Nie
- 21.7** Inne, jakie?.....

Dziękujemy za wypełnienie ankiety!

Ankieta nt. kształcenia zawodowego skierowana do szkół kształcenia zawodowego

M1. Nazwa Szkoły

M2. Organ prowadzący

M3. Adres Szkoły

M4. Osoba do kontaktu

M5. Czy Państwa szkoła funkcjonuje jako:

- M5.1. Placówka samodzielna
 M5.2. Placówka funkcjonująca w ramach zespołu szkół

Uwaga! W przypadku Zespołu szkół, prosimy o podanie informacji dla każdego typu szkoły osobno.

1. Proszę podać rodzaj szkoły

- 1.1. Zasadnicza szkoła zawodowa
 1.2. Technikum
 1.3. Szkoła policealna

2. Proszę wskazać profile kształcenia szkoły i liczbę uczniów

(Proszę postawić znak "x" przy odpowiednim profilu kształcenia oraz podać liczbę uczniów kształconych w danym profilu)

	Profil kształcenia	Liczba uczniów
☐	2.1. administracyjno-usługowy	
☐	2.2. budowlany	
☐	2.3. elektryczno-elektroniczny	
☐	2.4. mechaniczny i górniczo-hutniczy	
☐	2.5. rolniczo-leśny z ochroną środowiska	
☐	2.6. turystyczno-gastronomiczny	
☐	2.7. medyczno-społeczny	
☐	2.8. inny, jaki.....	

3. Proszę określić, w ramach których inteligentnych specjalizacji regionalnych (wskazanych w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Łódzkiego LORIS 2030) kształci szkoła.

- 3.1. Nowoczesny przemysł włókienniczy i mody (w tym wzornictwo)
 3.2. Zaawansowane materiały budowlane
 3.3. Medycyna, farmacja, kosmetyki
 3.4. Energetyka (w tym odnawialne źródła energii)
 3.5. Innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze
 3.6. Informatyka i telekomunikacja
 3.7. Nie dotyczy żadnych z powyższych

4. Proszę określić gdzie uczniowie szkoły odbywają zajęcia praktycznej nauki zawodu

(Proszę wskazać wszystkie właściwe odpowiedzi)

- 4.1. w szkolnych warsztatach/pracowniach
 4.2. w Centrum Kształcenia Praktycznego/ zawodowego
 4.3. u pracodawcy (w firmie, przedsiębiorstwie, gospodarstwie rolnym)
 4.4. na warsztatach międzyszkolnych
 4.5. Inne, jakie (np. cechy rzemiosł).....

5. Czy szkoła posiada własną pracownię/warsztat do praktycznej nauki zawodu?

- 5.1. Tak
 5.2. Nie → Proszę przejść do pytania 8.

6. Proszę ocenić stan wyposażenia pracowni zawodowych/warsztatów szkolnych w sprzęt i urządzenia do realizacji podstawy programowej kształcenia zawodowego i potrzeb rynku pracy

(Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź)

- 6.1. Wyposażenie jest bardzo dobre (jest kompletne, gwarantuje dostęp do nowoczesnych technologii, pozwala na odtworzenie rzeczywistych realiów miejsca pracy)
 6.2. Wyposażenie jest dobre (jest kompletne i pozwala w pełni realizować praktyczną stronę nauki zawodu)
 6.3. Wyposażenie jest wystarczające, ale mało nowoczesne
 6.4. Wyposażenie jest niewystarczające

7. W którym roku odbyła się ostatnia modernizacja warsztatów/sal do praktycznej nauki zawodu i z jakich środków była finansowana?

(Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź)

- 2016 r.
 2015 r.
 2014 r.
 2013 r.
 wcześniej, proszę podać rok modernizacji.....

7.2. Proszę podać źródło finansowania modernizacji:

8. Czy szkoła korzystała ze środków POKL 2007-2013?

(Proszę wskazać wszystkie właściwe odpowiedzi)

8.1. Tak, szkoła pozyskała środki na wdrożenie programów rozwojowych, w tym na:

- 8.1.1. Dodatkowe zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze
 8.1.2. Doradztwo i opiekę dla uczniów wykazujących problemy w nauce
 8.1.3. Dodatkowe zajęcia ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych
 8.1.4. Efektywne programy doradztwa edukacyjno-zawodowego
 8.1.5. Współpracę szkół z pracodawcami (w tym staże, praktyki)
 8.1.6. Modernizację oferty kształcenia zawodowego i dostosowanie jej do potrzeb rynku pracy (nowe kierunki kształcenia, modyfikacja istniejących kierunków)
 8.1.7. Wyposażenie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe w nowoczesne materiały dydaktyczne (w tym podręczniki szkolne) zapewniające wysoką jakość kształcenia
 8.1.8. Wprowadzenie nowych innowacyjnych form nauczania
 8.1.9. Wdrażanie programów do efektywnego zarządzania placówką

8.2. Tak, na współpracę szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe z pracodawcami w zakresie:

- 8.2.1. Organizacji staży i praktyk
 8.2.2. Przygotowania zawodowego młodocianego pracownika do wykonywania zawodu, określonej pracy

8.3. Nie

9. Czy szkoła korzystała ze środków POKL 2007-2013 na doposażenie pracowni/warsztatów?

- 9.1 Tak
 9.2. Nie

10. Czy szkoła korzystała ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na wsparcie szkół/placówek prowadzących kształcenie zawodowe?

10.1. Tak, szkoła korzystała ze środków na:

- 10.1.1 na podnoszenie kompetencji i uzyskiwanie kwalifikacji uczniów poprzez realizację staży i praktyk zawodowych, a także dodatkowych zajęć specjalistycznych
 10.1.2 na doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli kształcenia zawodowego i instruktorów (staże, praktyki)
 10.1.3 na wyposażenie/doposażenie pracowni i warsztatów szkolnych dla zawodów szkolnictwa zawodowego w nowoczesny sprzęt, materiały dydaktyczne
 10.1.4 na modernizację oferty kształcenia zawodowego i dostosowanie jej do potrzeb regionalnego rynku pracy, w tym poprzez współpracę z przedsiębiorcami
 10.1.5 na rozwój doradztwa edukacyjno-zawodowego, w tym tworzenie Szkolnych Punktów Informacji i Kariery (SPIIK)

10.2 Nie, dlaczego?.....

11. Czy szkoła planuje pozyskanie środków na doskonalenie umiejętności zawodowych podnoszenie kwalifikacji nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodów?

- 11.1. Tak, z jakich środków
 15.1.1 Inwestycje ze środków unijnych
 15.1.2 Inwestycje ze środków własnych organu prowadzącego

- 15.1.3 Inne, jakie.....
- 11.2. Nie, dlaczego?.....

12. Proszę wskazać na jakie kwalifikacje, kompetencje występuje największe zapotrzebowanie w zakresie doskonalenia nauczycieli w Państwa szkole?

- 12.1 szkolenia praktyczne w zakładach pracy
- 12.2 doształcacia w zakresie stosowania nowoczesnych technologii informatycznych w nauczaniu zawodu
- 12.3 szkolenia w zakresie innowacyjnych metod nauczania zawodowego
- 12.4 szkolenia branżowe podnoszące kwalifikacje
- 12.5 doskonalenie zawodowe w ramach wymiany międzynarodowej
- 12.6 kursy językowe oraz w zakresie TIK
- 12.7 doskonalenie w zakresie stosowania nowoczesnych technologii w przemyśle
- 12.8 Inne jakie.....
- 12.9 Brak zapotrzebowania

13. Czy szkoła planuje pozyskanie środków na podnoszenie kompetencji zawodowych przez uczniów?

- 13.1. Tak, z jakich środków
- 13.1.1 Inwestycje ze środków unijnych
- 13.1.2 Inwestycje ze środków własnych organu prowadzącego
- 13.1.3 Inne, jakie.....
- 13.2. Nie, dlaczego?.....

14. Czy szkoła planuje pozyskanie środków na wyposażenie/doposażenie pracowni/warsztatów?

- 14.1. Tak
- 18.1.1 Inwestycje ze środków unijnych
- 18.1.2 Inwestycje ze środków własnych organu prowadzącego
- 18.1.3 Inne, jakie.....
- 14.2. Nie, dlaczego?..... → Proszę przejść do pytania 16

15. Proszę wskazać z jakich źródeł planują Państwo sfinansować realizację działań związanych z poprawą wyposażenia pracowni / warsztatów do kształcenia zawodowego w szkole:

- 15.1. Inwestycje ze środków unijnych
- 15.2. Inwestycje ze środków własnych organu prowadzącego
- 15.3. Inne, jakie.....

16. Czy planują Państwo ubiegać się o dofinansowanie z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na wsparcie szkół/placówek prowadzących kształcenie zawodowe?

- 16.1. Tak, planujemy ubiegać się o dofinansowanie na:
- 16.1.1 podnoszenie kompetencji i uzyskiwanie kwalifikacji uczniów poprzez realizację staży i praktyk zawodowych i zajęć specjalistycznych
- 16.1.2 doskonalenie umiejętności zawodowych nauczycieli i instruktorów.
- 16.1.3 wyposażenie/doposażenie pracowni i warsztatów szkolnych dla zawodów szkolnictwa zawodowego w nowoczesny sprzęt, materiały dydaktyczne
- 16.1.4 modernizację oferty kształcenia zawodowego i dostosowanie jej do potrzeb regionalnego rynku pracy, w tym współpracę z przedsiębiorcami
- 16.1.5 Tak, na rozwój doradztwa edukacyjno-zawodowego
- 16.2 Nie, dlaczego?.....

17. Czy planują Państwo ubiegać się o dofinansowanie z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na tworzenie i rozwój ukierunkowanych branżowo centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego we współpracy z pracodawcami?

- 17.1. Tak, planujemy ubiegać się o dofinansowanie na:
- 17.1.1 Tak, na przygotowanie szkół i placówek do pełnienia funkcji CKZiU dla określonej branży
- 17.1.2 Tak, na wsparcie realizacji zadań dla określonych branż przez CKZiU

17.1.3 Tak, na rozwój doradztwa edukacyjno-zawodowego, w tym tworzenie Szkolnych Punktów Informacji i Kariery

17.2. Nie, dlaczego.....

18. Czy i w jakim zakresie szkoła współpracuje z przedsiębiorstwami?

18.1. Tak, proszę podać formę współpracy (wielokrotny wybór)

18.1.1. Organizacja kursów/zajęć/szkoleń uczniów przez pracodawców

18.1.2. Sponsorowanie przez pracodawców stypendiów dla uczniów

18.1.3. Wsparcie materialne dla szkoły ze strony pracodawców (np. urządzenia, materiały dydaktyczne, oprogramowanie)

18.1.4. Staże/praktyki dla uczniów

18.1.5. Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb pracodawców (np. otwarcie nowego kierunku w odpowiedzi na zapotrzebowanie zgłaszane przez pracodawców)

18.1.6. Konsultacje w zakresie unowocześnienia wyposażenia pracowni/warsztatów

18.1.7. Inne, jakie.....

18.2. Nie

19. Jaki jest charakter współpracy z przedsiębiorcami?

19.1. Trwały, firma jest/ była stałym partnerem szkoły, współpraca ma charakter ciągły lub cykliczny

19.2. Zadaniowy, firma współpracuje/ współpracowała ze szkołą w realizacji określonego przedsięwzięcia

19.3. Doraźny, firma raz na jakiś czas włącza się we współpracę ze szkołą, jednak nie jest to współpraca długotrwała lub cykliczna

20. Czy w związku ze zmianami na rynku pracy przewidują Państwo w ciągu najbliższych 3 lat zmiany w ofercie kształcenia zawodowego?

20.1. Tak, planujemy uruchomienie kształcenia w nowym zawodzie.

Proszę wskazać w jakim.....

20.2. Tak, planujemy wygaszenie kształcenia w wybranym zawodzie.

Proszę wskazać w jakim.....

20.3. Nie, nie planujemy żadnych zmian w ofercie kształcenia

21. Czy szkoła prowadzi monitoring losów absolwentów?

21.1. Tak, prowadzi:

21.1.1. Systematyczne badania każdego rocznika opuszczającego szkołę

21.1.2. Okazjonalne badania wybranych roczników

21.1.3. Doraźne pozyskiwanie informacji od absolwentów

21.2. Nie, ale zamierza rozpocząć

21.3. Nie

22. W jakim stopniu oferta kształcenia w Państwa szkole odpowiada na potrzeby rynku pracy?

22.1. Dobrze, jest duży popyt na absolwentów naszej szkoły

22.2. Średnio, część absolwentów nie znajduje zatrudnienia

22.3. Niedostatecznie, absolwenci mają problem ze znalezieniem pracy

23. Czy w związku z wejściem w życie z dniem 1 września 2017 r. reformy oświaty Państwa placówka:

23.1. Przekształci się w szkołę branżową I stopnia

23.2. Zostanie połączona z inną placówką, jaką.....

23.3. Zostanie zlikwidowana

23.4. Pozostanie bez zmian

23.5. Inne, jakie.....

24. Czy szkoła prowadzi doradztwo edukacyjno-zawodowe?

24.1. Tak, prowadzi:

24.1.1. Porady indywidualne

24.1.2. Poradnictwo grupowe

24.1.3. Spotkania z rodzicami

24.1.4. Targi pracy

24.1.5. Warsztaty poszukiwania pracy

24.2. Nie

Dziękujemy za wypełnienie ankiety!

Ankieta nt. kształcenia zawodowego skierowana do Placówek kształcenia zawodowego, praktycznego oraz ośrodków dokształcania i doskonalenia zawodowego, umożliwiającą uzyskanie i uzupełnienie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych

M1. Nazwa placówki _____
 M2. Organ prowadzący _____
 M3. Adres _____
 M4. Osoba do kontaktu _____

1. Czy placówka prowadzi warsztaty / zajęcia praktyczne dla uczniów/ słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego?

1.1. Tak	Rodzaj słuchaczy	Liczba uczniów / słuchaczy
☐	1.1.1. Uczniowie szkół kształcenia zawodowego	
☐	1.1.2. Słuchacze placówek kształcenia zawodowego	

1.2. Nie → Dziękujemy za udział w badaniu.

2. Proszę podać liczbę szkół, z którymi współpracuje placówka

3. Proszę wskazać profile kształcenia placówki

(Proszę postawić znak "x" przy odpowiednim profilu kształcenia oraz podać liczbę uczniów kształconych w danym profilu)

	Profil kształcenia	Liczba uczniów
☐	3.1. administracyjno-usługowy	
☐	3.2. budowlany	
☐	3.3. elektryczno-elektroniczny	
☐	3.4. mechaniczny i górniczo-hutniczy	
☐	3.5. rolniczo-leśny z ochroną środowiska	
☐	3.6. turystyczno-gastronomiczny	
☐	3.3. medyczno-społeczny	
☐	3.8. inny, jaki.....	

4. Proszę określić, w ramach których specjalizacji regionalnych (wskazanych w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Łódzkiego LORIS 2030) kształci placówka.

- 4.1. Nowoczesny przemysł włókienniczy i mody (w tym wzornictwo)
- 4.2. Zaawansowane materiały budowlane
- 4.3. Medycyna, farmacja, kosmetyki
- 4.4. Energetyka (w tym odnawialne źródła energii)
- 4.5. Innowacyjne rolnictwo i przetwórstwa rolno-spożywcze
- 4.6. Nie dotyczy żadnych powyższych

5. Proszę ocenić stan wyposażenia pracowni zawodowych/warsztatów w sprzęt i urządzenia do realizacji podstawy programowej kształcenia zawodowego i potrzeb rynku pracy

(Proszę podać jedną odpowiedź)

- 5.1. Wyposażenie jest bardzo dobre (jest kompletne, gwarantuje dostęp do nowoczesnych technologii, pozwala na odtworzenie rzeczywistych realiów miejsca pracy)
- 5.2. Wyposażenie jest dobre (jest kompletne i pozwala w pełni realizować praktyczną stronę nauki zawodu)
- 5.3. Wyposażenie jest wystarczające, ale mało nowoczesne
- 5.4. Wyposażenie jest niewystarczające

6. W którym roku odbyła się ostatnia modernizacja warsztatów/sal do praktycznej nauki zawodu?

- 2016 r.
- 2015 r.
- 2014 r.
- 2013 r.
- wcześniej, proszę podać rok modernizacji.....

6.2. Proszę podać źródło finansowania ostatniej modernizacji:

7. Czy placówka korzystała ze środków POKL 2007-2013 na doposażenie pracowni/warsztatów?

- 7.1. Tak
 7.2. Nie. Dlaczego?

8. Czy placówka korzystała ze środków POKL 2007-2013 na podniesienie kwalifikacji kadry kształcenia zawodowego?

- 8.1. Tak
 8.2. Nie. Dlaczego?

9. Czy placówka korzystała ze środków POKL 2007-2013 na wsparcie uczniów / słuchaczy i osób dorosłych w zakresie podnoszenia kompetencji oraz uzyskiwania kwalifikacji zawodowych?

- 9.1. Tak
 9.2. Nie. Dlaczego?

10. Czy placówka korzystała ze środków RPO Wł 2014-2020 na doposażenie pracowni/warsztatów?

- 10.1. Tak
 10.2. Nie. Dlaczego?

11. Czy placówka korzystała ze środków RPO Wł 2014-2020 na podniesienie kwalifikacji kadry kształcenia zawodowego?

- 11.1. Tak
 11.2. Nie. Dlaczego?

12. Czy placówka korzystała ze środków RPO Wł 2014-2020 na wsparcie uczniów / słuchaczy i osób dorosłych w zakresie podnoszenia kompetencji oraz uzyskiwania kwalifikacji zawodowych?

- 12.1. Tak
 12.2. Nie. Dlaczego?

13. Czy placówka planuje pozyskanie środków na wyposażenie/doposażenie pracowni/warsztatów?

- 13.1. Tak
 13.2. Nie → proszę przejść do pytania 16

14. Proszę wskazać z jakich źródeł planują Państwo sfinansować realizację działań związanych z poprawą wyposażenia pracowni / warsztatów do kształcenia zawodowego w placówce:

- 14.1. Inwestycje ze środków unijnych
 14.2. Inwestycje ze środków własnych organu prowadzącego
 14.3. Inne, jakie

15. Czy placówka planuje pozyskanie środków z RPO Wł 2014-2020 na doposażenie pracowni/warsztatów?

- 15.1. Tak
 15.2. Nie. Dlaczego?

16. Czy placówka planuje pozyskanie środków z RPO Wł 2014-2020 na podniesienie kwalifikacji kadry kształcenia zawodowego?

- 16.1. Tak
 16.2. Nie. Dlaczego?

17. Czy placówka planuje pozyskanie środków z RPO Wł 2014-2020 na wsparcie uczniów / słuchaczy i osób dorosłych w zakresie podnoszenia kompetencji oraz uzyskiwania kwalifikacji zawodowych?

- 17.1. Tak
 17.2. Nie. Dlaczego?

18. Czy i w jakim zakresie Centrum współpracuje z przedsiębiorstwami?

- Tak, proszę podać formę współpracy (wielokrotny wybór)
- 18.1. Organizacja kursów/zajęć/szkoleń uczniów/ słuchaczy przez pracodawców
 - 18.2. Wsparcie materialne dla Centrum ze strony pracodawców (np. urządzenia, materiały dydaktyczne, oprogramowanie)
 - 18.3. Staże / praktyki dla uczniów / nauczycieli
 - 18.4. Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb pracodawców (np. otwarcie nowego kierunku w odpowiedzi na zapotrzebowanie zgłaszane przez pracodawców)
 - 18.5. Konsultacje w zakresie unowocześnienia wyposażenia pracowni/warsztatów
 - 18.6. Inne, jakie.....
- Nie

19. Jaki jest charakter współpracy z przedsiębiorcami?

- 19.1. Trwały, firma jest/ była stałym partnerem szkoły, współpraca ma charakter ciągły lub cykliczny
- 19.2. Zadaniowy, firma współpracuje/ współpracowała z placówką w realizacji określonego przedsięwzięcia
- 19.3. Doraźny, firma raz na jakiś czas włącza się we współpracę ze placówką, jednak nie jest to współpraca długotrwała lub cyklicznie

20. Czy w związku ze zmianami na rynku pracy lub w systemie oświaty, przewidują Państwo w ciągu najbliższych 3 lat zmiany w ofercie kształcenia zawodowego?

- 20.1. Tak, planujemy uruchomienie kształcenia w nowym zawodzie.
Proszę wskazać w jakim.....
- 20.2. Tak, planujemy wygaszenie kształcenia w wybranym zawodzie.
Proszę wskazać w jakim.....
- 20.3. Nie, nie planujemy żadnych zmian w ofercie kształcenia

Dziękujemy za wypełnienie ankiety!

Porównanie oferty kształcenia dostępnej na stronach internetowych szkół z zakresem zawodów, w ramach których są organizowane egzaminy kwalifikacyjne

legenda:

1	Organizowane są egzaminy kwalifikacyjne, oferta kształcenia nie występuje w Internecie	0	zawody nie wpisujące się w inteligentne specjalizacje regionalne
2	Oferta kształcenia występuje w Internecie, ale nie są organizowane egzaminy kwalifikacyjne	1	zawody nie wpisujące się w inteligentne specjalizacje regionalne
3	Organizowane są egzaminy kwalifikacyjne i oferta kształcenia występuje w Internecie		Tworzenie nowych kierunków kształcenia na podstawie informacji od szkół i starostw powiatowych

Zawody	bełchatowski	brzeziński	kutnowski	łaski	łęczycki	łowicki	łódzki wschodni	m. Łódź	m. Piotrków Trybunalski	m. Skiermiewice	opoczyński	pabianicki	pałeczkański	piotrkowski	podębicki	radomszczański	rawski	sieradzki	skiernewicki	tomaszowski	wieluński	wieruszowski	zdunskowolski	zgierski	Nowoczesny przemysł włókienniczy i mody (w tym wzornictwo)	Zaawansowane materiały budowlane	Medycyna, farmacja, kosmetyki	Energetyka (w tym odnawialne źródła energii)	Innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze	Informatyka i telekomunikacja	Nie dotyczy		
Asystent kierownika produkcji filmowej/ telewizyjnej	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	1	
Asystent osoby niepełnosprawnej	2	0	2	0	0	2	0	2	2	2	0	2	0	0	0	2	0	2	0	2	3	0	3	2	0	0	1	0	0	0	0	0	
Asystentka stomatologiczna	3	0	0	0	0	0	0	3	3	3	0	3	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2	0	0	1	0	0	0	0	0	
Betoniarz-zbrojarz	0	0	0	0	0	2	0	0	2	0	3	0	0	2	0	0	1	0	0	2	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	
Blacharz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Blacharz budowlany	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	
Blacharz samochodowy	2	0	0	2	0	2	2	3	2	2	2	2	0	0	2	2	0	3	0	2	2	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Charakteryzator	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Cieśla	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Cukiernik	2	0	3	2	3	2	2	3	2	2	2	2	2	2	3	3	2	2	0	2	3	0	2	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Dekarz	2	0	2	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2	0	2	0	0	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Drukarz	0	0	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Elektromechanik	3	0	0	1	0	1	1	3	1	1	3	1	0	1	2	3	0	1	0	3	2	1	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0
Elektromechanik pojazdów samochodowych	3	0	3	2	3	1	1	3	3	3	3	0	2	3	2	3	1	3	0	3	3	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Elektromonter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	
Elektryk	3	0	2	3	0	3	1	3	1	3	3	3	2	3	2	3	0	3	0	3	2	3	3	3	0	1	0	0	0	0	0	0	0

Zawody	belchatowski	brzeziński	kutnowski	łaski	łęczycki	łowicki	łódzki wschodni	m. Łódź	m. Piotrków Trybunalski	m. Skierniewice	opoczyński	pabianicki	pejęczański	piotrkowski	podębski	radomszczański	rawski	sieradzki	skiernewicki	tomaszowski	wieluński	wieruszowski	zduniskowski	zgierski	Nowoczesny przemysł włókienniczy i mody (w tym wzornictwo)	Zaawansowane materiały budowlane	Medycyna, farmacja, kosmetyki	Energetyka (w tym odnawialne źródła energii)	Innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze	Informatyka i telekomunikacja	Nie dotyczy		
Florysta	0	0	2	0	2	3	0	3	3	1	0	2	0	2	2	3	0	3	0	3	0	0	3	3	0	0	0	0	0	0	0	1	
Fotograf	0	0	0	2	0	0	0	3	1	0	0	3	0	0	2	2	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
Fototechnik	0	0	0	0	1	0	0	3	3	1	0	3	0	0	0	3	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	
Fryzjer	3	0	3	2	1	3	2	3	3	2	3	3	2	3	2	3	0	3	0	3	2	2	3	2	0	0	0	0	0	0	0	1	
Górnik odkrywkowej eksploatacji złóż	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	
Higienistka stomatologiczna	3	0	2	0	0	3	0	3	3	2	0	2	0	0	0	0	0	3	0	3	0	0	0	2	0	0	1	0	0	0	0	0	
Hydraulik	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	
Instruktor pomocy emocjonalnej	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
Instruktor terapii uzależnień	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
Introligator	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
Kaletnik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
Kamieniarz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	
Kelner	0	0	1	0	0	3	0	1	2	0	0	0	0	2	0	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Kierowca mechanik	0	0	0	0	0	2	0	2	2	2	0	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Kominiarz	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
Konserwator zieleni	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	1	
Koszykarz-plecionkarz	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
Kowal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
Krawiec	2	0	2	2	0	0	0	3	0	2	2	3	0	0	2	2	0	0	0	2	2	0	2	2	1	0	0	0	0	0	0	0	
Kucharz	3	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Kucharz małej gastronomii	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Kuśnierz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
Lakiernik	2	0	0	2	0	2	2	0	0	0	2	0	0	0	2	2	0	2	0	2	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Malarz	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	

Zawody	belchatowski	brzeziński	kutnowski	łaski	łęczycki	łowicki	łódzki wschodni	m. Łódź	m. Piotrków Trybunalski	m. Skierniewice	opoczyński	pabianicki	pejęczański	piotrkowski	podębicki	radomszczański	rawski	sieradzki	skiernewicki	tomaszowski	wieluński	wieruszowski	zduniskowski	zgierski	Nowoczesny przemysł włókienniczy i mody (w tym wzornictwo)	Zaawansowane materiały budowlane	Medycyna, farmacja, kosmetyki	Energetyka (w tym odnawialne źródła energii)	Innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze	Informatyka i telekomunikacja	Nie dotyczy				
Malarz tapeciarsz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0			
Masarz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0			
Mechanik-monter maszyn i urządzeń przemysłowych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1			
Mechanik maszyn i urządzeń drogowych	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1			
Mechanik motocyklowy	0	0	0	0	0	2	0	2	2	0	2	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	1			
Mechanik pojazdów samochodowych	1	0	1	0	3	3	3	3	3	1	3	0	0	1	2	3	3	1	0	3	1	0	3	3	0	0	0	0	0	0	0	0	1		
Mechanik-monter maszyn i urządzeń	1	0	0	0	0	1	1	1	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1		
Mechanik-operator pojazdów i maszyn rolniczych	3	0	0	2	1	3	0	0	0	0	3	3	2	3	0	3	0	0	0	0	0	0	3	3	1	0	0	0	0	1	0	0	0		
Modelarz odlewniczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0		
Monter izolacji budowlanych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0		
Monter konstrukcji budowlanych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0		
Monter mechatronik	1	0	0	0	0	3	1	3	1	0	3	3	0	0	0	0	1	3	0	3	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
Monter nawierzchni kolejowej	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
Monter sieci, instalacji i urządzeń sanitarnych	3	0	2	2	0	0	0	3	3	2	2	2	0	3	2	2	0	3	0	2	1	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	
Monter systemów rurociągowych	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
Monter wewnętrznych instalacji sanitarnych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	
Monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie	3	0	3	2	3	2	2	3	3	3	2	3	2	0	2	2	0	3	0	3	3	0	0	3	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	
Monter-elektronik	3	0	1	0	1	0	0	3	1	0	2	3	2	0	0	3	0	0	0	3	0	0	3	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	
Murarz-tylnik	3	0	2	2	0	2	0	3	3	3	2	3	3	2	2	3	0	3	0	3	3	0	1	3	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	
Obuwnik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
Ogrodnik	3	0	2	0	0	0	0	3	0	1	0	2	0	3	0	2	3	0	0	2	0	0	0	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	
Operator maszyn i urządzeń do przetwórstwa tworzyw sztucznych	0	0	0	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
Operator maszyn i urządzeń metalurgicznych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Zawody	belchatowski	brzeziński	kutnowski	łaski	łęczycki	łowicki	łódzki wschodni	m. Łódź	m. Piotrków Trybunalski	m. Skierniewice	opoczyński	pabianicki	pejęczański	piotrkowski	podębski	radomszczański	rawski	sieradzki	skiernewicki	tomaszowski	wieluński	wieruszowski	zdunowowski	zgierski	Nowoczesny przemysł włókienniczy i mody (w tym wzornictwo)	Zaawansowane materiały budowlane	Medycyna, farmacja, kosmetyki	Energetyka (w tym odnawialne źródła energii)	Innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze	Informatyka i telekomunikacja	Nie dotyczy	
Operator maszyn i urządzeń odlewniczych	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Operator maszyn i urządzeń przemysłu spożywczego	0	0	3	0	0	3	0	2	0	0	1	1	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Operator maszyn leśnych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Operator maszyn w przemyśle włókienniczym	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0
Operator obrabiarek skrawających	2	0	3	0	0	3	2	3	2	0	3	3	0	0	0	2	3	1	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Operator urządzeń przemysłu ceramicznego	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Operator urządzeń przemysłu szklarskiego	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Opiekun medyczny	3	0	3	0	0	3	0	3	3	3	2	3	0	0	2	3	0	3	0	3	0	3	3	3	0	0	1	0	0	0	0	0
Opiekun osoby starszej	2	0	2	0	0	2	0	2	2	2	0	2	0	2	2	2	0	2	0	2	2	2	0	2	2	0	0	1	0	0	0	0
Opiekun w domu pomocy społecznej	3	0	3	0	0	2	0	2	3	2	2	2	0	2	0	2	0	2	0	0	2	0	2	2	0	0	1	0	0	0	0	0
Opiekunka dziecięca	0	0	0	0	0	2	0	3	3	0	0	2	0	0	0	2	0	3	0	2	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Opiekunka środowiskowa	3	0	2	0	0	2	0	2	3	3	0	2	0	0	2	2	2	3	0	3	2	0	3	3	0	0	1	0	0	0	0	0
Optyk-mechanik	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Organizacja i prowadzenie przedsiębiorstwa w agrobiznesie	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Ortoptystka	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Piekarz	2	0	2	3	3	2	2	3	2	2	2	2	0	3	3	2	2	2	0	2	2	0	3	2	0	0	0	0	1	0	0	0
Plastyk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Pomocnik gospodarstwa domowego	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Pomocnik prac biurowych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Pracownik pomocniczy i robót wykończeniowych w budownictwie	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	
Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej	0	0	2	0	3	3	0	3	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Pracownik socjalny	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Projektowanie graficzne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Projektowanie ubioru	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0

Zawody	belchatowski	brzeziński	kutnowski	łaski	łęczycki	łowicki	łódzki wschodni	m. Łódź	m. Piotrków Trybunalski	m. Skierniewice	opoczyński	pabianicki	pejęczański	piotrkowski	podębski	radomszczański	rawski	sieradzki	skiernewicki	tomaszowski	wieluński	wieruszowski	zduniskowski	zgierski	Nowoczesny przemysł włókienniczy i mody (w tym wzornictwo)	Zaawansowane materiały budowlane	Medycyna, farmacja, kosmetyki	Energetyka (w tym odnawialne źródła energii)	Innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze	Informatyka i telekomunikacja	Nie dotyczy		
Protetyk sluchu	0	0	0	0	0	0	0	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	1	0	0	0	0	0	
Prowadzenie produkcji rolniczej	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	
Pszczelarz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	
Ratownik medyczny	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	
Rejestratorka medyczna	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	
Rękodzielnik wyrobów włókienniczych	0	0	0	0	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	
Robotnik robót wykończeniowych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	
Rolnik	0	0	3	3	3	3	0	1	0	0	1	0	0	3	0	2	1	2	3	0	0	1	3	1	0	0	0	0	1	0	0	0	
Sprzedawca	3	0	3	3	2	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	0	3	3	1	3	3	0	0	0	0	0	0	0	1	
Stolarz	2	0	2	2	0	0	2	3	2	2	2	3	2	1	2	3	0	2	0	3	2	2	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Ślusarz	3	0	2	2	3	2	0	3	2	3	3	3	2	3	2	3	0	3	0	3	2	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Tapicer	2	0	0	2	0	0	0	0	0	2	0	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Technik administracji	3	3	3	0	3	2	0	3	3	3	3	3	0	3	2	3	2	3	0	3	3	0	3	3	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Technik agrobiznesu	0	0	1	3	3	3	0	1	2	0	3	2	0	3	0	2	3	1	1	0	0	1	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	
Technik agrotechniki	0	0	2	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0	
Technik analityk	0	0	0	0	2	2	0	3	0	0	3	3	0	3	0	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	
Technik architektury	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	
Technik architektury krajobrazu	3	0	3	3	0	3	0	3	0	3	0	3	0	3	0	3	0	3	0	3	3	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Technik archiwista	3	0	0	0	0	2	0	3	2	0	0	2	0	0	0	2	0	3	0	2	0	0	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Technik automatyk sterowania ruchem kolejowym	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Technik awionik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Technik bezpieczeństwa i higieny pracy	3	3	3	0	2	3	0	3	3	3	3	3	3	0	3	3	3	3	0	3	3	0	3	3	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Technik budownictwa	3	0	1	0	2	2	0	3	3	3	3	3	3	0	0	3	3	3	0	3	3	3	3	3	0	1	0	0	0	0	0	0	
Technik chłodnictwa i klimatyzacji	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Zawody	bełchatowski	brzeziński	kutnowski	łaski	łęczycki	łowicki	łódzki wschodni	m. Łódź	m. Piotrków Trybunalski	m. Skierniewice	opoczyński	pabianicki	pejęczański	piotrkowski	podębski	radomszczański	rawski	sieradzki	skiernewicki	tomaszowski	wieluński	wieruszowski	zduniskowski	zgierski	Nowoczesny przemysł włókienniczy i mody (w tym wzornictwo)	Zaawansowane materiały budowlane	Medycyna, farmacja, kosmetyki	Energetyka (w tym odnawialne źródła energii)	Innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze	Informatyka i telekomunikacja	Nie dotyczy
Technik cyfrowych procesów graficznych	0	0	2	0	3	2	0	3	1	3	0	3	0	0	0	3	0	0	0	1	3	0	0	3	0	0	0	0	0	1	0
Technik dentystyczny	2	0	0	0	0	0	0	3	3	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	1	0	0	0	0
Technik drogownictwa	3	0	1	0	0	1	0	3	3	1	3	3	0	0	0	1	1	1	0	3	1	1	0	3	0	0	0	0	0	0	1
Technik dróg i mostów kolejowych	1	0	1	0	0	0	0	3	1	1	1	1	0	0	0	1	1	1	0	1	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Technik ekonomista	3	3	3	3	3	3	0	3	3	3	3	3	3	0	3	3	3	3	0	3	3	3	3	3	0	0	0	0	0	0	1
Technik eksploatacji portów i terminali	0	0	3	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Technik elektronik	3	0	1	0	1	0	0	3	3	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Technik elektroniki i informatyki medycznej	2	0	2	0	2	0	0	2	2	0	2	2	0	0	0	2	0	0	0	2	0	0	2	0	0	0	0	1	0	1	0
Technik elektroradiolog	2	0	0	0	0	0	0	3	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	0	0	1	0	0	0	0
Technik elektryk	3	0	2	1	0	3	3	3	3	3	3	3	0	1	0	3	0	3	0	3	2	1	1	3	0	1	0	1	0	0	0
Technik energetyk	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0
Technik farmaceutyczny	2	0	1	0	0	3	0	3	3	3	0	2	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	3	0	0	1	0	0	0	0
Technik florysta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Technik fotografii i multimedów	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Technik fototechnik	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Technik gazownictwa	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Technik geodeta	3	0	0	0	0	2	0	3	3	0	0	0	0	3	0	3	0	3	0	2	3	0	0	2	0	0	0	0	0	0	1
Technik geolog	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	1	0	0	0
Technik górnictwa odkrywkowego	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Technik grafiki i poligrafii cyfrowej	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Technik handlowiec	1	0	3	3	0	3	1	3	3	1	3	3	3	3	3	3	3	3	0	3	3	3	3	3	0	0	0	0	0	0	1
Technik hodowca koni	0	0	0	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Technik hotelarstwa	3	1	3	2	3	3	0	3	3	2	3	3	0	3	3	3	3	3	0	3	1	3	3	2	0	0	0	0	0	0	1

Zawody	belchatowski	brzeziński	kutnowski	łaski	łęczycki	łowicki	łódzki wschodni	m. Łódź	m. Piotrków Trybunalski	m. Skierniewice	opoczyński	pabianicki	pejęczański	piotrkowski	podębski	radomszczański	rawski	sieradzki	skiernewicki	tomaszowski	wieluński	wieruszowski	zdunówski	zgierski	Nowoczesny przemysł włókienniczy i mody (w tym wzornictwo)	Zaawansowane materiały budowlane	Medycyna, farmacja, kosmetyki	Energetyka (w tym odnawialne źródła energii)	Innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze	Informatyka i telekomunikacja	Nie dotyczy					
Technik informacji naukowej	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1				
Technik informatyk	3	0	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	0	3	3	3	3	3	0	0	0	0	0	0	1	0				
Technik inżynierii środowiska i melioracji	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1				
Technik kontroli jakości i bezpieczeństwa żywności	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0				
Technik księgarstwa	1	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1			
Technik leśnik	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1			
Technik logistyk	3	3	3	3	2	3	3	3	3	0	3	3	0	3	3	3	3	3	0	3	3	2	3	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1		
Technik lotniskowych służb operacyjnych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1		
Technik masażysta	2	0	3	0	0	3	0	3	3	2	0	2	0	0	0	3	0	3	0	3	0	0	2	3	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0		
Technik mechanik	3	0	3	0	3	3	3	3	3	3	3	3	0	3	0	3	1	3	0	1	0	3	3	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1		
Technik mechanik lotniczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1		
Technik mechanik pojazdów samochodowych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1		
Technik mechanik w zakresie budowy, eksploatacji i naprawy maszyn i urządzeń	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1		
Technik mechanizacji rolnictwa i agrotechniki	3	0	2	0	3	3	0	0	0	0	1	3	0	3	0	3	0	0	0	0	0	3	3	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0		
Technik mechatronik	3	0	0	0	0	3	3	3	3	0	3	3	0	0	0	0	3	3	0	3	3	3	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
Technik naprawy nadwozi pojazdów samochodowych	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
Technik obsługi turystycznej	0	0	1	0	0	3	0	3	2	0	3	2	0	2	2	3	0	0	0	3	3	0	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Technik ochrony fizycznej osób i mienia	3	0	3	0	0	3	0	3	3	3	3	3	0	2	0	3	3	3	0	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
Technik ochrony środowiska	0	0	2	0	0	0	0	3	3	3	0	3	0	0	0	0	2	3	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	
Technik odlewnik	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	
Technik ogrodnik	1	0	0	0	0	0	1	0	3	0	2	0	3	0	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	
Technik optyk	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	
Technik organizacji reklamy	3	2	3	3	3	3	0	3	3	2	2	2	0	2	0	3	0	3	0	3	3	0	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	

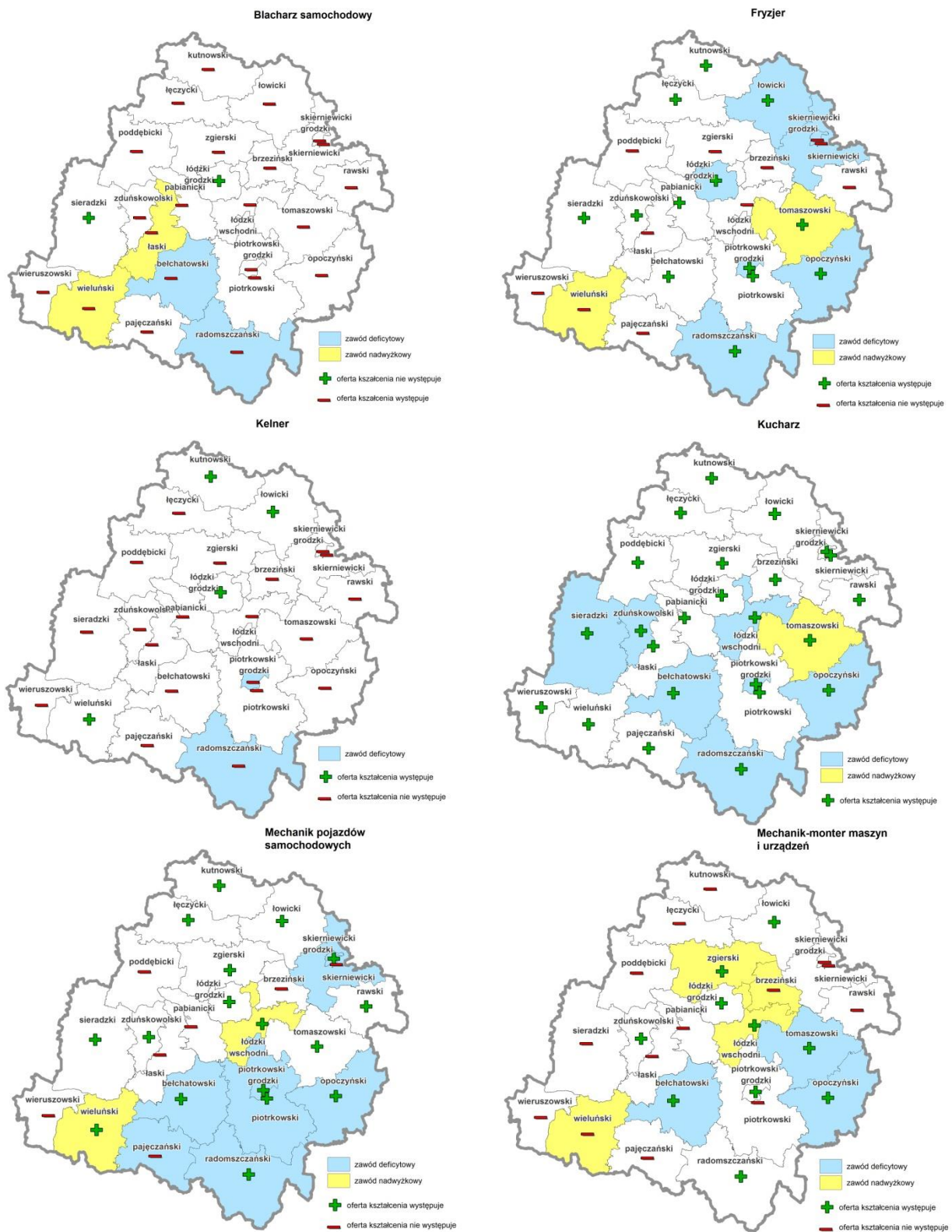
Zawody	belchatowski	brzeziński	kutnowski	łaski	łęczycki	łowicki	łódzki wschodni	m. Łódź	m. Piotrków Trybunalski	m. Skierniewice	opoczyński	pabianicki	pejęczański	piotrkowski	podębski	radomszczański	rawski	sieradzki	skiernewicki	tomaszowski	wieluński	wieruszowski	zduniskowski	zgierski	Nowoczesny przemysł włókienniczy i mody (w tym wzornictwo)	Zaawansowane materiały budowlane	Medycyna, farmacja, kosmetyki	Energetyka (w tym odnawialne źródła energii)	Innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze	Informatyka i telekomunikacja	Nie dotyczy
Technik organizacji usług gastronomicznych	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Technik ortopeda	0	0	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	1	0	0	0	0
Technik pojazdów samochodowych	3	0	3	0	3	3	3	3	3	3	3	2	0	3	0	3	3	3	0	3	3	0	3	3	0	0	0	0	0	0	1
Technik pożarnictwa	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Technik prac biurowych	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Technik procesów drukowania	0	0	0	0	0	0	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	
Technik procesów introligatorskich	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Technik przemysłu mody	0	0	0	0	0	2	0	2	2	0	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	1	0	0	0	0	0
Technik przetwórstwa mleczarskiego	0	0	1	0	0	3	0	2	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	
Technik pszczelarz	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	
Technik rachunkowości	3	3	3	1	3	3	0	3	3	3	3	3	1	2	0	3	3	3	0	3	3	1	3	3	0	0	0	0	0	0	1
Technik realizacji dźwięku	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	1
Technik renowacji elementów architektury	0	0	0	0	0	0	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Technik rolnik	0	0	3	3	1	3	0	1	2	0	3	0	0	3	0	2	3	0	3	0	0	3	3	3	0	0	0	0	1	0	0
Technik spedytor	0	0	3	3	3	3	0	1	3	3	2	0	0	2	0	0	0	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Technik sterylizacji medycznej	2	0	0	0	0	2	0	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2	0	0	0	2	0	0	1	0	0	0	
Technik technologii ceramicznej	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	
Technik technologii chemicznej	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	
Technik technologii drewna	0	0	0	0	0	0	3	2	0	0	1	0	1	0	3	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Technik technologii odzieży	0	0	0	0	0	0	3	2	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	
Technik technologii żywności	1	0	1	1	1	3	0	3	2	2	3	3	0	3	1	3	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0	
Technik tekstronik	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	
Technik teleinformatyk	1	0	1	1	1	1	3	3	3	1	1	3	3	3	0	3	1	1	0	1	3	1	3	3	0	0	0	0	0	1	0

Zawody	belchatowski	brzeziński	kutnowski	łaski	łęczycki	łowicki	łódzki wschodni	m. Łódź	m. Piotrków Trybunalski	m. Skierniewice	opoczyński	pabianicki	pejęczański	piotrkowski	podębski	radomszczański	rawski	sieradzki	skiernewicki	tomaszowski	wieluński	wieruszowski	zduńskowolski	zgierski	Nowoczesny przemysł włókienniczy i mody (w tym wzornictwo)	Zaawansowane materiały budowlane	Medycyna, farmacja, kosmetyki	Energetyka (w tym odnawialne źródła energii)	Innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze	Informatyka i telekomunikacja	Nie dotyczy	
Technik telekomunikacji	2	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	1	0	
Technik transportu drogowego	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	1
Technik transportu kolejowego	0	0	2	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	1	
Technik turystyki wiejskiej	2	0	3	0	0	0	3	3	0	2	2	2	0	2	3	2	3	2	0	2	2	0	0	3	0	0	0	0	0	0	1	
Technik tyfioinformatyk	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0		
Technik urządzeń dźwigowych	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1		
Technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej	2	0	2	0	0	3	2	3	3	3	2	3	0	2	0	3	0	3	0	2	0	0	2	3	0	0	0	1	0	0	0	
Technik urządzeń sanitarnych	1	0	0	0	0	0	3	3	2	0	0	0	0	1	0	0	0	3	0	2	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	
Technik usług fryzjerskich	3	0	3	0	1	3	0	3	3	2	3	3	0	3	0	3	0	3	0	3	0	0	3	2	0	0	0	0	0	0	1	
Technik usług kosmetycznych	3	0	3	0	0	3	0	3	3	3	0	3	0	2	2	3	2	3	0	3	3	0	3	3	0	0	0	0	0	0	1	
Technik usług pocztowych i finansowych	2	0	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	2	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	1	
Technik weterynarii	0	0	0	0	2	3	0	3	2	0	0	2	0	3	0	3	0	3	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	1	
Technik wiertnik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	1	0	0	0	
Technik włókienniczych wyrobów dekoracyjnych	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	
Technik włókiennik	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	
Technik żywienia i usług gastronomicznych	3	3	3	3	3	3	1	3	3	3	3	1	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3	3	0	0	0	0	0	1	
Technolog robót wykończeniowych w budownictwie	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	
Terapeuta zajęciowy	3	0	1	0	0	2	0	3	3	2	0	2	0	0	0	0	0	2	0	2	0	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0	
Wędliniarz	3	0	3	2	0	2	0	3	2	0	2	2	0	2	2	2	0	2	0	2	2	0	3	2	0	0	0	1	0	0	0	
Wizażysta-stylista	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	
Zdun	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
Zegarmistrz	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
Złotnik-jubiler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	

Źródło: opracowanie własne

Lokalizacja zawodów charakteryzujących się brakiem równowagi popytu na rynku pracy

Pozostałe zawody nie wpisujące się w specjalizacje regionalne RSI LORIS

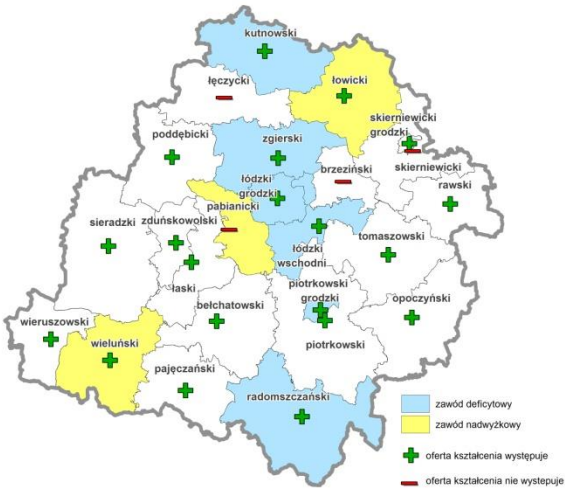
Operator obrabiarek skrawających

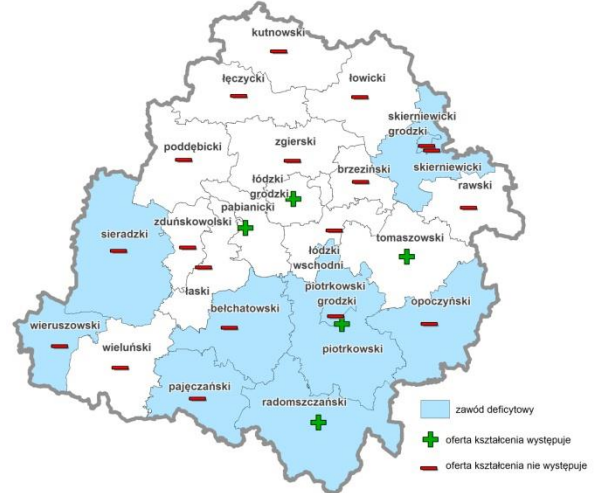
Rękodzielnik wyrobów włókienniczych

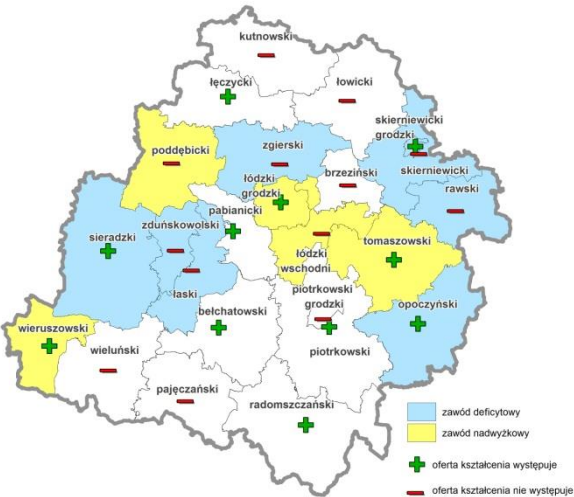
Sprzedawca

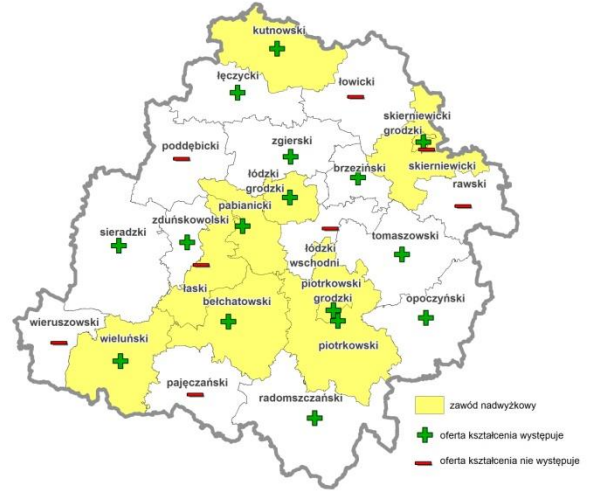
Stolarz

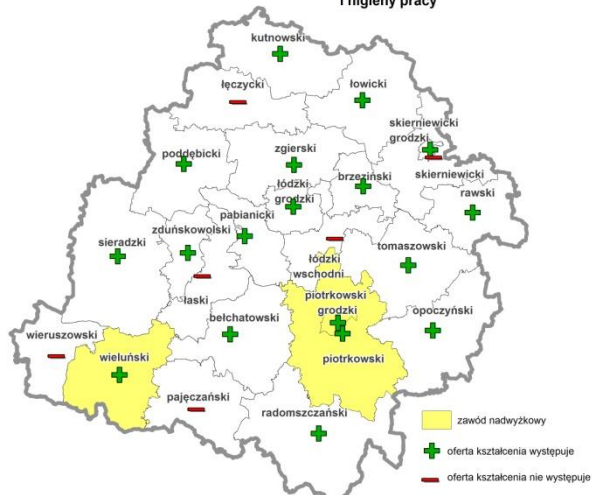
Ślusarz

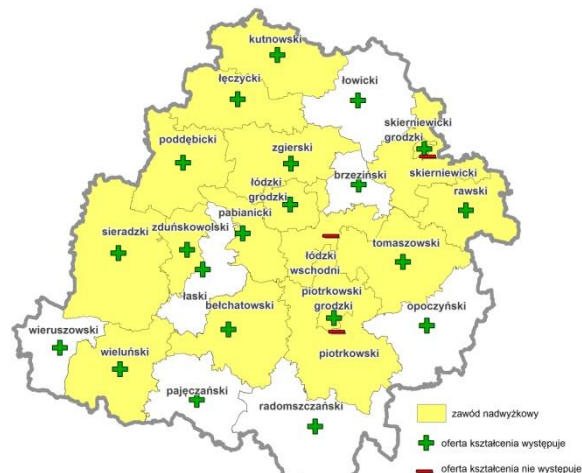
Technik administracji

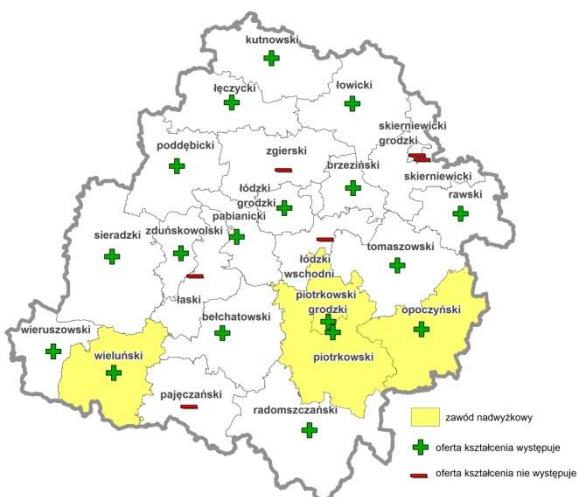
Technik bezpieczeństwa i higieny pracy

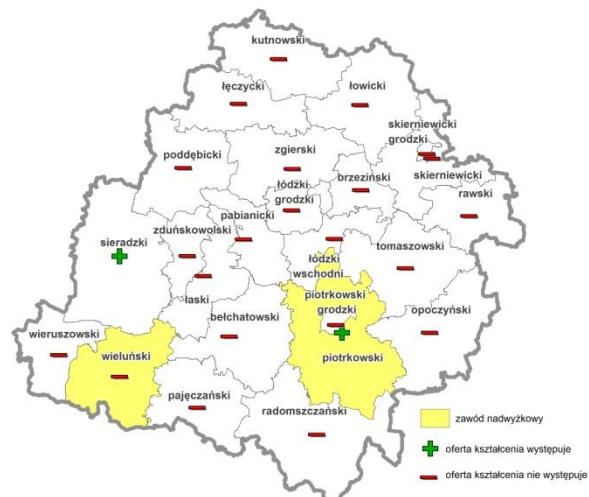
Technik ekonomista

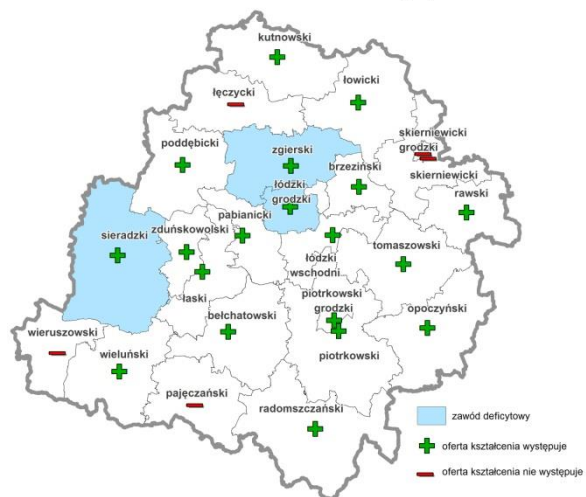
Technik hotelarstwa

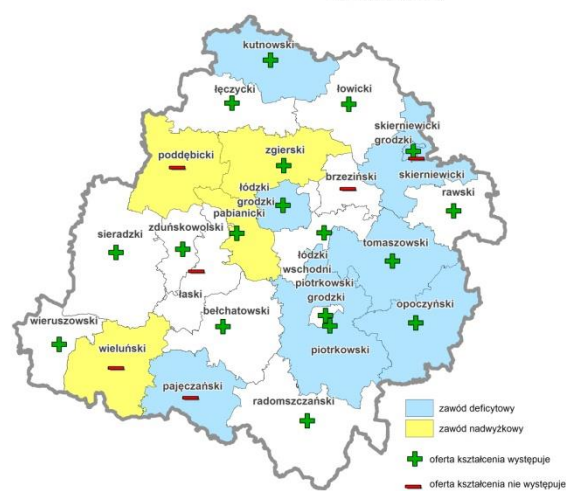
Technik leśnik

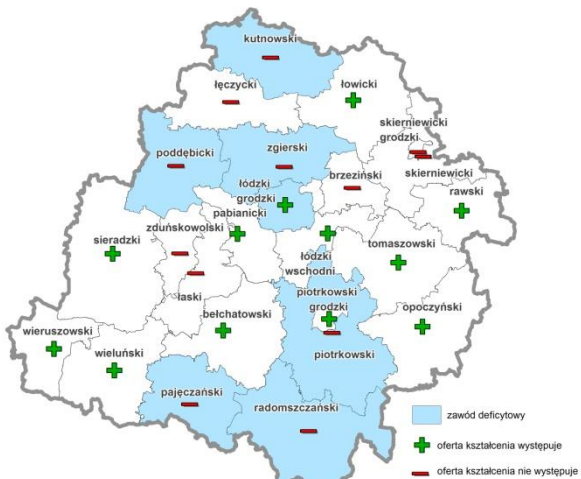
Technik logistyki

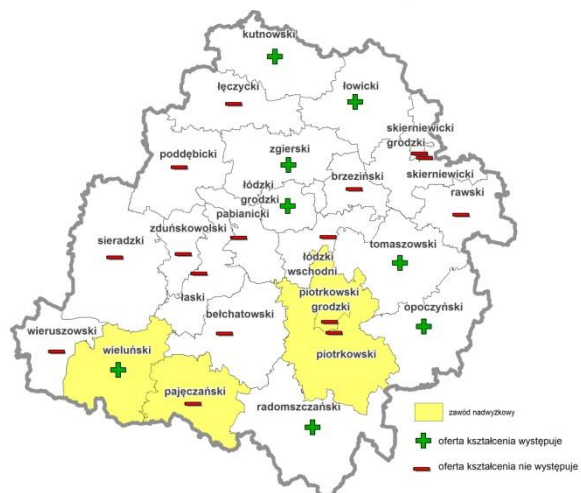
Technik mechanik

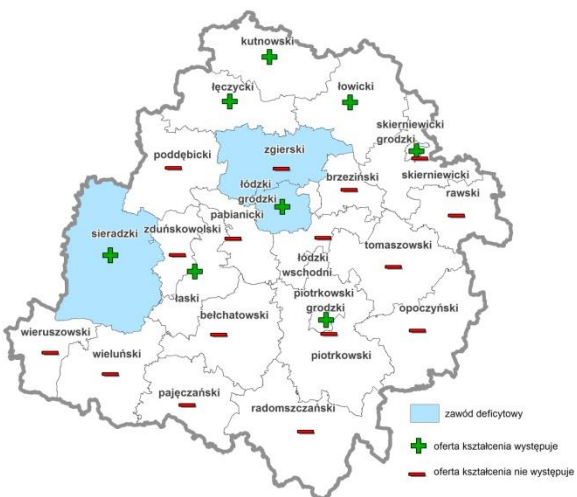
Technik mechatronik

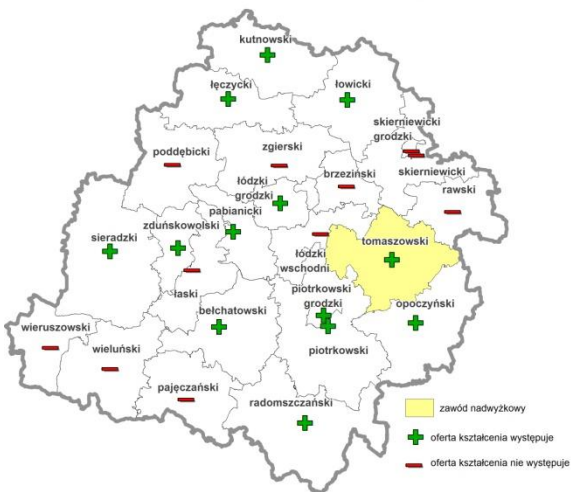
Technik obsługi turystycznej

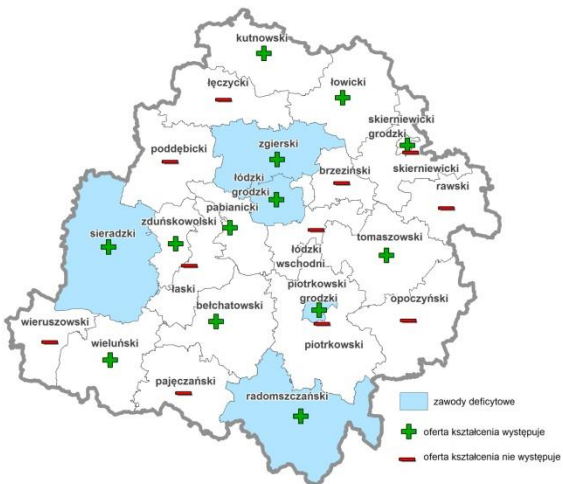
Technik spedytor

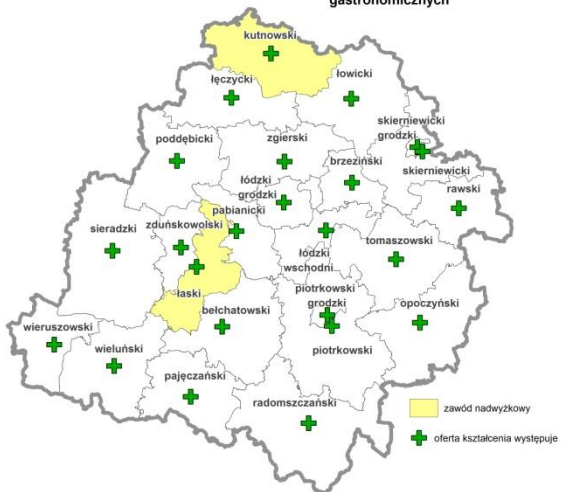
Technik usług fryzjerskich

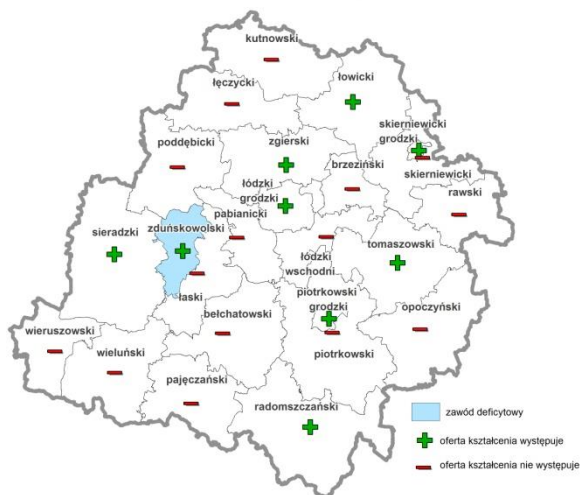
Technik usług kosmetycznych

Technik żywienia i usług gastronomicznych

Florysta

Spis rysunków

Rysunek 1. Poziom realizacji zakładanych prób według rodzajów szkół i placówek kształcenia zawodowego	10
Rysunek 2 Projekty zgłoszone do konkursu nr RPLD.11.03.00-IZ.00-10-001/15 w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego Działanie XI.3 Kształcenie zawodowe	18
Rysunek 3 Projekty zgłoszone do konkursu nr RPLD.11.03.01-IZ.00-10-001/16 w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego Działanie XI.3 Kształcenie zawodowe	19
Rysunek 4 Zmiana liczby ludności w wieku 16-18 lat w latach 1995-2015	20
Rysunek 5 Prognozowana zmiana liczby młodzieży w wieku 16-18 lat [%]	21
Rysunek 6 Poziom bezrobocia w lutym 2017 r.	22
Rysunek 7 Struktura bezrobotnych według poziomu wykształcenia w województwie łódzkim (stan na 31.12.2016 r.)	23
Rysunek 8 Struktura bezrobotnych według grup wieku w województwie łódzkim (stan na 31.12.2016 r.).....	24
Rysunek 9 Liczba uczniów i absolwentów zasadniczych szkół zawodowych	25
Rysunek 10 Liczba uczniów i absolwentów techników	25
Rysunek 11 Współczynnik skolaryzacji [%] – szkoły zawodowe bez zasadniczych (wiek 16-18 lat).....	27
Rysunek 12 Współczynnik skolaryzacji [%] – zasadnicze szkoły zawodowe (wiek 16-18 lat)	27
Rysunek 13 Współczynnik skolaryzacji w zasadniczych szkołach zawodowych [%]	28
Rysunek 14 Lokalizacja szkół kształcenia zawodowego (stan na marzec 2017 r.).....	31
Rysunek 15 Dostępność do istniejących szkół kształcenia zawodowego (stan na marzec 2017 r.)	32
Rysunek 16 Funkcjonowanie szkół w zespołach według typów szkół [%]	33
Rysunek 17 Lokalizacja placówek kształcenia ustawicznego i zawodowego (stan na marzec 2017)	34
Rysunek 18 Miejsca odbywania zajęć praktycznej nauki zawodu przez uczniów organizowane przez szkoły.....	37
Rysunek 19 Liczba szkół, które przeprowadziły modernizację warsztatów/ sal do praktycznej nauki zawodu w poszczególnych latach	38
Rysunek 20 Rok ostatniej modernizacji warsztatów/ sal do praktycznej nauki zawodu w CKZiU	39
Rysunek 21 Kwalifikacje i kompetencje, na które występuje największe zapotrzebowanie w zakresie doskonalenia nauczycieli w szkołach [liczba szkół].....	40
Rysunek 22 Liczba uczniów w podziale na rodzaj szkoły oraz profil kształcenia	41
Rysunek 23 Liczba uczniów i słuchaczy w CKZiU wg profili kształcenia	42
Rysunek 24 Dostępność do kształcenia zawodowego pod względem liczby zawodów dla których są organizowane egzaminy kwalifikacyjne	43
Rysunek 25 Zawody o największej popularności pod względem zdawanych egzaminów kwalifikacyjnych w roku szkolnym 2015/2016	44
Rysunek 26 Prowadzenie przez szkoły monitoringu losów absolwentów [liczba szkół].....	44
Rysunek 27 Ocena oferty kształcenia przez szkoły na podstawie losów absolwentów [%].....	45
Rysunek 28 Plany tworzenia bądź likwidowania kierunków kształcenia w poszczególnych typach szkół oraz CKZiU [%]	46
Rysunek 29 Plany powiatów dotyczące uruchomienia w ciągu najbliższych 3 lat nowych kierunków kształcenia wynikających ze specjalizacji regionalnych [liczba powiatów]	47
Rysunek 30 Formy doradztwa edukacyjno-zawodowego dla uczniów szkół [liczba szkół].....	50
Rysunek 31 Zakres współpracy szkół z przedsiębiorcami w celu praktycznej nauki zawodu [liczba szkół]	51
Rysunek 32 Zakres współpracy CKZiU z przedsiębiorcami w celu praktycznej nauki zawodu [liczba CKZiU].....	52
Rysunek 33 Charakter współpracy szkół z przedsiębiorcami [liczba szkół].....	52
Rysunek 34 Charakter współpracy CKZiU z przedsiębiorcami [liczba CKZiU]	52

Rysunek 35 Udział szkół i starostw powiatowych, które skorzystały ze środków POKL 2007-2013 na rozwój współpracy z przedsiębiorcami [%]	53
Rysunek 36 Relacja między podażą i popytem na zawód kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych	56
Rysunek 37 Relacja między podażą a popytem na zawód krawca i pracownika produkcji odzieży	57
Rysunek 38 Lokalizacja zawodów wpisujących się w specjalizację regionalną <i>Nowoczesny przemysł włókienniczy i mody (w tym wzornictwo)</i> , charakteryzujących się nierównowagą popytu na rynku pracy	58
Rysunek 39 Lokalizacja zawodów wpisujących się w specjalizację regionalną <i>Zaawansowane materiały budowlane</i> , charakteryzujących się nierównowagą popytu na rynku pracy	58
Rysunek 40 Lokalizacja zawodów wpisujących się w specjalizację regionalną <i>Medycyna, farmacja, kosmetyki</i> , charakteryzujących się nierównowagą popytu na rynku pracy	60
Rysunek 41 Lokalizacja zawodów wpisujących się w specjalizację regionalną <i>Energetyka (w tym odnawialne źródła energii)</i> , charakteryzujących się nierównowagą popytu na rynku pracy	61
Rysunek 42 Lokalizacja zawodów wpisujących się w specjalizację regionalną <i>Innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze</i> , charakteryzujących się nierównowagą popytu na rynku pracy	62
Rysunek 43 Lokalizacja zawodów wpisujących się w specjalizację regionalną <i>Informatyka i telekomunikacja</i> , charakteryzujących się nierównowagą popytu na rynku pracy	63

Spis tabel

Tabela 1 Zakres tematyczny pytań ujętych w kwestionariuszach ankiet.....	9
Tabela 2 Opis próby badawczej	10
Tabela 3 Ludność w wieku 16-18 lat według stanu na 31.12.2015 r. i według prognozy demograficznej GUS w 2023 r.	20
Tabela 4 Liczba szkół zawodowych w powiatach według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na styczeń 2017) oraz pozyskanych na podstawie ankiet do starostw powiatowych (stan na marzec 2017)	30
Tabela 5 Liczba uczniów w szkołach zawodowych podlegających starostwom powiatowym	31
Tabela 6 Struktura kierunków kształcenia w poszczególnych typach szkół [%]	42
Tabela 7 Liczba placówek kształcących w inteligentnych specjalizacjach regionalnych w podziale na typy placówek.....	43
Tabela 8 Nowe kierunki kształcenia wg specjalizacji regionalnych, podane przez szkoły i starostwa powiatowe.....	48

